

naš STK

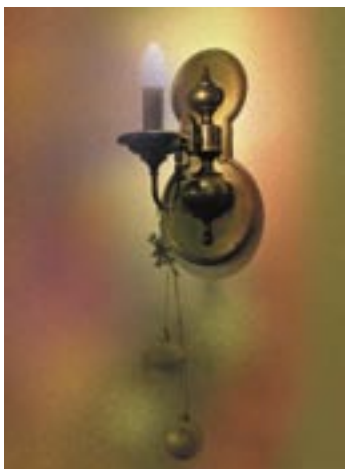
glasilo slovenskega elektrogospodarstva, december 2006

Srečno 2007

vsebina

4

4 LETO 2006 V LUČI PREOBlikOVANJA PANOG

Leto, ki ga zapuščamo, si bomo v elektrogospodarstvu zapomnili predvsem po nadaljnjem utrjevanju in preoblikovanju nosilcev osrednjih energetskega stebrov, pa tudi po sprejetju nekaterih strateških dokumentov, ki so bili namenjeni načrtovani privatizaciji proizvodnje, dolgoročnim naložbenim načrtom in preoblikovanju distribucije. Leto 2006 pa bo ostalo v spominu tudi po tem, da je slovenski elektroenergetski sistem zelo uspešno premagal kar nekaj kritičnih obratovalnih razmer, ki so celo grozile z razpadom sistema.

22

22 KONEC PRIHODNJEGA LETA ZAČETEK PRVE FAZE PRIVATIZACIJE

Gospodarski minister mag. Andrej Vizjak je delo ministrstva v minulih dveh letih ocenil kot uspešno, saj sprejeti ukrepi prinašajo razbremenitev slovenskega gospodarstva in mu zagotavljajo nadaljnji razvoj. Precej pestro je bilo tudi na področju energetike, ker je ministrstvo pripravilo predlog poteka privatizacije sektorja, njegovega preoblikovanja in vrsto drugih ukrepov, povezanih s popolnim odprtjem energetskega trga.

26 POLOŽAJ ELES SE JE LETOS ŠE OKREPIL

Elektru-Slovenija je s sklenitvijo sporazuma z operaterji sosednjih elektroenergetskih sistemov konec minulega leta uspelo omejiti prevelike pretoke električne energije po slovenskem prenosnem omrežju, kar se je letos kar nekajkrat potrdilo za nujno. Elesu je letos uspelo izpeljati tudi vrsto pomembnih investicij, med katerimi gre še posebej omeniti posodobitev RTP Koper, dograditev transformacije v RTP Okroglo in sklenitev 110 kV ljubljanske zanke. Postavljena pa so bila tudi izhodišča za preoblikovanje podjetja, s čimer naj bi v prihodnje lažje zadostili zahtevnim nalogam.

30 HSE OSTAJA KONKURENČEN TUDI PO PREOBlikOVANJU

Holding Slovenske elektrarne si je od ustanovitve do danes dobro utrdil položaj v slovenskem energetskega prostoru. Letošnje leto pa je minilo tudi v znamenju širitve poslovnih vezi navzven, saj si HSE želi pridobiti možnosti za nakup in prodajo energije tudi na trgih Jugovzhodne Evrope. Konec leta je vlada sprejela tudi sklep o prenosu oziroma izločitvi družb Savske elektrarne Ljubljana in termoelektrarne Brestanica iz skupine HSE ter njuni pripojitvi k drugemu energetskega stebru, s čimer se je začel proces preoblikovanja holdinga.

34 ČEDALJE VEČJI VPLIV GEN ENERGIJE NA ELEKTROTRG

Med elektroenergetskimi družbami, ki so v iztekajočem se letu doživele največ sprememb, je zagotovo Eles Gen. Vlada je družbo, ki je bila pet let pod okriljem Eles, namreč osamosvojila in preimenovala v Gen energijo. Proti koncu leta pa so bili sprejeti še dodatni ukrepi, s katerimi naj bi v Sloveniji poleg HSE dobili še en močan energetskega steber, ki bo povečal konkurenčnost na strani ponudbe električne energije.

36 V OSPREDJU PRIPRAVE NA POPOLNO ODPRTJE TRGA

Agencija za energijo je večino energije in časa v tem letu namenila pripravam na popolno odprtje trga, ki ga bomo dočakali 1. julija prihodnjega leta. Raziskava, ki so jo opravili med odjemalci, je pokazala, da so gospodinjstva slabše seznanjena s prednostmi, ki jim jih prinaša odprtje trga, zato bodo prve mesece prihodnjega leta v agenciji namenili tudi večjemu obveščanju odjemalcev.

36

Leto novih približevanj

Leto, ki je pred nami, s sabo prinaša vrsto sprememb, med katerimi gre omeniti vsaj dve večji. Prva je zagotovo uvedba evra, s čimer bo Slovenija tudi v monetarnem pogledu utrdila svoj položaj znotraj Evropske unije in naredila nov korak v smeri enovite gospodarske skupnosti. Druga, ki je za našo panogo še pomembnejša, pa je popolno odprtje energetskega trga, s čimer bodo vsaj na formalni ravni končana evropska prizadevanja za uveljavitev energije kot tržnega blaga in okrepitev konkurenčnosti panoge, ki sodi med naravne monopole. Nekatere ukrepe v tej smeri smo tudi v Sloveniji sprejeli že letos, saj je bila izdana vrsta uredb, ki omogočajo vzpostavitev dveh osrednjih energetskega stebrov, katerih nosilca sta HSE in Gen energija, potrjene so bile strateške usmeritve privatizacije elektrogospodarstva in sprejeta izhodišča za drugačno organiziranost distribucije. Želja po večjem odpiranju in združevanju z vplivnejšimi partnerji pri iskanju novih nakupnih in prodajnih trgov veje tudi iz vrste sklenjenih odgovorov med osrednjimi energetskega igralci v Sloveniji in tudi z drugimi, za zdaj zlasti ruskimi energetskega velikani, pa tudi iz dejstva, da je Holding Slovenske elektrarne z ustanavljanjem novih predstavništev nadaljeval s krepitvijo svojih pozicij znotraj evropskega prostora.

Drugače pa tudi za poslavljajoče se leto 2006 lahko s ponosom zapišemo, da je slovenskemu elektrogospodarstvu v celoti uspelo uresničiti zaupano mu poslanstvo zagotavljanja zanesljive in kakovostne oskrbe slovenskih odjemalcev z električno energijo. Še več, slovenski elektroenergetski sistem se je odlično odzval v več kriznih situacijah. Prvič na začetku marca, ko je zaradi snežnega neurja prišlo do izpadov več zlasti distribucijskih daljnovodov v različnih predelih Slovenije. Drugič 30. marca, ko je zaradi zloma zbiraličnega ločilnika v RTP Maribor prišlo do izpada vseh tamkajšnjih 400 kV daljnovodov in transformatorjev in posledično tudi do vrste drugih daljnovodov in razcepitve slovenskega elektroenergetskega sistema na dva dela. In tretjič 4. novembra, ko je grozil celo vseevropski električni mrk. Vsi omenjeni dogodki so potrdili, da gre v primeru elektrogospodarstva dejansko za veliko povezanost in soodvisnost vseh vpetih v sistem, pa najsi bo to na nacionalni ali evropski ravni. V tej luči lahko tako zapišemo, da bodo prihodnje in nadaljnja evropska leta zagotovo morala iti v smeri nadaljnjih približevanj in iskanja skupnih poti.

Kar se da veliko prijetnih druženj s tistimi, ki jih imate najraje, vam ob bližajočih se božičnih in novoletnih praznikih želimo tudi v uredništvu. In v letu 2007 nikar ne pozabite dati vsakemu dnevu prilžnost, da bo vaš najlepši.

Brane Janjić

naš STIK

izdajatelj Elektro-Slovenija, d.o.o.

uredništvo

Glavni urednik: Miro Jakomin
Odgovorni urednik: Brane Janjič
Novinarka: Minka Skubic
Adrema: Tomaž Sajevic
Lektorica: Darinka Lempl
Naslov: NAŠ STIK,
Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana,
tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjič@eles.si

časopisni svet

Predsednik: Joško Zabavnik (Informatika),
Podpredsednica: Jadranka Lužnik (SENG).
Člani sveta: Mateja Purgar (El. Gorenjska),
Aljaša Bravc (DEM),
Doris Kukovičič (TE-TOL),
Jana Babič (SEL),
Ida Novak Jerele (NEK),
Gorazd Pozvek (TEB),
Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana),
Danica Mirnik (El. Celje),
Mihaela Šnuderl (El. Maribor),
Neva Tabaj (El. Primorska),
Majda Pirš Kranjčec (TEŠ),
mag. Marko Smole (IBE),
Danila Bartol (EIMV),
mag. Petja Rijavec (HSE),
Barbara Škrinjar (Borzen),
Drago Papler (predstavnik stalnih dopisnikov),
Ervin Kos (predstavnik upokojencev).

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana

oglasno trženje Elektro - Slovenija, d.o.o., tel. 051 356 742

oblikovanje Meta Žebre

**grafična priprava
in tisk** Schwarz, d.o.o.,
Ljubljana

naš stik je vpisan v register časopisov
pri RSI pod št. 746.
Po mnenju urada za informiranje št. 23/92
šteje NAŠ STIK med izdelke informativnega značaja.

Naklada 5.281 izvodov.
Prihodnja števila Našega stika izide 31. januarja 2007.
Prispevke zanjo lahko pošljete
najpozneje do 22. januarja 2007.

naslovnica Gradbišče ČHE Avče
foto Dušan Jež

ISSN 1408-9548

www.eles.si

Prednost partnerstvu!

Tudi letos so se pogajanja med socialnimi partnerji iskrla v kolesju stresnih dogodkov. Osrednja nevtralnica točka socialnega dialoga je gotovo odnos med delom in kapitalom. Pri reševanju tovrstnih težav ni vsestransko uporabnih receptov, saj gre za vrsto zapletenih političnih, ekonomskih, socialnih in drugih momentov. Skušali bomo opozoriti le na del nekaterih pomembnejših splošnih izhodišč in smeri, ki bi jih kazalo v prihodnje bolj upoštevati.

Kot je razvidno iz dosedanjih zgodovinskih izkušenj, so v burnih obdobjih po industrijski revoluciji v družbenih in gospodarskih sistemih vedno obstajale velike napetosti med delom in kapitalom. Težave so nastopale v vseh tistih družbah, kjer si je kapital skušal na silo podrediti delo in obratno: tam, kjer je delo za vsako ceno skušalo prevladati nad kapitalom. Niti prvemu niti drugemu družbeno gospodarskemu modelu nikoli ni uspelo rešiti perečega socialnega vprašanja. Med odločilnimi dejstvi, na katerih je obema spodletelo, je bilo tudi hudo zanemarjanje človekovega dostojanstva in njegovih temeljnih vrednot. Tako so vsi totalitarni režimi prinesli človeku, družinam, zaposlenim, gospodarstvu in celotni družbi ogromno bridkosti, katerih posledice še danes čutimo in jih bodo še dolgo čutili naši zanamci.

Iz teh dejstev izvirajo zametki novih težav, ki se pojavljajo tudi v novejših obdobjih informacijske tehnologije. Ne gre pa samo za vprašanje temeljnega odnosa med delom in kapitalom, temveč tudi za nujnost reševanja problematike odnosov med osebami, ki opravljajo delo, in osebami, ki upravljajo kapital. Če želijo socialni partnerji izboljšati medsebojne odnose, se morajo otresti neupravičenih pritiskov ter se osredotočiti na dialog in pogajanja na strokovnih podlagah. V evropskem prostoru je ključna težnja socialnih partnerjev v tem, da bi nasprotja med delom in kapitalom omejili na najmanjšo možno mero in vzpostavili razmere za konstruktivno sodelovanje.

V prihodnjem obdobju naj bi se socialni partnerji bolj prizadevali, da bi poiskali rešitve, ki bi spodbujale ustvarjalno delovanje vseh gospodarskih subjektov. Ob upoštevanju svobodnih gospodarskih pobud naj bi zagotovili tako reguliranje trga, ki bo usklajeno tako z individualnimi kot družbenimi vrednotami. Ker je jasno, da ekonomsko socialnih težav nikdar ne bo moč rešiti zgolj po poti delovanja tržnih sil, je zelo pomembno tudi prizadevanje za doseganje socialne pravičnosti, ki je možna le ob spoštovanju človeka. Ključni odgovor je v solidarnosti, ki naj bi bolj zaživela v odnosih med delodajalci, delojemalci, zaposlenimi, socialno šibkejšimi sloji prebivalcev itd. Konec koncev je to v interesu skupne družbene blaginje.

Miro Jakomin

Leto 2006 v luči preoblikovanja panoge

Poglavitne značilnosti leta, ki ga zapuščamo, bi verjetno najlažje strnili v stavku, da je minilo predvsem v znamenju utrjevanja in preoblikovanja nosilcev osrednjih energetskega stebrov, pri čemer je proti koncu leta padla tudi odločitev o preoblikovanju distribucije oziroma o ustanovitvi systemskega operaterja distribucijskega omrežja. Slednja je prinesla manj pretresov, kot je bilo sprva pričakovano. Ali je bila prava, pa bomo lahko ocenjevali po popolnem odprtju trga sredi prihodnjega leta.

napovedi o reorganizaciji in privatizaciji elektroenergetskega sektorja, ki so krožile že lani, so 28. julija dobile konkretnjšo podobo v obliki na vladi potrjenega Predloga strateških usmeritev pri privatizaciji slovenskega elektrogozpodarstva, s katerimi naj bi v prihodnje še izboljšali njegovo učinkovitost in konkurenčnost. Predlog je predvidel postopno privatizacijo, ki naj bi sledila preoblikovanju dveh nosilnih energetskega stebrov in vzpostavitvi dveh primerljivih velikih ponudnikov električne energije, pri čemer naj bi v prvi fazi privatizacije lastniško postopoma preoblikovali le prvi steber pod okri-

ljem HSE. Pa tudi v tem primeru je vdelanih cela vrsta varovalk, ki naj bi preprečile vstop »lovcev« na kratkoročni dobiček in zagotovile vstop takšnih strateških partnerjev, ki bodo podprli dolgoročne razvojne načrte družbe in slovenskim proizvodnim podjetjem zagotovili preživetje na odprtem evropskem energetskega trgu. Drugi energetski steber, skoncentriran okoli družbe Gen energija, naj bi po omenjenih strateških usmeritvah ostal do nadaljnjega v celoti v državni lasti, prav tako v potrjenem vladnem predlogu ni bila predvidena kakšna dodatna odprodaja državnih deležev v slovenski distribuciji. Vlada je nato sredi oktobra s sprejetjem Resolucije o nacionalnih razvojnih projektih slovenski elektroenergetiki načrtala tudi dolgoročne razvojne okvire, pri čemer naj bi za različne energetske projekte do leta 2023 namenili kar sedem milijard evrov. Med strateško pomembnimi energetskimi projekti za zagotovitev nemotene oskrbe slovenskih odjemalcev električne energije pa sta se v omenjeni resoluciji poleg dograditve nekaterih ključnih prenosnih poti znašla tudi dva mega projekta, in sicer zgraditev bloka 6 v Šoštanju ter novega jedrskega bloka v Krškem. Kot že rečeno, je vlada med

Če kritika prezre glavno dejstvo

Kot je v Delu 1. decembra 2006 zapisal Primož Cirman (Ko se čas ustavi), »se rednim obiskovalcem novinarskih konferenc Elektra Slovenija (Eles) včasih zazdi, da se je čas ustavil. Že več let je govor o istih investicijskih načrtih ...« Nadalje je zastavil tudi naslednje vprašanje: »Zakaj Slovenija kljub zloveščim napovedim, da naši povezovalni vodi še pred koncem tega desetletja ne bodo zmogli prenesti vse elektrike, ki jo bomo morali takrat uvažati, kronično zamuja z gradnjo najbolj zmogljivih daljnovodov?« Pri osvetljevanju ozadja je novinar med drugim menil, »da je vzroke za investicijski zastoj Elesa treba iskati v neprestanem vmešavanju vladajoče politike«. Pri tem je prezrl glavno dejstvo, da je imela prejšnja vladna ekipa »škarje in platno« v svojih rokah kar dvanaest let, sedanja pa je v svojem prvem štiriletнем mandatu odigrala šele prvi polčas. Treba je priznati, da z delovanjem nove vladne ekipe in sedanjega vodstva podjetja Eles čas zelo hitro teče, saj so v teku številne dejavnosti. Zato obstajajo dobre možnosti, da bo Eles nadoknadil vse, kar je bilo na investicijskem področju zamujenega v zadnjih desetih letih. Neresno pa je pričakovati, da bi lahko začrtane korake sedanje vodstvo uresničilo že po prvem letu svojega delovanja. Mimogrede: Zakaj ob omenjenem problemu na investicijskem področju kritika ni reagirala že pred leti oziroma vsaj leta 2004, ko je bilo stanje najbolj kritično?

Miro Jakomin

letom sprejela tudi celo vrsto drugih ukrepov in odredb, ki naj bi povečale konkurenčnost na slovenskem energetskem trgu in zagotovile temelje za uspešno delovanje obeh načrtovanih energetskih stebrov, novembra pa so bila sprejeta tudi izhodišča za preoblikovanje distribucije, ki pa so šla bolj v smeri izpolnitve osnovnih evropskih zahtev in manj v smeri korenite prevečitve obstoječe razdelitve trga med pet obstoječih distribucijskih podjetij.

Eles letos za investicije namenil 6,8 milijarde tolarjev

Slovenski sistemski operater prenosnega omrežja podjetje Elektro-Slovenija je glavnino letošnjih dejavnosti namenil obvladovanju pretokov po slovenskem prenosnem omrežju in krepitvi ključnih prenosnih odsekov in točk slovenskega omrežja, pri čemer je bilo letos za rekonstrukcije in naložbe porabljenih skoraj 7 milijard tolarjev. Odločitev, da je treba pretoke po slovenskem prenosnem omrežju občutno zmanjšati oziroma vsaj omejiti na dopustne meje z mednarodnim sporazumom v okviru pentalaterale, se je leta 2006 potrdila za zelo koristno. Uporaba dogovorjenega mehanizma

o omejevanju pretokov je namreč kar nekajkrat preprečila najhujše - razpad elektroenergetskega sistema, ki je najbolj resno grozil v začetku novembra, ko je zaradi motenj v nemškem omrežju evropski elektroenergetski sistem razpadel na tri dele. Po zaslugi omenjenih ukrepov in ustrezne obratovalne pripravljenosti v slovenskem prenosnem omrežju tako ob tem dogodku ni bilo večjih izpadov dobave električne energije in so za krajši čas izpadli le nekateri manjši daljnovodi na Gorenjskem, delno pa je bila motena tudi dobava električne energije nekaterim največjim odjemalcem. Sicer tudi na splošno velja, da je bila slovenskim odjemalcem tudi leta 2006 iz prenosnega omrežja ves čas zagotovljena kakovostna in zanesljiva oskrba z električno energijo. Z namenom uresničevanja tega poslanstva je Eles tako letos izpeljal kar nekaj pomembnih investicij ter nadaljeval pripravo na zgraditev nekaterih ključnih domačih in mednarodnih poti. Z uspešno opravljenim tehničnim pregledom 16. maja in vključitvijo temeljito prenovljenega in posodobljenega 110/35/20/10 kV stikališča RTP Koper, je Elektro-Slovenija končalo eno večjih naložb v prenosno omrežje v zadnjih dveh letih. Pri tem so se Ele-

sovi strokovnjaki prvič srečali tudi z novo tehnologijo, saj gre v omenjenem primeru za prvo prenosno stikališče v sodobni oklopljeni GIS izvedbi. Novo stikališče z najsodobnejšo tehnologijo ne zagotavlja le dragocenih prostorskih prihrankov in zmanjšuje vpliv stikališča na okolico, temveč zmanjšuje tudi vpliv zunanjih dejavnikov na obratovanje prenosnih naprav, s čimer je zagotovljena večja obratovalna zanesljivost stikališča, posredno pa se bodo precej zmanjšali tudi vzdrževalni stroški. Posodobitev omenjenega stikališča je stala 1,5 milijarde tolarjev.

Z vgraditvijo novega 400/110 kV, 300 MVA transformatorja v 400/110 kV

RTP Okroglo, ki je za širše območje Gorenjske in Ljubljane eno od glavnih napajalnih točk, se bo precej izboljšala zanesljivost in kakovost napajanja uporabnikov na Gorenjskem in v širši okolici Ljubljane. Poleg tega naj bi s pomočjo dodatnega transformatorja zmanjšali negativne vplive gorenjske železarske industrije na obratovalne razmere v slovenskem elektroenergetskem sistemu. Z dograditvijo in razširitvijo RTP Okroglo bo tudi zagotovljena možnost priklopa morebitnih novih daljnovodnih povezav na tem območju. Vrednost tega projekta je bila 1,1 milijarde tolarjev.

110 kV daljnovod Gorica-Divača je bil

zgrajen že davnega leta 1939, in zato nujno potreben obnove, ki se je je Eles zaradi pomena in zagotovitve nemotene dobave električne energije odjemalcem na Primorskem lotil v treh fazah. S posodobitvijo tega daljnovoda iz enosistemskega v dvosistemskega se bo bistveno izboljšala zanesljivost napajanja tamkajšnjih porabnikov, nanj pa se bo po dograditvi priključila tudi črpalna elektrarna Avče. Dela na prvem odseku tega daljnovoda na relaciji Sežana-Divača so se začela septembra in bila uspešno končana 6. oktobra. Začela so se tudi dela na drugem odseku, Gorica-Vrtojba, ki naj bi bil dokončan sredi decembra, dela na tretjem, najdaljšem odseku, na relaciji Vrtojba-Sežana, pa naj bi se začela prihodnje leto in tudi končala konec leta 2007. Ob tem je treba še povedati, da bo sočasno z zamenjavo daljnovoda Gorica-Divača potekala tudi gradnja novega 110 kV daljnovodnega polja Divača v RTP Gorica ter prenova obstoječih daljnovodnih polj v RTP

Dograditev in posodobitev RTP Okroglo uspešno končana

Z uspešno izvedbo obratovalnih preizkusov novega stikališča in transformatorja je Elektro-Slovenija 11. decembra uspešno sklenilo eno večjih letošnjih naložb v prenosno omrežje, posodobitev in dograditev 400 /110 kV stikališča v RTP Okroglo. Po besedah vodje projekta **Boruta Vertačnika**, je tako vse pripravljeno za vklop nove pridobitve v elektroenergetsko omrežje, pri čemer naj bi do 20. decembra dokončali tudi potrebna obratovalna navodila za daljinsko vodenje postaje. S tem bo v celoti končan obsežen projekt, ki se je z deli na terenu začel 6. maja letos in bil kljub zahtevnosti dokončan v sedmih mesecih. Tehnični pregled novih naprav je načrtovan marca prihodnje leto, v vmesnem času pa bodo potekali še predvideni zagoni in funkcionalni preizkusi, opravljene pa bodo tudi vse potrebne meritve, kot sta denimo hrup in elektromagnetno sevanje.

Vrtojba. Vrednost celotnega projekta znaša 2,1 milijarde tolarjev.

Z zgraditvijo dvosistemskega 110 kV daljnovoda in delno kablovoda med Toplarno, RTP Polje in RTP Beričevo je Elesu uspelo uresničiti dolgoletne načrte o zagotovitvi dvostranskega napajanja slovenske prestolnice. Z dograditvijo tega daljnovoda se je tako precej zmanjšala odvisnost napajanja pretežnega dela Ljubljane iz ene same točke, to je RTP Kleče. S sklenitvijo 110 kV zanke bo omogočeno učinkovito ukrepanje ob morebitnih okvarah na posameznih odsekih obstoječih daljnovodnih povezav. Poleg tega, da je dvosistemski 110 kV kablovod od TE-TOL do RTP Polje, prva povezava v tovrstni izvedbi na takšni dolžini trase v slovenskem elektrogospodarstvu, pomeni tudi prvi tovrstni objekt, zgrajen na novi trasi, od kar obstaja samostojna Slovenija. Vrednost tega projekta je bila ocenjena na 2,5 milijarde tolarjev.

Kot smo že omenili, se je Eles letos poleg teh finančno in izvedbeno najza-

htevnejših naložb lotil tudi cele vrste drugih manjših ter nadaljeval pripravljala dela na nekaterih ključnih povezavah, kot so 400 kV povezava Beričevo-Krško ter mednarodna projekta Cirkovce-Pince in Okroglo-Udine. Da si lahko na prenosnem področju tudi v prihodnjem letu obetamo živahno dejavnost, pa najbolj ilustrativno opiše že podatek, da je skupna vrednost načrtovanih rekonstrukcij in investicij v prenosno omrežje leta 2007 ocenjena na kar 8,2 milijarde tolarjev.

Sicer pa je konec leta nadzorni svet potrdil tudi predlagano novo organiziranost podjetja, ki je prilagojena organiziranosti drugih evropskih sistemskih operaterjev in značilnostim ter potrebam slovenskega prenosnega omrežja.

Distributerji v pričakovanju nove organiziranosti

Poglavitno značilnost dogajanj v naših petih distribucijskih podjetjih bi lahko označili z živahnim investicijskim

dogajanjem ter pričakovanji o modelu nove organiziranosti ter prihajajočega popolnega odprtja energetskega trga. Tako so podjetja v začetku leta skupaj napovedala kar za 25 milijard tolarjev različnih naložb v posodobitev distribucijskega omrežja, pri čemer pa je nekaterim v drugi polovici leta načrte zagrenil sklep ministrstva za finance, ki ni odobrilo zahtevane višine zadolževanja. Kljub temu pa je podjetjem uspelo letos odpreti kar nekaj pomembnih objektov, ki bodo bistveno prispevali k zanesljivejši in kakovostnejši oskrbi odjemalcev, zastavili pa so tudi že gradnjo nekaterih novih. Če omenimo le nekatere največje – odprtje nove RTP BTC in RTP Ribnica in začetek gradnje RTP Vrhnika, RTP Melje in začetek gradnje RTP Koroška vrata, RTP Bohinj ...Vsa distribucijska podjetja so nadaljevala tudi prizadevanja v smeri doseganja poslovne odličnosti, tako da jim je bilo podeljenih kar nekaj novih certifikatov kakovosti z različnih področij. Distributerjem,

Temeljita prenova RTP Pivka

Elektro-Slovenija se je v sodelovanju z Elektrom Primorska v začetku junija lotila temeljite prenove in posodobitve 110/20 kV RTP Pivka, ki je bila zgrajena leta 1973, in je zato bila tudi že precej dotrajana. Prvo fazo posodobitve, ki je zajemala prenovu 110 kV daljnovodnih polj Divača in Ilirska Bistrica ter zamenjavo sekundarne opreme in naprav lastne rabe, so izvajalci sklenili avgusta, v drugi fazi, ki je bila končana novembra, pa so se lotili še zamenjave 110 kV polja Postojna in obnove transformatorskega polja II, ki jo izvedlo Elektro Primorska. Finančni prispevek Eles pri izvedbi tega projekta je znašal 150 milijonov tolarjev.

Uprava Elektra Gorenjska je v začetku julija sklicala tiskovno konferenco, na kateri so izrazili zaskrbljenost zaradi odločitve Ministrstva za finance, da zavrne predlagano višino zadolžitve, potrebne za izpeljavo načrtovanih investicij. V Elektru Gorenjska so za letošni predvideli naložbe v višini 3 milijarde 284 milijonov tolarjev, pri čemer naj bi milijardo 700 milijonov zagotovili s posojili. Finančno ministrstvo je njihovi prošnji ugodilo zgolj v višini 35 odstotkov predlaganih sredstev, kar z drugimi besedami pomeni, da bi morali načrtovane naložbe precej oklestiti. V tolažbo naj omenimo, da je ministrstvo za gospodarstvo že posredovalo, tako da se iščejo nove možnosti za financiranje oziroma izpeljavo nujnih naložb.

Foto Brane Janjič

zlasti vzdrževalcem, pa bosta zagotovo v spominu ostali tudi minula zima in pomlad. Tako so se morali v začetku marca lotiti odpravljanja posledic pravega snežnega neurja, ki je na distribucijskem omrežju povzročil za več deset milijonov škode. Čez vse leto so potekali tudi intenzivni pogovori o prihodnji organiziranosti distribucije, pri čemer je nato oktobra vlada podprla predlog modela, po katerem se ustanovi nova družba za opravljanje funkcije sistemskega operaterja distribucij-

skega omrežja, obstoječa distribucijska podjetja pa ostanejo lastniki omrežja in tudi izvajalci storitev.

V Dravskih elektrarnah v ospredju priprave na prenovo HE Zlatoličje

Med osrednjimi poslovnimi dogodki, ki so zaznamovali leto 2006 v Dravskih elektrarnah Maribor, gre vsekar omeniti pospešene priprave na obnovo HE Zlatoličje, katere vrednost je ocenjena na kar 15 milijard tolar-

jev in bo pravi zamah doživela prihodnje leto. Prenova te elektrarne je bistveno zahtevnejša od dosedanjih prenov elektrarn na Dravi, saj poleg zamenjave generatorske in turbinske opreme zajema še vrsto drugih del, ki so se stavni del prizadevanj za povečanja izkoristka moči v tem delu Drave. Tako so se v Dravskih elektrarnah sredi tega leta lotili obsežne sanacije jezusa Melje, pri čemer bodo dogradili oziroma nadomestili tudi malo hidroelektrarno na jezusu s sodobnejšo. Sicer

Savske elektrarne Ljubljana so na pročelje hidroelektrarne Mavčiče namestile sončne zbiralnike in s tem napovedale nova prizadevanja za pridobivanje energije iz okolju prijaznih virov. Skupaj 210 modulov z močjo 35,7 kW naj bi tako v prihodnje na leto zagotovilo v povprečju 38.000 kWh električne energije. V podjetju razmišljajo, da bi podobno rešitev vpeljali tudi na drugih svojih objektih na Savi. Slavnostno odprtje prve sončne elektrarne Savskih elektrarn je potekalo 8. septembra v okviru proslave 20-letnice uspešnega obratovanja te elektrarne, ob tej priložnosti pa je družba prejela tudi certifikat za varnost in zdravje pri delu.

Foto arhiv SEL

pa bodo Dravske elektrarne s prenovo HE Zlatoličje, ki se bo predvidoma končala konec leta 2009, pridobili dragocenih 24 MW moči, hkrati pa bo povečan skupni pretok, s čimer bo usklajena pretočna zmogljivost celotne verige elektrarn. Naj ob tem še omenimo, da so se letos v okviru razvojnih projektov Dravskih elektrarn začele tudi intenzivnejše priprave na začetek gradnje črpalne hidroelektrarne Kozjak. Vrednost tega projekta, ki naj bi ga na terenu začeli uresničevati konec leta 2008 oziroma leta 2009, je ocenjena na 160 milijonov tolarjev, z njim pa bo slovenski elektroenergetski sistem pridobil dodatne kilovate žlahtne vršne energije.

NEK močnejša za dodatnih 20 MW

Drugi aprilski teden tega leta se je zaustavila NE Krško za 32 dni. Letošnji remont je bil prvi po podaljšanem 18-mesečnem gorivnem ciklusu. V tem času so imeli tri nenačrtovane zaustavitve. Dolžino letošnjega remonta je narekovala fizična zamenjava turbine nizkega tlaka. Izvedba projekta je trajala tri leta in je po remontu postala elektrarna močnejša za 17 do 23 MW, zaradi boljših izkoristkov turbine. Poleg običajnih remontnih del so v dobrem mesecu v elektrarni zamenjali nizkotlačne turbine rotorjev, grelni-

kov napajalne vode in dela sekundarnih cevovodov ter v stikališču enega od dveh glavnih transformatorjev. Zaradi povečanega obsega korektivnih ukrepov na klasičnem delu elektrarne pri njenem zagonu je bil remont podaljšan za štiri dni.

Tik pred remontom so v NEK zaposlili petnajst novih delavcev v tehniki. S tem so jim omogočili praktično uvajanje v delo elektrarne, da bodo lažje nadomestili prvo generacijo zaposlenih v NEK, ki je začela delati ob zagonu elektrarne in sedaj odhaja v pokoj.

HSE letni načrt presegel že ob polletju

Holding Slovenske elektrarne je začel letošnje leto z napovedjo, da bodo ustvarili skupaj osem milijard dobička, od tega krovna družba nekaj manj kot štiri milijarde. Krovna družba pa je dosegla načrt že ob polletju, ko je znašal čisti dobiček 8,8 milijarde tolarjev in čisti dobiček skupine kot celote 10,9 milijarde tolarjev.

V skupini so leto nadaljevali s kapital-sko konsolidacijo skupine z odkupom 20,5-odstotnega manjšinskega deleža v TEŠ in TEB in zanj odšteli 6,9 milijarde za delež v TEŠ in 4,6 milijarde za delež v TEB.

Sredi marca je vlada sprejela poslovni načrt družbe Infra, ki skrbi za spremljanje infrastrukture pri gradnji HE na

spodnji Savi, in s tem omogočila končanje prve hidroelektrarne Boštanj v predvidenem roku. Slovesno odprtje nove 26 MW elektrarne je bilo konec maja. Slavnostni trak je prerezal minister mag. Andrej Vizjak. Žal so se v času poskusnega obratovanja elektrarne pojavile težave na generatorjih. Zato so oktobra drugi generator demontirali in njegov stator odpeljali v popravilo v tovarno Rade Končar. Težave naj bi sanirali do februarja naslednjega leta. Letos je HSE ustanovila družbo Balkan Energy v Beogradu, predstavništva v Budimpešti, v Pragi in v Romuniji ter hčerinsko družbo na Hrvaškem.

Konec septembra je imela skupina svojo četrto strateško konferenco. Ena temeljnih ugotovitev konference je bila, da bo uspešnost poslovanja skupine HSE v prihodnje odvisna od vlaganj v rast in razvoj. Isti mesec je nadzorni svet HSE Invest izmed trinajstih prijavljenih kandidatov imenoval za novega direktorja družbe Mirana Žgajnerja. Mesec pred koncem leta je bil sprejet sklep vlade, po katerem bo skupina od novega leta naprej ostala brez SEL in TEB in postala bogatejša za TE Trbovlje.

Vsestranski razvoj hčera HSE

Najmanjša hči po letošnji proizvodnji, to je **TE Brestanica**, je imela letošnje poletje revizijo obeh novih plin-

Majska slavnostna otvoritev prve v verigi hidroelektrarn na spodnji Savi HE Boštanja s 26 MW.

Foto Brane Janjč

Elektro-Ljubljana je 27. septembra ob počastitvi 110-letnice javne elektrifikacije na priložnostni slovesnosti v Ribnici uradno odprlo novo 110/20 kV RTP Ribnica, s katero so se bistveno izboljšale napetostne razmere v tem delu Slovenije. Slavnostni govornik minister za gospodarstvo mag. Andrej Vizjak je ob tej priložnosti poudaril, da takšne naložbe sodijo v okvir vladnih prizadevanj za zagotovitev enakih gospodarskih razmer vsem državljanom, saj si uspešnega razvoja regij ni mogoče predstavljati brez zanesljive, kakovostne in cenovno konkurenčne oskrbe z električno energijo.

Prvega avgusta dvig cen za 1,9 odstotka

Vlada je konec julija vendarle ugodila več mesecev trajajočim zahtevam distribucije po dvigu cen za gospodinjne odjemalce. Prvega avgusta so se tako cene za dobavo električne energije gospodinjnim odjemalcem povečale za 4,79 odstotka, kar naj bi pomenilo dvig končnih cen za gospodinjstva za 1,9 odstotka.

Ob tem naj bi šlo bolj za kratkoročni ukrep, saj se bo slovenski energetski trg 1. julija 2007 popolnoma odprl, kar pomeni, da bodo v drugi polovici prihodnjega leta cene električne energije za vse odjemalce, tudi gospodinjstva, odvisne od dogajanj in gibanj na trgu z električno energijo in zemeljskim plinom.

skih turbin. Precej pozornosti in dela pa so namenili tudi pripravi dokumentacije za gradnjo podzemnega skladišča plina.

Največja hči - **TE Šoštanj** - je sredi maja slovesno zaznamovala 50 let zagona prvega bloka s 30 MW. Kot dokaz vpletenosti in podpore svojemu okolju je TE Šoštanj ob tej priložnosti prispevala po tri milijone tolarjev za postavitev spominskega parka pred osnovno šolo, Bolnišnici Topolščica pa za nakup aparata CT. Petdeset let star blok obratuje še danes in sta skupaj z drugim blokom, ki je šel v pogon jeseni istega leta, doslej proizvedla več kakor 300.000 kWh električne energije. Prehojena zgodovina našega največjega energetskega objekta je popisana v posebni knjigi, ki so jo izdali ob letošnjem jubileju.

Sredi oktobra je bil na delovnem obisku v termoelektrarni mag. Andrej Vizjak, minister za gospodarstvo, ki je ob tej priložnosti podprl razvojne projekte družbe, ki vključujejo predvsem prigradnjo plinskega bloka k petemu bloku in pa postavitev nove 600 MW enote na domači premost.

Še letošnja hči HSE - **Savske elektrarne** - namenja čedalje več pozornosti doseganju in izkazovanju učinkovitosti vodenja, varnosti in zdravja pri delu. S tem namenom so imeli v družbi

maja certifikacijsko presojo za pridobitev standarda OHSAS 18001:1999. Presojo so uspešno prestali.

V začetku poletja je bila na Ministrstvu za okolje tiskovna konferenca, na kateri so predstavniki Savskih elektrarn Ljubljana in Odbora za rešitev Save Dolinke predstavili predloge za sanacijo obstoječe elektrarne Moste in gradnjo nove. Njihove predloge je nato v nadaljevanju leta proučevala strokovno recenzijska komisija. Poletno sonce je dodobra izrabila mala foto-napetostna elektrarna na HE Mavčiče, ki so jo Savske elektrarne zgradile z lastnimi kadri in bo proizvajala okrog 38.000 kWh na leto. HE Mavčiče je v začetku septembra praznovala dvajset let uspešnega delovanja.

Črpalna hidroelektrarna Avče kot največja naložba **Soških elektrarn** je bila vse leto v polnem delovnem zagonu. Končali so zemeljske izkope zgornjega in spodnjega vtočnega objekta in zabetonirali podzemne objekte. Nadaljevali so izdelavo tunelov cevovoda in izkope za strojnico in strojnični jašek ter napravili betonsko oblogo slednjega. Za to naložbo so Soške elektrarne sredi februarja podpisale s kreditodajalcem in poroki tri dokumente posojilnega angažmaja za 43 milijonov evrov kredita pri Evropski investicijski banki. S tem denarjem bodo lahko skladno

s terminskim načrtom zgradili ČHE s predračunsko vrednostjo 91 milijonov evrov do leta 2009. Med večjimi vzdrževalnimi deli pri obstoječih hidroelektrarnah so SENG v iztekajočem se letu začele izdelavo projektov za rekonstrukcijo hidromehanske opreme akumulacije HE Doblar in sanirale betonske pregrade akumulacije Ajba. Pri tej akumulaciji so vgradili agregat za biološki minimum ter poglobili samo akumulacijo. Konec maja so tudi v tej družbi uspešno prestali drugi del certifikacijskega pregleda uvajanja standarda varnosti pri zdravju OHSAS 18001.

V TE-TOL vse leto z v. d. direktorja

Nadzorni svet TE-TOL je v začetku februarja poleg obravnave naložb in poteka izbora dobavitelja premoga določil, da bo 18. februarja objavljen razpis za direktorja družbe, saj je bil od novembra lanskega leta za v. d. imenovan Blaž Košorok. Upali so, da bo novi direktor izbran izmed osmih prijavljenih kandidatov do poletja, pa je do konca leta še kar ostal vršilec dolžnosti. V drugi polovici februarja je nadzorni svet potrdil predlog posloводства družbe, da bo naslednja tri leta dobavitelj premoga – na leto po okrog 440.000 ton - Gorenje energtika in varstvo okolja, in sicer iz rudnika Kideco, ki leži na indonezijskem otoku Borneo. Cena premoga je 712,27 tolarja za GJ, dostavljenega v TE-TOL. Spomladi je imela družba strateško konferenco, ki je pokazala nove razvojne poglede družbe, dana pa je bila tudi večja pozornost kurjenju novih energentov pred plinom. Čez poletje in jeseni so imeli tudi v Mostah obsežna remontna dela na tretjem in prvem bloku.

TET-u energetske soglasje za PE

V okviru rednih obiskov posameznih regij so predstavniki slovenske vlade s premierom Janezom Janšo na čelu obiskali Zasavje. Predsednik vlade in minister za finance dr. Andrej Bajuk sta se ob tej priložnosti mudila tudi v TE Trbovlje. Ob tej priložnosti je minister za gospodarstvo mag. Andrej Vizjak podpisal energetske dovoljenje

Foto Dušan Jaz

Za gradnjo črpalne elektrarne Avče so Soške elektrarne letos najele 43 milijonov evrov kredita pri Evropski investicijski banki.

Letos tudi nekaj novih imenovanj

Na čelo Direktorata za energijo je v funkciji vršilca dolžnosti v začetku leta prišel dr. Igor Šalamun, ki je na tej funkciji zamenjal mag. Djordžeta Žebeljana, ki je odšel na Holding Slovenske elektrarne. Vlada je dr. Šalamuna potem konec junija imenovala za generalnega direktorja Direktorata za dobo petih let.

Preimenovanja »začasnih« funkcij v redne za naslednje štiriletno obdobje sta v začetku leta prejela tudi direktor Elesa mag. Vitoslav Türk in predsednik uprave Elektra Ljubljana mag. Mirko Marinčič, ki sta vodenje omenjenih podjetij prevzela že leto prej, funkcijo vršilca dolžnosti direktorja TE-TOL pa je proti koncu leta 2005 prevzel Blaž Košorok. Vlada je 16. februarja letos imenovala še novega prvega moža Elektra Celje, ki ga od tedaj vodi mag. Viktor Tanjšek, prvega novembra pa so se zgodile spremembe še na čelu Dravskih elektrarn, ki jih bo tako v naslednjem štiriletnem mandatu vodil Damijan Koletnik.

Foto arhiv Vlade

V okviru obiskov slovenskih regij so predsednik vlade in pristojni ministri med drugim obiskali tudi NE Krško in njeno komandno sobo.

za investicijo v plinsko parni agregat. Lokacija TET ima številne prednosti za nov objekt: ima visoko strokovno usposobljen kader, družbeno sprejemljivost objekta v okolju in dobro ostalo infrastrukturo. Mogoče bodo lažje izvedli novo naložbo v novem okolju, v skupini HSE, kamor jih je uvrstila vlada konec novembra.

Eles Gen v GEN energijo

Sredi februarja se je s sklepom vlade osamosvojil Eles Gen, ki je bil dotlej hčerinska družba Elesa. S tem so bila upoštevana priporočila Sveta evropskih regulatorjev po učinkoviti ločitvi dejavnosti sistemskega operaterja od kakršnih koli komercialnih oziroma tržnih dejavnosti za zagotovilo konkurence na trgu. Družba se je skozi

leto kadrovsko okrepila in skladno s pogodbo v iztekajočem se letu prodala dvajset odstotkov polovične proizvodnje električne energije NE Krško na prostem trgu.

Družba se je junija preimenovala v GEN energijo in dobila nov nadzorni svet, ki ga vodi direktor energetskega direktorata dr. Igor Šalamun. Na prvi seji julija v Krškem je ta sprejel razvojni načrt družbe, na drugi seji oktobra pa dal soglasje za nakup polovičnega deleža družbe Istrabenz Gorenje in ustanovitev nove skupne družbe GEN I, trgovanje in prodaja električne energije, s sedežem v Krškem. V novo leto starta družba bogatejša za dve hčeri, TEB in SEL.

Brane Janjič
Minka Skubic

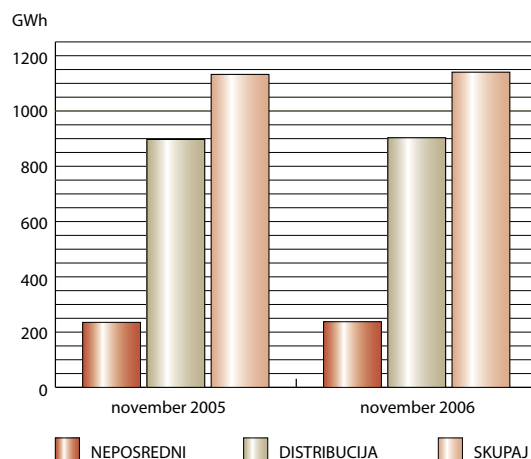
Gradnja verige se pospešeno nadaljuje s HE Blanco. Gradnji njenih temeljev je šlo na roke tudi suho jesensko vreme.

Foto Dušan Jez

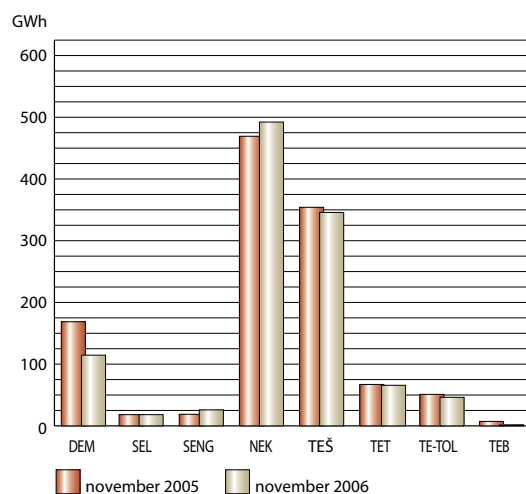
Novembra precej manjši skok porabe

Zanimanje za električno energijo se je tudi novembra v primerjavi z lanskim letom povečalo, vendar je bila tokrat rast na mesečni ravni precej manjša kot v minulih mesecih. Tako je bilo enajsti letošnji mesec iz prenosnega omrežja prevzetih milijardo 140,6 milijona kilovatnih ur, kar je bilo »le« za 0,7 odstotka več kot v istem času lani. Po drugi strani pa je bil novembrski odjem precej večji od sprva načrtovanega, saj so dejanski novembrski rezultati bilančne presegli kar za 2,5 odstotka. Drugače pa je razmerje porabe med distribucijo in neposrednimi odjemalci bilo podobno tistemu v prejšnjih mesecih, pri čemer je novembrski odjem distribucijskih podjetij znašal 903,1 milijona kilovatnih ur, neposredni porabniki pa so v istem času prevzeli 237,5 milijona kilovatnih ur električne energije.

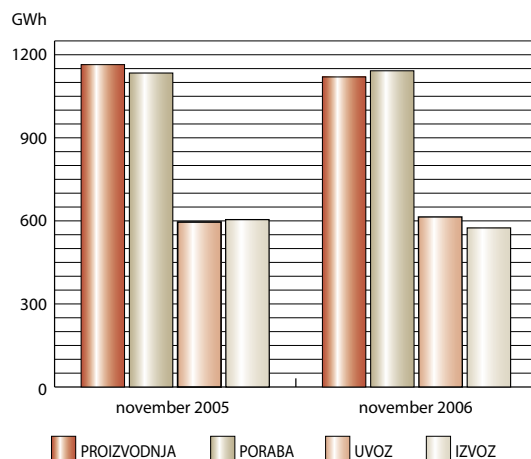
Iz hidroelektrarn za petino manj energije

Suša, ki se kar nekako noče nehati, ima svoje posledice tudi v proizvodnji slovenskih hidroelektrarn. Te so novembra v primerjavi z istim lanskim obdobjem v omrežje tako poslale 159,8 milijona kilovatnih ur, kar je bilo za dobro petino manj elektrike kot novembra lani. Zanimivo je, da so se neugodne hidrološke razmere tudi tokrat še posebej negativno odrazile na proizvodnji dravske verige hidroelektrarn, ki jim je enajsti letošnji mesec uspelo zagotoviti 115,4 milijona kilovatnih ur ali kar za 54,5 milijona kilovatnih ur manj kot v istem času lani. Za primerjavo naj povemo, da je skupna proizvodnja iz elektrarn na Savi in Soči novembra znašala 44,4 milijona kilovatnih ur. Drugače pa nam je enajsti letošnji mesec iz domačih proizvodnih objektov uspelo proizvesti milijardo 118,4 milijona kilovatnih ur električne energije, kar je bilo za 3,8 odstotka manj kot novembra lani in tudi za 6,5 odstotka manj, kot je bilo sprva pričakovano.

Letos za skoraj tretjino večji uvoz

da je dogajanje v slovenskem prenosnem omrežju letos precej bolj živahno, potrjujejo tudi podatki o uvozu in izvozu v prvih enajstih letošnjih mesecih. Tako je uvoz v tem času dosegel že 6 milijard 528,9 milijona kilovatnih ur in lanske primerjalne rezultate presegel za nekaj manj kot 27 odstotkov. Na drugi strani pa smo v prvih enajstih letošnjih mesecih v druge sisteme izvozili 6 milijard 292,4 milijona kilovatnih ur električne energije, kar je bilo za dobrih 16 odstotkov več kot v istem času lani. In kaj kažejo podatki o dosedANJI porabi in proizvodnji? Odjem iz prenosnega omrežja je do začetka decembra dosegel 11 milijard 991,9 milijona kilovatnih ur (3,2-odstotna rast), proizvodnja v tem času pa je znašala 12 milijard 16 milijonov kilovatnih ur (1,2-odstotno zmanjšanje).

iz energetskih okolij

VLADA

Veto za Petrolov nakup deleža Geoplina

Na predlog Ministrstva za gospodarstvo je vlada konec oktobra sklenila, da bo Republika Slovenija pri načrtovanem Petrolovem nakupu 0,139-odstotnega poslovnega deleža Geoplina, katerega lastnik je Litostroj Holding, d. d., - v stečajju, uveljavila pravico veta. Vlada namreč ne soglaša z nakupom 0,139-odstotnega poslovnega deleža Geoplina, d. o. o., Ljubljana, ki je v lasti Litostroj Holdinga, d. d., - v stečajju, za katerega je izrazil interes Petrol, d. d., ki je tudi družbenik Geoplina, d. o. o., Ljubljana. Vlada se je odločila za uveljavitev pravice veta, ker bi družbenik Petrol, d. d., s takim nakupom pridobil skupno vrednost deleža, ki presega pet odstotkov osnovnega kapitala.

Vladni urad za informiranje

TE-TOL

Vlada določila premiji za obdobje 2006 in 2007

Vlada RS je na seji 13. decembra na predlog Ministrstva za gospodarstvo določila premijo v višini 1,79 tolarja/kWh, do katere je za električno energijo, ki jo kot kvalificirani proizvajalec električne energije proizvede v soproizvodnji toplote in električne energije iz fosilnih goriv v obstoječih enotah od 13. septembra do 31. decembra 2006, upravičena Termoelektrarna Toplarna Ljubljana, d. o. o. Za električno energijo, proizvedeno od 1. januarja 2007 do 12. septembra 2007, pa je bila določena premija v višini 7,47 evra/MWh. Na podlagi člena 22 a Energetskega zakona je sistemski operater prenosnega omrežja električne energije kvalificiranim proizvajalcem, priključenim na njegovo omrežje, dolžan izplačati premijo za električno energijo, ki jo ti prodajo sami ali po posredniku. Višino premije določi vlada Republike Slovenije in pomeni razliko med odkupno ceno in pričakovano povprečno letno tržno ceno električne energije. Na podlagi odločbe Ministrstva za gospodarstvo, Direktorata za energijo št. 311-03-14/01/E-0011, z dne 30. avgusta letos, je bil Termoelektrani Toplarna Ljubljana, d. o. o., podeljen status kvalificiranega proizvajalca električne energije za obseg proizvedene električne energije v soproizvodnji toplote in električne energije na fosilno gorivo pri čistem protitlačnem obratovanju. Status kvalificiranega proizvajalca je podeljen za eno leto obratovanja, to je do 12. septembra 2007.

Vladni urad za informiranje

ELEKTRO PRIMORSKA

Tradicionalno srečanje s štipendisti

»Če lahko kje iščemo pravo varnost, jo lahko le v vlaganju v znanje. Se tega res zavedamo? Se tega zavedamo kot posamezniki, podjetja in družba?« To so vprašanja, ki so si jih zastavili strokovnjaki na letošnji konferenci Izobraževalni management v Portorožu. S pripravo in izvedbo letošnjega tradicionalnega srečanja štipendistov družbe Elektro Primorska, d. d., ki je potekalo 1. decembra, smo želeli dodati drobec k temu zavedanju. Kot vsako leto, smo tudi letos prisluhnili gospodu **mag. Zvonku Torošu**, direktorju tehničnega sektorja, ki se je potrudil in nam pripravil obširno informacijo v zvezi z distribucijskim elektroenergetskim sistemom družbe Elektro Primorska in tako poskrbel, da so tudi štipendisti obveščeni o novostih na tem področju. Vsekakor nismo pozabili na »Miklavžev dar«, posebno še tistim, ki so se v minulem študijskem letu odlično izkazali. Ni nam žal časa, ki ga vsako leto namenimo temu druženju, ker želimo, da bi bil to uvod k uresničevanju misli, ki jo je izrekla **dr. Nada Zupan**: »Znanje je lahko nosilec uspeha le takrat, ko ga nenehno dopolnjujemo, delimo z drugimi in z njim ustvarjamo dobre rešitve.«

Boža Petrovčič

Foto arhiv Elektro Primorska

Štipendisti so z zanimanjem prisluhnili razvojnim načrtom Elektro Primorske.

DRAVSKE ELEKTRARNE MARIBOR

Predstavitve nabora rešitev za ČHE in povezavo do RTP Maribor

V prostorih Direktorata za prostor na Ministrstvu za okolje in prostor je bila 27. novembra predstavitev nabora rešitev, ki bodo obravnavane v študiji različic za državni lokacijski načrt za črpalno hidroelektrarno (ČHE) na Dravi in potrebno daljnovodno povezavo do RTP Maribor. Tema predstavitve so bile različice, ki so se na podlagi analize smernic nosilcev urejanja prostora pokazale kot najbolj smiselne za nadaljnjo obravnavo. Na predstavitvi so bili vabljeni predstavniki vseh občin, ki jih omenjeni projekt vključuje že v tej fazi študije, in sicer občin Maribor, Selnica ob Dravi, Pesnica, Duplek, Hoče ter Ruše. Dogodka so se udeležili tudi predstavniki Dravskih elektrarn Maribor, ki so investitor tega projekta in se nanj že dlje časa intenzivno pripravljajo. Direktor družbe Dravskih elektrarn Maribor **Damijan Koletnik** se je ob tej priložnosti vsem županom zahvalil za dosedanje sodelovanje in izkazano zaupanje. Ob tem je ponovil željo in zavezo DEM po čim boljšem obveščanju lokalne skupnosti in pozval župane, da jim v svojih občinah pri tem po svojih najboljših močeh tudi pomagajo. S tem namenom bo vse župane omenjenih občin v kratkem tudi obiskal.

Sicer pa so Dravske elektrarne Maribor z namenom obveščanja in ozaveščanja lokalne javnosti doslej izpeljale že nekaj projektov, svojo angažiranost pa bodo prihodnje leto še okrepile s tematskimi srečanji. Med pomembnejše dejavnosti, ki so jih organizirali doslej, zagotovo sodi vzpostavitev informacijske pisarne v občini Selnica ob Dravi, ki je namenjena širši javnosti. Poleg tega njen namen ni samo obveščanje o poteku projekta, temveč tudi želja, da se lokalno prebivalstvo v celoten postopek načrtovanja in gradnje dejavno vključi ter se na ta način vzpostavi partnersko sodelovanje pri iskanju najboljših rešitev.

Dravske elektrarne Maribor

ELEKTRO CELJE

Pripravljeni na certifikacijsko presojo sistema ravnanja z okoljem

Uvajanje sistema ravnanja z okoljem (SRO) po standardu ISO 14001:2004 je v sklepni fazi. V drugi polovici decembra je načrtovana začetna presoja sistema ravnanja z okoljem, s strani presojevalske hiše Bureau Veritas Certification, ki bo po programu

STROKOVNA POSVETOVANJA

Odmevna petnajsta konferenca o zaščiti elektroenergetskih sistemov

V organizaciji laboratorija za elektroenergetske sisteme in visoko napetost ter Laboratorija za zaščito, avtomatizacijo in vodenje Univerze v Ljubljani skupaj s slovensko sekcijo IEEE in nacionalnim komitejem Sloko Cigre-Cired je jeseni na Bledu potekala že petnajsta mednarodna konferenca o zaščiti elektroenergetskih sistemov. Konferenca je v zadnjih dveh letih skušala doseči dva cilja, in sicer približati visoko strokovno obravnavo vprašanj zaščite elektroenergetskih sistemov slovenskim strokovnjakom in zagotoviti izmenjavo rezultatov raziskav in izkušenj s tega področja med strokovnjaki v svetu in po ocenah udeležencev je to nalogo v celoti izpeljala. Sicer pa je na letošnji konferenci bilo udeležencem predstavljeno rekordno število - petdeset - prispevkov, ki so obravnavali številna strokovna vprašanja, od novosti s področja systemskega nadzora, zaščite in vodenja in metod za hitro odkrivanje okvar v elektroenergetskih sistemih do konkretnih analiz strokovno zanimivih obratovalnih stanj. Med odmevnejšimi temami, ki so bile povod živahni razpravi, je bila tudi uvodna predstavitve dr. Pavla Omahna iz Elektro-Slovenije, ki je v pozdravnem govoru gostom iz tujine in slovenskim predstavnikom iz industrije in elektrogospodarstva podrobneje predstavil vlogo slovenskega elektroenergetskega sistema v interkonekciji UCTE ter pomen načrtovane vgradnje prečnega transformatorja v RTP Divača.

Brane Janjić

vsebovala ogled ene izmed lokacij v podjetju, celovit pregled dokumentacije in zapisov SRO ter obenem pripravo za glavno presojo, ki bo predvidoma januarja 2007.

Sistem ravnanja z okoljem smo uvažali postopoma, po točkah standarda, ki so hkrati zahteve, katere moramo izpolnjevati za pridobitev certifikata. Najprej smo sredi leta 2005 opravili začetni pregled stanja in dokumentacije na področju varovanja okolja. Pomankljivosti smo v času uvažanja upoštevali in jih postopoma odpravljali. V tem času smo prepoznali vse okoljske vidike, tiste z večjimi vplivi na okolje v podjetju pa določili za pomembne ter na njihovi podlagi postavili okvirne in izvedbene okoljske cilje ter programe podjetja.

Največ dela je bilo vloženega v ravnanje z odpadki, seznanjanje zaposlenih o zakonskih predpisih ter postopke prepoznavanja, zbiranja, ločevanja in oddajanja odpadkov prevzemnikom. Kot zakonski zavezanci smo v ta namen dopolnili Načrt gospodarjenja z odpadki za naslednje štiriletno obdobje. Med večjimi nalogami je bilo prepoznavanje zakonskih in drugih predpisov, priprava izobraževanj in delavnic za vse zaposlene, strokovno skupino SRO, notranje presojevalce ter vodstvo podjetja.

Za večje obveščanje zaposlenih deluje intranetna stran Sistem

vodenja kakovosti in ravnanja z okoljem, kjer so na voljo vse aktualne informacije v zvezi z zbiranjem odpadkov, zakonskimi in drugimi predpisi, okoljskimi cilji in programi, dokumentacijo in obveščanjem o uresničevanju ter novostih SRO.

Na vodstvenem pregledu novembra letos je vodstvo podjetja ocenilo, da je sistem pripravljen za certificiranje po standardu ISO 14001:2004. Rezultati vodstvenega pregleda, notranjih presoj in pregledov lokacij so pokazali, da so še potrebne nekatere izboljšave, ki so in bodo vključene v proces nenehnega izboljševanja, kot to zahteva mednarodni standard.

O rezultatih certifikacijske presoje sistema ravnanja z okoljem in zaključku projekta uvedbe sistema ravnanja z okoljem pa v eni od prihodnjih števil Našega stika.

Vilko Koritnik

PREMOGOVNIK VELENJE

Za sv. Barbaro prispelo 21 pripravnikov

Premogovnik Velenje je letos v skladu z razvojnim načrtom in letnim načrtom zaposlovanja zaposlil 21 pripravnikov, od tega 12 rudarske, 4 elektro in 5 strojne stroke, ki so na delo prišli 4. decembra, na dan svete Barbare.

Kadrovski načrt je za letos predvideval sicer 20 novih zaposlitev, v podjetje pa je nato prispelo 21 pripravnikov. Kot je pojasnil **Franč Novak**, vodja kadrovske-socialne službe, bodo v Premogovniku odslej z vsakim novim prihodom pripravnikov nadomestili tudi tiste pripravnike iz prejšnje skupine, ki ne bodo uspešno opravili pripravniškega izpita. V skupini pripravnikov iz leta 2005 je bil takšen eden, in zato bodo letos zaposlili 21 namesto sprva načrtovanih 20 pripravnikov. Na ta način naj bi zagotovili zaposlovanje kakovostnega kadra in povečali kakovost opravljanja pripravništva.

Sicer pa je letošnje število pripravnikov v Premogovniku Velenje v primerjavi z zadnjimi leti nižje, a že v prihodnjih letih je načrtovano njihovo večje število. Tako naj bi po besedah Franca Novaka konec leta 2007 znova zaposlili 20 pripravnikov, leta 2008 pa je predvidenih celo 50. Od tega naj bi jih 40 zaposlili že v začetku leta, torej v kratkem obdobju skupaj kar 60.

Premogovnik Velenje bo tako kot do sedaj še naprej spodbujal izobraževanje za poklice v rudarstvu. V ta namen je Poklicna in tehniška rudarska šola skupaj s Premogovnikom Velenje 8. decembra organizirala za osnovnošolce in njihove starše tudi predinformativni dan v Premogovniku Velenje.

Premogovnik Velenje

16

ICES

Karierni sejem odlična priložnost za lastno predstavitev

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je 26. oktobra potekal Karierni sejem Moje delo 2006, največji zaposlitveni sejem v državi, z vrsto kariernih delavnic in kariernih predavanj. Med 55 najboljšimi slovenskimi podjetji, ki so se na njem predstavila, je bil deležen vidnejše pozornosti obiskovalcev tudi po prostornini manjši razstavni prostor, na katerem se je predstavil Izobraževalni center energetskega sistema (ICES) s svojo dejavnostjo.

Ob višješolskih programih elektroenergetika, elektronika in informatika so pozornost obiskovalcev ICES-ovega razstavnega prostora pritegnili zlasti programi strokovnega usposabljanja, ki jih v ICES-u izvajajo, in možnosti pridobivanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Obenem pa sta bila velikega zanimanja deležna tudi projekta računalniškega opismenjevanja brezposelnih v okviru Donacijske sheme Phare 2003, Robos in Robdor, katerih nosilec skupaj s partnerji je ICES in katera se s koncem leta iztekata.

Med obiskovalci te sejemske prireditve namreč niso bili samo iskalci zaposlitve in brezposelni, pač pa tudi karierni strokovnjaki, kadroviki po podjetjih, predstavniki kadrovskih agencij, zavoda za zaposlovanje in izobraževalci, ki so na sejmu iskali vsak svoje priložnosti, obnovljali dosedanja in vzpostavljali nova poznanstva ter iskali možnosti za sodelovanje. Zaradi navedenega je imel tako tudi ICES možnost, da svoje delovanje še približa širši

Foto arhiv ICES

ICES postaja vse bolj prepoznaven tudi zunaj elektrogospodarstva.

zainteresirani javnosti in zanimanje obiskovalcev je pokazalo, da je bila predstavitev na navedenem sejmu odlična poteza, ki jo kaže prihodnje leto znova ponoviti. Ne nazadnje o tem priča tudi povečano zanimanje za ICES-ove izobraževalne storitve, železo pa se vselej kuje takrat, ko je vroče.

Mag. Matej Strahovnik

TDR-METALURGIJA, D. D.

Družba poslej z novim lastnikom

Agonija, ki je spremljala negotovo prihodnost ruške TDR-Metalurgije, naj bi se po več letih in menjavah različnih lastnikov končno uredila. Vlada je namreč na seji konec oktobra na predlog Ministrstva za gospodarstvo dala soglasje k sklenitvi pogodbe o prodaji in nakupu delnic družbe TDR-Metalurgija, d. d., z dne 18. oktobra, med Holdingom Slovenske elektrarne, d. o. o., Kapitalsko družbo pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d. d., Holdingom Slovenske železnice, d. o. o., Tovarno dušika Ruše, d. o. o., – v likvidaciji, kot prodajalcev in W&P Profil-Solarvalue Holdingom, družbe za upravljanje, d. o. o., kot kupcem. Kot so sporočili iz vladnega urada za informiranje, je bila prodaja delnic družbe TDR Metalurgija, d. d., opredeljena tudi v Programu prodaje državnega finančnega in stvarnega premoženja za leti 2004 in 2005, ki ga je vlada predložila državnemu zboru hkrati s predlogom proračuna za leti 2004 in 2005. Po izvedbi postopka prodaje na podlagi javnega poziva za zbiranje ponudb je bil edini ponudnik za nakup delnic družba W&P Profil Solarvalue Holding, d. o. o. Poleg predlagane kupnine je kupec sprejel tudi vse obstoječe obveznosti družbe, hkrati pa zagotovil izpolnitev vseh pogodbenih določil, ki so zavarovana z garancijami bank.

Sicer pa naj bi v Rušah, kot je bilo razbrati iz medijev, v prihodnje izdelovali sončne celice, po katerih je v svetu čedalje več povpraševanja. Omenjeni projekt bo tako poleg zagotovljenih delovnih mest v slovenski gospodarski prostor prinesel tudi visokotehnološko industrijo in spodbudil razvoj novih tehnologij na področju izrabe obnovljivih virov energije.

Brane Janjič

VLADA

Sprejem zakonskih podlag za preoblikovanje energetskega stebrov

Vlada RS je seji 30. novembra kot edina družbenica v družbi Holding slovenske elektrarne, d. o. o., sklenila, da se v družbi izvede postopek spremembe osnovnega kapitala z vplačilom novih vložkov (efektivno povečanje) na način izročitve stvarnih vložkov, ki jih sestavljajo poslovni delež Republike Slovenije v Termoelektrarni Trbovlje, d. o. o., v višini 80,34 odstotka z nominalno vrednostjo osnovnega vložka 6.083.114.715,42 tolarja in poslovna deleža Republike Slovenije v Dravskih elektrarnah Maribor, d. o. o., v skupni višini 0,14 odstotka s skupno nominalno vrednostjo osnovnih vložkov 132.195.507,75 tolarja.

V skladu s Strateškimi usmeritvami pri privatizaciji slovenske elektroenergetike, ki jo je vlada sprejela 27. julija, se predvideva prenos družbe Termoelektrarna Trbovlje, d. o. o., in dveh deležev Republike Slovenije v skupni višini 0,14 odstotka v Dravskih elektrarnah Maribor, d. o. o., na Holding slovenske elektrarne, d. o. o. Povezovanje s sorodnimi dejavnostmi hidro in termo proizvodnje naj bi tako omogočilo vrsto racionalizacij na področju investicij, obratovanja in tehničnega vodenja. Sicer pa je vlada na isti seji sprejela tudi Sklep o delitvi družbe Holding Slovenske elektrarne, d. o. o., kot prenosne družbe na način oddelitve s prevzemom na družbo GEN energija, d. o. o., kot prevzemno družbo. Z omenjenim sklepom je vlada poslovdstvom družb Holding Slovenske elektrarne, d. o. o., (HSE) ter GEN energija, d. o. o., (GEN) dala nalogo, da pripravita izvedbo prenosa kapitalskih naložb HSE v Termoelektrarno Brestanica, d. o. o., in Savskih elektrarnah Ljubljana, d. o. o., na GEN po postopku delitve družbe na način oddelitve s prevzemom, pri čemer je HSE prenosna družba, GEN pa prevzemna družba.

Odločitev za postopek oddelitve s prevzemom je bila sprejeta po proučitvi prednosti in slabosti drugih načinov postopkov, potekala pa bo v fazah, ki jih predvideva zakonodaja. Za dan obračuna delitve sicer sklep določa 31. december 2006.

Vladni urad za informiranje

Podpora Janševi vladi se je še povečala

Kot so pokazale decembrske javnomnenjske raziskave, se je podpora vladi Janeza Janše v zadnjem času še povečala. Najpomembnejše je, da je bilo na posameznih segmentih uresničeno veliko konkretnih korakov, kar potrjujejo tudi znani statistični podatki. Vlado pa v prihodnjem obdobju čaka še ogromno dela pri uresničevanju nalog in ciljev, načrtanih v obsežnih in zahtevnih strateških dokumentih.

U začetku decembra je bil predsednik vlade **Janez Janša** poleg kritičnih tonov deležen tudi vrste pozitivnih mnenj. Med drugim je požel tudi dvotretjinsko podporo gledalcev pri glasovanju v eni od najbolj znanih televizijskih oddaj. Očitno ljudje pri ocenah o delu vlade čedalje bolj cenijo načelnost, odločnost, doslednost in druge vrline premočrnega delovanja, ki se lepo odražajo prav v doseženih rezultatih. Po objavljenih podatkih Urada za makroekonomske analize in razvoj se letos nadaljujejo spodbudna gospodarska gibanja, ki sicer ne prinašajo takojšnjih vidnih učinkov, se pa bodo gotovo pozitivno odrazila v prihodnjem obdobju. Med dobrimi kazalci so tudi višja gospo-

darska rast, nižja stopnja brezposelnosti, nižji proračunski primanjkljaj, gibanje inflacije na povprečni stopnji evropskih držav, spodbudna rast industrijske proizvodnje v predelovalnih dejavnostih, visoka rast blagovno storitvene menjave v mednarodnem okolju, ugodna gibanja na trgu dela, stabilna rast plač, ugodni javnofinančni tokovi in podobno. Poleg tega gre še za vrsto drugih dosežkov na posameznih segmentih delovanja, na katere je Slovenija kot članica EU lahko upravičeno ponosna. Med vladnimi resorji, ki so se odlikovali z uspešnim delom, posebej omenimo Ministrstvo za gospodarstvo. V tem okviru se pospešeno uveljavljajo: odpiranje slovenskega gospodarstva v svet, spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti, povečanje pomoči podjetjem, pozitivni koraki na energetskega področju (o tem več pišemo v poročilu o delu gospodarskega ministrstva) in drugi pomembni procesi na gospodarskem področju.

Res pa je, da se vlada ubada tudi z mnogimi težavami na posameznih segmentih delovanja, o katerih redno poročajo dnevni mediji, nekateri zgolj o tem. Vendar je treba upoštevati, da je bil velik del težav podedovan že od prejšnje vlade, zato so poskusi, da bi aktualni vladi naprtili prav vse pomanjkljivosti - neo-

kusni in z realnostjo nimajo prave zveze. Če naj bo kritika v medijih res kritika v pravem pomenu besede, mora biti celovita in dosledna v vseh obdobjih, sicer se izrodi v kritizerstvo.

Vlada je tudi letos sprejela vrsto ključnih dokumentov, med katerimi zaslužijo veliko pozornost še zlasti Proračunski memorandum za obdobje 2007 do 2008, Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007 do 2023 ter Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji. V slednjem dokumentu so vsebovane

štiri razvojne prioritete, in sicer: konkurenčnost in gospodarska rast; učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta; učinkovita in cenejša država; moderna socialna država in večja zaposlenost. Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje je pripravila skupina več kot 200 strokovnjakov, ki jih povezuje skupen motiv, da bi omogočili razvojni preboj za boljšo prihodnost Slovenije.

Miro Jakomin

Vlada je pod vodstvom Janeza Janše dosegla vrsto spodbudnih rezultatov.

SLOVENIJA

Najvišja gospodarska rast doslej
V tretjem četrtletju letošnjega leta se je slovenska gospodarska rast povzpela na 5,6 odstotka, kar je največ v zadnjih šestih letih, so ugotovili na državnem statističnem uradu. Rast iz prvega polletja se je tako nadaljevala tudi v drugi polovici leta in zelo verjetno je, da je dosegla vrh gospodarskega cikla. Zdaj se bo po napovedih statističnega urada zlagoma začela umirjati. Med letošnjima julijem in septembrom je temeljila na domačem povpraševanju, ki se je v primerjavi s tretjim četrtletjem 2005 realno povečalo za 6,5 odstotka. Njegova visoka rast je v glavnem posledica prav tako visoke rasti bruto investicij v osnovna sredstva, ki so se na letni ravni povečale za 14,5 odstotka, kar je največ po letu 1999, ko je Slovenija uvedla davek na dodano vrednost. V prvih devetih mesecih letos se je obseg bruto domačega proizvoda (BDP) v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta realno povečal za 5,2 odstotka. Ugodne gospodarske razmere potrjuje tudi rast zaposlenosti. Ta se je v tretjem četrtletju v primerjavi z istim obdobjem lani povečala za 1,3 odstotka, kar je največ po letu 2002. Sicer pa je v letošnjem tretjem četrtletju javnofinančni primanjkljaj znašal 0,9 odstotka, v drugem pa 0,8 odstotka BDP. Glavnina običajno nastane v prvem četrtletju, ko je gospodarska dejavnost nizka in s tem tudi prihodki države. Primanjkljaj v prvih devetih mesecih letos je ocenjen na 1,5 odstotka BDP, kar je 0,3 odstotne točke manj kot v istem obdobju lani.

STA

Foto arhiv Vlade

Gospodarski minister zadovoljen z doseženim

V prostorih ministrstva za gospodarstvo je bila 1. decembra tiskovna konferenca, na kateri je minister za gospodarstvo mag. Andrej Vizjak ocenil delo ministrstva v minulih dveh letih. Kot je poudaril, so na ministrstvu z doseženim v prvem polčasu zadovoljni, saj jim je uspelo vzpostaviti temelje, na katerih bo slovensko gospodarstvo lahko uspešno gradilo še naprej.

minister za gospodarstvo **mag. Andrej Vizjak** je aktualne gospodarske razmere v Sloveniji označil kot spodbudne in poudaril, da se črnoglede napovedi nekaterih o polomu slovenskega gospodarstva po uveljavitvi reform in sprememb, ki jih je napovedala vlada, niso uresničile. Ravno nasprotno, vsi temeljni gospodarski kazalci, ki jih je mogoče konkretno preveriti, se izboljšujejo. Tako se je denimo lani v primerjavi z letom 2004 bruto dodana vrednost v predelovalni industriji povečala za 6 odstotkov, dodana vrednost na zaposlenega za 5 odstotkov, za 3,5 odstotka se je povečal indeks industrijske produktivnosti, za 3 odstotke pa tudi število zaposlenih, pri čemer še zlasti na račun rasti zaposlenih v malih podjetjih. Precej spodbudni so

tudi podatki za letos, saj primerjava prvega letošnjega četrtertja z lanskim govori celo o 10-odstotni rasti produktivnosti v industriji, nadaljnjem zmanjševanju števila nezaposlenih in krepitevi izvoza. Po ministrovih besedah gre vzroke za tako veliko gospodarsko rast iskati tako v ugodnih gospodarskih gibanjih na slovenskih tradicionalnih trgih kot v uspešnem prilagajanju gospodarstva novim razmeram in usklajeni vladni gospodarski politiki, s katero nam je uspelo podjetjem zagotoviti stabilno gospodarsko okolje. O zelo dejavni vlogi ministrstva pričajo tudi številke, saj je gospodarsko ministrstvo v zadnjih dveh letih pripravilo kar 161 različnih zakonov, uredb, pravilnikov in drugih predpisov. Vsi ti so bili usmerjeni k ustvarjanju podjetjem prijaznejšega poslovnega okolja (poenostavitev postopkov in izpeljava projekta vse na enem mestu, nov zakon o gospodarskih družbah, gospodarski zbornici, prevzemih, sprejem manjkajočih podzakonskih aktov, prilagajanje evropski zakonodaji ...) ter nadaljnji liberalizaciji in deregulaciji ter s tem povečanju konkurenčnosti, še zlasti na področju elektronskih komunikacij in energetike. V zadnjih letih so se, kot je dejal minister, občutno povečale tudi finančne spod-

bude, ki jih država namenja za razvoj podjetništva, pri čemer gre še posebej poudariti dejstvo, da se povečuje tisti del proračuna ministrstva, ki je namenjen neposrednim pomočem gospodarstvu oziroma dvigu njegove uspešnosti in povečanju konkurenčnosti. Tako je denimo leta 2003 bil fiksni del proračuna ministrstva za gospodarstvo 9,6 milijarde tolarjev, mehki del, ki se je razpisoval in razdelil gospodarstvu, pa 12, 2 milijarde. Leta 2004 je fiksni del zajemal 10,2 milijarde, mehki pa 11,5 milijarde. Leta 2005 je bil fiksni del 10,6 milijarde, mehki del pa že 22,4 milijarde. Letos znaša fiksni del 12,1 milijarde, mehkega dela proračuna pa je že za 28,3 milijarde, pri čemer naj bi se ta del prihodnje leto povečal na 32,4 milijarde in leta 2008 nato dosegel že 40,3 milijarde tolarjev.

V prihodnje naj bi ministrstvo več pozornosti namenilo tudi spodbujanju tujih investicij, in sicer s konkretnimi finančnimi sredstvi, pri čemer naj bi bilo samo letos za te namene podeljenih 1,2 milijarde tolarjev. Ob tem je minister poudaril, da se je precej spremenila tudi miselnost glede dodeljevanja državne pomoči, saj so jo zdaj res deležna le tista podjetja, ki imajo perspektivo in dobre razvojne programe ter zanje potrebujejo premostitveno pomoč oziroma se ta več ne dodeljuje samo zaradi ohranitve socialnega miru.

V energetiki v ospredju povečevanje konkurenčnosti

Mag. Andrej Vizjak je v nadaljevanju omenil tudi pozitivne premike na področju energetike, kjer so bile dosežane dejavnosti ministrstva večinoma usmerjene v izboljšanje konkurence in k povečevanju števila akterjev na trgu. Miselnost, da je slovenski trg premajhen za več akterjev, je za nas nesprijemljiva, je dejal, in vsi naši ukrepi gredo k preseganju takšnega monopolnega stanja. V tej luči so bili tudi konec novembra sprejeti vladni sklepi o preoblikovanju proizvodnje in okrepitvi konkurence na trgu z električno energijo na debelo. Začenja se tudi nov investicijski cikel, saj proizvodnja ne sledi čedalje bolj naraščajoči porabi, pri čemer pa ostaja problem umeščanja teh objektov v prostor, ki pa ni le slovenska posebnost in je skupen vsem evropskim državam. Ključna naloga elektroenergetskih podjetij je, da slovenskemu gospodarstvu zagotovijo dovolj virov in poti za zanesljivo oskrbo in ti cilji so opredeljeni tudi v vseh letos sprejetih strateških energetskih dokumentih. Ob tem na ministrstvu oziroma direktoratu za energetiko med večjimi letošnjimi uspehi še posebej omenjajo vzpostavitev drugega energetskega stebra, izbor modela preoblikovanja distribucije oziroma vzpo-

stavitev SODO, sprejem novel energetskega zakona, sprejem resolucije o nacionalnih razvojnih projektih do leta 2023 oziroma potrditev ključnih razvojnih energetskih projektov, sprejem vrste ukrepov za vzpostavitev trga z zemeljskim plinom, sodelovanje pri pripravi programa zmanjševanja nacionalnih emisijskih kvot in sprejetje državnega alokacijskega načrta razdelitve emisijskih kuponov, sodelovanje z ministrstvom za okolje pri urejanju vprašanj, povezanih z gradnjo spodnjehavške verige elektrarn, ter sprejem uredb o državnem lokacijskem načrtu za 400 kV daljnovod Beričevo–Krško ter za kompresorsko plinsko postajo v Ajdovščini.

Odprtje trga naj ne bi prineslo hujših pretresov

Prvega julija 2007 se bo izvedla dokončna liberalizacija trga električne energije, sprostile pa se bodo tudi cene elektrike za tarifne odjemalce, ki ne bodo več regulirane s strani države. Časi dogovorne ekonomije bodo s tem tako dokončno pokopani, kar je zagotovo dobro, prinaša pa tudi določene izzive. Kljub temu, da so se v zadnjem obdobju cene električne energije na debelo tako v Evropi kot v Sloveniji bistveno zvišale (za trikrat), pa minister mag. Andrej Vizjak v prihodnjem letu ne pričakuje pretiranega dviga cen električne energije za gospodinjstva. Po njegovi oceni naj se namreč te kljub že uvedeni trošarini prihodnje leto ne bi smele povečati za več kot deset odstotkov. V tej smeri so šli tudi pred kratkim sprejeti ukrepi Agencije za energijo, s katerimi naj bi zmanjšali pritisk na cene, vlada pa bo storila tudi vse, da bo zaščitila socialno šibke odjemalce oziroma tiste z najnižjimi prihodki. Hkrati je minister opozoril, da na drugi strani tudi elektrodistribucijska podjetja ne morejo več poslovati tako, da prodajajo električno energijo po ceni, nižji od tržne, pri čemer pa je izrazil prepričanje, da bodo ravnala odgovorno in poiskala notranje rezerve, da pritisk na cene vendarle ne bo pretiran.

Foto: urhiv MG

Mag. Andrej Vizjak je ob predstavitvi dvoletnega dela ministrstva poudaril, da so pglavitni cilji bili doseženi in da aktualne razmere slovenskemu gospodarstvu obetajo nadaljnjo rast.

Brane Janjč

Konec prihodnjega leta začetek prve faze privatizacije

Letos so bila postavljena poglobljena izhodišča privatizacije dela slovenskega elektrogospodarstva, pri čemer naj bi se je po besedah ministra za gospodarstvo mag. Andreja Vizjaka lotili postopoma in zelo previdno. Strateškega partnerja lahko tako v HSE pričakujemo šele konec leta 2008.

U elektroenergetskih podjetjih smo lahko z doseženim v letu 2006 zadovoljni, saj nam je uspelo odjemalcem zagotoviti zanesljivo in kakovostno oskrbo z električno energijo, ki naj bi se v naslednjih letih z uresničitvijo nekaterih že izpeljanih in še načrtovanih investicij še izboljšala. Hkrati smo bili tudi priča sprejema nekaterih ključnih dokumentov, katerih uresničevanje bo zaznamovalo našo prihodnost. O tem in nekaterih drugih aktualnih vprašanjih, povezanih z našo panogo, smo se pogovarjali z ministrom za gospodarstvo mag. Andrejem Vizjakom.

Kako ocenjujete letošnjo oskrbo z energijo v Sloveniji in v tej luči še zlasti delovanje slovenskega elektroenergetskega sistema?

»Letošnjo oskrbo z energijo na ministrstvu ocenjujemo kot zelo dobro. Oskrba z zemeljskim plinom, utekočinjenim

naftnim plinom in toploto v večjem obsegu bistveno ni bila motena. Preiskus delovanja pa je novembra doživel naš elektroenergetski sistem. Prišlo je do motnje v obratovanju povezanega evropskega elektroenergetskega sistema UCTE. V slovenskem sistemu, v primerjavi z nekaterimi sosednjimi sistemi, kljub velikim spremembam pretokov moči do večjih in daljših izpadov dobave električne energije ni prišlo. Slovenski prenosni sistem se je v omenjenih razmerah odlično odzval in s pričakovanim avtomatskim znižanjem porabe precej ublažil težave v celotnem zahodnem delu UCTE. K dobremu delovanju sistema vse leto pa je prispevalo tudi že predčasno ukrepanje sistemskega operaterja pri obvladovanju/omejevanju previsokih pretokov moči po slovenskem prenosnem omrežju, predvsem v smeri od Avstrije in Hrvaške proti Italiji.«

Poraba elektrike nezadržno narašča, saj naj bi letošnja rast dosegla 3,5 odstotka, napovedi za leto 2007 pa so še višje? Na kakšen način oziroma s katerimi viri in ukrepi naj bi v Sloveniji zmanjšali čedalje večji razkorak med porabo in proizvodnjo?

»Za zagotavljanje dolgoročne zanesljivosti in kakovosti oskrbe z električno

energijo je odgovoren sistemski operater prenosnega omrežja, ki periodično na vsaki dve leti pripravlja najmanj desetletni natančen načrt razvoja elektroenergetskega sistema, ki mora biti usklajen z nacionalnim energetskim programom. Vlada RS je oktobra letos sprejela tudi dokument, ki upošteva gibanje tehnološkega razvoja ter odgovarja na zahteve in usmeritve predpisov EU in Kjotskega sporazuma. Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023 zajema ključne razvojno-investicijske projekte, pri uresničitvi katerih bo sodelovala država. Med pomembnejšimi strateškimi projekti na področju oskrbe z električno energijo so daljnovodi Krško-Beričovo, Okroglo-Udine, Cirkovce-Pince, hidroelektrarne na Spodnji Savi, ČHE Kozjak, šesti blok termoelektrarne Šoštanj in drugi blok Nuklearne elektrarne Krško.

Poudariti kaže, da bosta pomemben segment pri pokrivanju porabe glede na predvideno rast cen električne energije na evropskih in svetovnih trgih vsekakor pomenili tudi učinkovita raba in proizvodnja energije in izraba obnovljivih virov energije. Za povečano uporabo le-teh si že zdaj zelo močno prizadeva tudi Republika Slovenija, ki se je v določilu Evropskega sporazuma o pridružitvi zavezala, da bo leta 2010 dosegla 12-odstotni delež obnovljivih virov v vsej primarni energiji oziroma 33,6-odstotni delež proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije.«

Vlada je letos na pobudo ministrstva sprejela vrsto strateških dokumentov, povezanih s prihodnostjo slovenske energetike, med katerimi so bile tudi strateške usmeritve privatizacije. Ali je že bila imenovana privatizacijska skupina, ki naj bi pripravila podrobnejši predlog privatizacije in kdaj ga lahko pričakujemo?

»Tako z vidika celotnega slovenskega gospodarstva kot z elektroenergetskega vidika je ključnega pomena, da v okviru privatizacije HSE, ki je pomemben del gospodarske infrastrukture, med družbenike pridejo tisti strateški partnerji, ki bodo imeli v energetiki dolgoročen interes in bodo podpirali zastavljene strateške cilje skupine in

s tem usklajeno poslovno politiko. To pomeni, da ne bodo težili k ukrepom, usmerjenim zgolj h kratkoročni uspešnosti, temveč bodo stremeli k dolgoročni poslovni uspešnosti, racionalizaciji poslovanja in investiranja v nove zmogljivosti. Na ta način se bo čim večji del dobička investiral v nove razvojne programe, preostali del pa za izplačilo lastnikom. Zaradi pomembnosti HSE za energetske oskrbo ter stabilnost in zanesljivost dobave energije se je treba privatizacije lotiti postopno v dveh fazah. V prvi fazi se proda 49-odstotni lastniški delež Republike Slovenije v HSE, ki se izvede vsebinsko in izvedbeno ločeno: prodaja do 26 odstotkov ključnemu investitorju in prodaja 23 odstotkov prek slovenske in tuje borze tako državljanom Republike Slovenije (5-10 %) kot institucionalnim vlagateljem (13-18 %).

Druga faza, ki bo sledila v obdobju

treh do petih let po prvi fazi, bo temeljila na ugotavljanju učinkov oziroma izpolnjevanju ciljev prve faze privatizacije. V drugi fazi se bo ob ugodnih učinkih prve faze privatizacije prodal delež RS tako, da bo ta še vedno ostala 26-odstotna lastnica HSE z možnostjo vpliva na ključne strateške odločitve. Odprodaja se bo opravila s prodajo deleža do 49 odstotkov ključnemu investitorju, ki bo navzoč že v prvi fazi, ter prodajo ostalega razpoložljivega deleža institucionalnim lastnikom.«

Letos je bila sprejeta tudi vrsta ukrepov v smeri oblikovanja in utrditve položaja dveh energetskih stebrov. Kateri so nadaljnji koraki pri njihovem oblikovanju in kdaj lahko pričakujemo predvideno dokončno preoblikovanje obeh energetskih družb - HSE in Gen energije?

»Konec novembra je vlada sprejela sklep o delitvi družbe HSE na prenosno

Mag. Andrej Vizjak

in prevzemno družbo, kar bo GEN energija. Sklep pomeni prvi korak izvedbe Strateških usmeritev Vlade Republike Slovenije pri pripravi na privatizacijo slovenske elektroenergetike, ki so bile sprejete na seji 27. julija letos. V sklopu drugega koraka priprav na privatizacijo bo vlada Republike Slovenije potrdila še prenos deleža države v Termoelektrarni Trbovlje na HSE in Savskih elektrarn ter Termoelektrarne Brestanica na Gen Energijo. Taka struktura bo vzpostavila dva ponudnika celovite oskrbe z električno energijo na enakovrednih izhodiščnih pogojih delovanja. Konec leta 2007 oziroma v začetku 2008 se bo začela prva faza programa privatizacije HSE, v kateri se bo na podlagi javnega mednarodnega natečaja v prodajo ponudil manjšinski delež HSE. Po oceni bi lahko imeli izbranega investitorja do konca leta 2008. Druga faza programa privatizacije HSE (odprodaja 49-odstotnega deleža ključnemu investitorju ob 26-odstotnem lastniškem deležu Republike Slovenije) bo, kot že rečeno, sledila v obdobju treh do petih let po uspešno izvedeni prvi fazi, vendar samo v primeru pozitivnih učinkov prve faze.«

Svet in Evropa se čedalje bolj soočata s posledicami klimatskih sprememb. Eden od ukrepov za njihovo obvladovanje je tudi spodbujanje izrabe obnovljivih virov, ki ga je načelno v svoje akte dala tudi naša država, v praksi pa se z izvajanjem teh ukrepov precej zatika. Kako gledate na projekt postavitve vetrnih elektrarn v Sloveniji in v kateri fazi je običaj? Kakšno je stališče vlade oziroma ministrstva do gradnje elektrarn na Muri? So mogoče predvideni kakšni dodatni ukrepi za večjo spodbujanje izrabe obnovljivih virov energije?

»Stališče Ministrstva je pozitivno do vseh novih možnosti za zanesljivo oskrbo Slovenije z električno ener-

gijo, še posebej, če je ta pridobljena iz obnovljivih virov energije. Projektov za postavitev vetrnih elektrarn je več in Ministrstvo ne spremlja posamezne faze uresničevanja določenega projekta. Doslej smo izdali energetski dovoljenji za dve polji vetrnih elektrarn - Volovja reber in Dolenja vas. Za večjo spodbujanje izrabe obnovljivih virov energije se pripravlja sprememba zakonodaje na področju obnovljivih virov in na področju proizvodnje elektrike v kogeneraciji.«

Na vladni ravni so bila pred kratkim sprejeta izhodišča za preoblikovanje distribucijskih podjetij, ki pa na prvi pogled pomenijo zgolj minimalne popravke v dosednji organiziranosti. Je mogoče pred popolnim odprtjem trga julija prihodnje leto pričakovati še kakšne dodatne reorganizacijske poteze ter ali je že znano, kdaj naj bi vlada ustanovila SODO in kje bo njegov sedež?

»Vladna izhodišča spreminjajo organiziranost tako, da izpolnimo zahteve direktive in energetskega zakona po pravni in funkcionalni ločitvi. Spremembe so majhne zgolj na videz, v resnici se celotna dejavnost postavlja na nove temelje. Po drugi strani pa vsaj v prvem koraku distribucijska podjetja puščamo taka, kot so. To je zelo pomembno, saj nas leta 2007 čaka nekaj velikih sprememb (konec prehodnega obdobja za izvajanje 6/1 člena čezmejne direktive, odpiranje trga za gospodinske odjemalce). Menimo, da so te spremembe za distribucijska podjetja velik izziv. Želimo, da bi te spremembe obvladali brez večjih pretresov. Distribucijska podjetja so življenjskega pomena za zanesljivo oskrbo z električno energijo, motnje pri delovanju tega sektorja so lahko za odjemalce zelo boleče. Zato nočemo tvegati in naložiti sektorju preveč sprememb hkrati. Pred odprtjem trga 1. julija 2007 zato ne

predvidevamo dodatnih sprememb. Nova družba, ki ji bo podeljena koncesija za izvajanje GJS SODO, bo ustanovljena konec 2006 ali v začetku 2007, o sedežu pa v tem hipu še ne moremo govoriti.«

Slovenska elektroenergetika se nahaja pred številnimi strokovno in finančno zahtevnimi naložbami, pri čemer so bila nekaterim distribucijskim podjetjem letos predvidena sredstva skoraj prepolovljena, kar pomeni, da se bo razkorak med potrebnimi in izpeljanimi naložbami v prihodnje še povečal. Na kakšen način naj bi podjetja v prihodnje zagotavljala sredstva za izpeljavo milijardnih investicij? Je pričakovati, da se bo del teh zahtev prelil v ceno električne energije po odprtju trga in odpravi tarifnega sistema?

»V skladu z Zakonom o državni upravi in Uredbo o pogojih in postopkih zadolževanja pravnih oseb Ministrstvo za finance odobrava dovoljeno zadolžitev podjetij. Omejitve zadolževanja ne izhajajo iz finančne zmožnosti vračil kreditov posameznih podjetij, temveč iz omejenosti kvote dovoljene zadolžitve na ravni države. Pri odobritvi kvot se enakovredno obravnavajo podjetja (sektorji), kjer bo vračanje kreditov bremenilo državni proračun in podjetja, ki bodo obveznosti sama vrnila. Pri energetskih podjetjih ni bojazni, da le-ta ne bi mogla kreditov sama vrniti (glede na stopnjo zadolženosti – delež dolga v virih sredstev je ta v elektrogospodarskih podjetjih za polovico nižji kot v drugih dejavnostih). Po naših informacijah bo Ministrstvo za finance ponovno proučilo možnost odobritve dodatnih kvot elektrogospodarskim podjetjem. Ker pomeni najetje kreditov samo eno izmed oblik virov financiranja, bodo morala podjetja nastale razmere proučiti in ustrezno ukrepati. Sicer pa so v zadnjih desetih letih naložbe v elektroenergetiko stalno rasle, zato ni bojazni, da bi bil razvoj prizadet. Ker elektroenergetska podjetja najete kredite vračajo iz lastnih poslovnih sredstev, je v vsakem primeru ta strošek sestavni del cene električne energije (pri vračanju najetih kreditov je lahko samo časovno odložen). Pri sedanjih ekonomskih kazalcih poslovanja elektrogospodar-

skih podjetij tudi ne vidim neposredne povezave, da bi se zaradi izpeljave programa investicij morala dvigniti cena električne energije.«

Letos je bil sklenjen dogovor o ustanovitvi energetske skupnosti Jugovzhodne Evrope, v kateri naj bi svoje interese skušala uveljaviti tudi Slovenija. Na katerih področjih imamo največ možnosti in ali so bili v zvezi s tem storjeni že kakšni konkretni koraki?

»Ne gre za energetske skupnosti Jugovzhodne Evrope, temveč za Pogodbo o energetske skupnosti. Jugovzhodna Evropa ni v naslovu te pogodbe nikjer omenjena. To je logično, saj pogodba zajema celotno EU in podpisnice z območja Jugovzhodne Evrope. Pogodba je bila podpisana konec leta 2005, letos pa je bila ratificirana in je začela veljati 1. julija. Pogodba je eden od pogojev za večje investicije v sektor elektroenergetike in zemeljskega plina v regiji. Investicije so zelo potrebne, tudi investitorjev je dovolj, a potreben je primeren zakonodajni okvir. Investicije in obnova bodo prispevali k boljši in zanesljivejši energetske oskrbi v regiji, to pa je eden od glavnih pogojev za razvoj celotnega gospodarstva. To je tudi pglavitni interes Slovenije. Želimo, da se regija Jugovzhodne Evrope gospodarsko čim bolj razvije, saj se bo s tem hkrati izboljšala tudi zanesljivost energetske oskrbe v Sloveniji.

Tudi slovenska podjetja so zainteresirana za investicije v tem delu Evrope. Načrtujemo pa tudi preoblikovanje Borzena, tako da bo omogočen nastanek regionalne energetske borze s sedežem v Sloveniji.«

Kot rečeno, ima močne interese na tem trgu Borzen, ki naj bi bil nosilec ustanovitve regionalnega trga, pri čemer pa v Borzenu radi poudarjajo, da je to tudi politični projekt in ga bo mogoče uresničiti le ob odločni državni podpori? Kako gledate na prihodnjo vlogo slovenskega organizatorja trga in kako ocenjujete omenjeni projekt ter na kakšen način se vanj vključujete?

»Organizator trga (Borzen) v Sloveniji izvaja dve ključni funkciji: organizacijo trga (market organizer) in borzo z električno energijo (power exchange).

Kot organizator trga izvaja bilančni obračun in sprotno kontrolo trga. Vse trgovske pogodbe morajo biti prijavljene pri Borzenu. Borza pa je funkcija, za katero je Slovenija premajhna. Zato načrtujemo spremembe pri organiziranosti Borzena, tako da bo omogočen nastanek regionalne energetske borze s sedežem v Sloveniji. Te dejavnosti sovpadajo s koncem dosedanjih metod delitve čezmejnih prenosnih zmogljivosti na slovenskih mejah in z oblikovanjem energetskega trga južno od Slovenije, kot tudi z oblikovanjem dveh energetske stebrov v Sloveniji. Vse to bo povečalo število akterjev na trgu in prispevalo k povečanju konkurence in delovanja energetskega trga, kot je zastavljeno tudi v Okviru gospodarskih in socialnih reform, ki ga je Vlada sprejela v začetku svojega mandata. Ocenjujemo, da ima Slovenija dobre možnosti za oblikovanje likvidne regionalne borze ter, da tako Slovenija kot tudi regija takšno borzo potrebuje.

Sicer pa o interesu podjetja navadno odločajo lastniki. V primeru Borzena je to Eles, Elesov lastnik pa je država. Vse funkcije, ki jih izvaja Borzen, so hkrati tudi gospodarska javna služba. Zato ne moremo reči, da se država v te projekte vključuje, država spremembe načrtuje in jih izvaja.«

Predstavniki sindikata dejavnosti energetike pravijo, da je socialni dialog v zadnjih mesecih opešal. Kako vi ocenjujete sodelovanje s sindikati oziroma ali je že prišlo do oživitve dela socialno ekonomskega sveta, ki naj bi reševal najbolj pereča vprašanja s tega področja?

»Ne bi mogel pritrditi sindikatu, da je sindikalni dialog v zadnjih mesecih opešal. Julija je bil podpisan dogovor o veljavnosti načina obračunavanja plač dejavnosti elektrogospodarstva in premogovništva. Trenutno potekajo tudi dejavnosti na konkretizaciji izhodišč za politiko plač v obdobju 2006-2007. Našo trditev o uspešnosti dialoga pa ne nazadnje potrjujejo tudi uradni statistični podatki o gibanju plač v panogi.«

Brane Janjič

Foto Dušan Iz

Položaj Elesa se je letos še okrepil

Po dolgoletnem nazadovanju je Eles letos izboljšal svoj pogajalski položaj v pogovorih z velikimi sistemskimi operaterji prenosnih omrežij Francije, Italije in Nemčije. V prihodnje naj bi se vloga Elesa v evropskem EES še povečala, saj se Slovenija nahaja na geografsko pomembnem položaju. Če bo Elesu uspelo leta 2007 podpisati sporazum z italijanskim sistemskim operaterjem in ga uresničiti, bo postal pomemben akter za delovanje italijanskega trga, v regijsko povezavo pa bo učinkovito vključen tudi z drugimi sosednjimi sistemskimi operaterji.

U začetku decembra je **mag. Vitoslav Türk**, direktor elektroprenosnega podjetja Elektro-Slovenija, d. o. o., v pogovoru omenil nekatere najpomembnejše korake, ki naj bi Elesu omogočili večji prodor tako na domačem kot evropskem elektroenergetskem prizorišču. Ključni projekti in postopki na tej poti so: investicije v elektroprenosno omrežje, usklajevanja s sosednjimi sistemskimi operaterji, reorganizacija podjetja Eles, sistemizacija delovnih mest, dodatno zaposlovanje itd.

Eles je letos uresničil vrsto spodbudnih korakov na investicijskem področju. Med njimi je tudi izgradnja dvosistemskega 110 kV daljnovoda Toplarna-Polje-Beričevo. Na račun česa je Elesu uspelo kar za leto dni prehiteti predvidene roke pri gradnji tega projekta?

»V minulih letih je reševanje vprašanja pridobivanja služnostnih pravic za uporabo zemljišč, preko katerih bo potekala daljnovodna trasa, potekalo zelo počasi. In ravno na tem področju smo letos vložili izjemno veliko truda, da bi zadevo vendarle premaknili. Doslej se je namreč število neresenih težav pri usklajevanju razmerij med lastniki zemljišč in Elesom, kot potencialnim uporabnikom teh parcel, nenehno večalo. Ko je Elesova pravna služba letos te zadeve postavila na nove temelje in jih začela pospešeno reševati, so se odprle dejanske možnosti za gradnjo omenjenega dvosistemskega 110 kV daljnovoda. Gradnja je bila dobro načrtovana in je potekala zelo hitro. Pri usklajevanju z manjšim številom lastnikom je sicer ostalo še nekaj manjših težav, vendar jih bomo skušali rešiti v obojestransko zadovoljstvo že do konca decembra.«

Kako v naslednjem letu pospešiti gradnjo daljnovoda Krško-Beričevo kot enega

Mag. Vitoslav Türk, direktor podjetja Elektro-Slovenija.

najpomembnejših Elesovih projektov?
V javnosti je namreč večkrat slišati kritične
pripombe na račun dolgotrajne gradnje.

»Da bi se daljnovod Krško-Beričevo dolgo gradil, ne drži, saj se objekt v prejšnjih obdobjih v resnici sploh ni gradil. Res pa je, da se je o tej investiciji dolgo časa govorilo. In mi smo se tega projekta lotili z namenom, da pospešimo potrebne dejavnosti in čim prej sklenemo celotno daljnovodno povezavo. Pri uresničevanju tega projekta bodo tudi prihodnje leto vse naše dejavnosti osredotočene na urejanje odnosov z lastniki zemljišč pri pridobivanju služnostnih pravic. In kakor hitro bo ta zgodba končana, se bo predvidoma proti koncu leta 2007 začela gradnja tega daljnovoda, ki naj bi bila uresničena v relativno kratkem času.«

Slovensko elektroprenosno omrežje ne služi
samo za zagotavljanje varne in zanesljive oskrbe
z električno energijo, temveč mora v evropskem
prostoru zagotavljati tudi zahtevano pretočnost.
Kateri so ključni trendi in izzivi na tem področju?

»Dejstvo je, da Eles v obdobju od leta 2000 do 2005 ni izrabil možnosti ugodnega geografskega položaja Slovenije, predvsem pa ne proizvodnih presežkov električne energije pri prenašanju z vzhoda na zahod. Temu posledično

so bili izgubljeni relativno veliki finančni potenciali. Eles mora sedaj bolj skrbno slediti sodobnim elektroenergetskim gibanjem v jugovzhodnem delu Evrope in čim prej zgraditi elektroprenosno povezavo do Madžarske. Hkrati mora paziti, da bo ob povečanih pretokih električne energije čez slovensko ozemlje zagotovljena tudi zanesljiva oskrba slovenskih uporabnikov. V tem okviru je treba obvladovati slovensko elektroprenosno omrežje z zgraditvijo prečnega transformatorja in povečati pretoke električne energije proti Italiji na višino 1.500 megavatov. To pomeni, da imamo teoretično gledano velik elektroprenosni potencial že znotraj te mreže, seveda pa je treba čim prej dograditi nove daljnovodne povezave z Italijo in odpraviti tudi druge pomanjkljivosti, ki so spremljale dosedanje poslovno politiko Eles na investicijskem področju.«

Ena od prednostnih nalog je tudi zaježitev
tako imenovanih divjih čezmejnih pretokov
električne energije, ki potekajo preko Slovenije.
Kaj ste letos dosegli na tem področju in kakšni
so načrti za prihodnje obdobje?

»Ta zadeva je jasno opredeljena s sklepom Evropskega parlamenta in se nanaša na zagotavljanje pogojev

za nadzor pretokov v smeri iz Slovenije proti Italiji. Moram reči, da smo letos dosegli znatne premike v zmanjševanju nenačrtovanih pretokov električne energije. Pri tem bi poudaril, da se mora Slovenija čim prej postaviti na svoje noge in se v dolgoročnem pogledu ne sme več zanašati zgolj na podporo velikih evropskih elektroenergetskih sistemov. Treba je upoštevati, da ta podpora velike sisteme veliko stane, zato ne bodo v nedogled tolerirali stroškov, ki nastajajo zaradi tega, ker Slovenija doslej ni dovolj investirala v gradnjo svojega elektroprenosnega omrežja. To pomeni, da je gradnja prečnega transformatorja v Divači nujna, da bi lahko evropski EES vzpostavil povezavo med Madžarsko in Italijo. V tem kontekstu gre za predvideno povezavo med Slovenijo in Madžarsko ter za gradnjo dodatnega daljnovoda, ki bo povezoval Slovenijo in Italijo. S tem bi Slovenija izpolnila vse svoje obveze do EU. In če bi Avstriji okrepili svojo mrežo tudi na tem segmentu, bi lahko prišlo do podvojitve prenosnih zmogljivosti, Hrvaška pa je že sicer zelo zmogljiva na elektroprenosnem področju. V tem primeru bi Slovenija postala res pomembno križišče pretokov električne energije iz vzhoda

na zahod. Ob tem bi še poudaril, da je učinkovitost strategije povečanja elektroprenosnih zmogljivosti pogojena s strategijo razvoja proizvodnih zmogljivosti. Kot kažejo razvojne strategije, bodo na vzhodu gradili veliko energetskih proizvodnih objektov, in zato veliko razmišljajo tudi o novih elektroprenosnih povezavah med Rusijo in Evropo; s tem se seveda odpirajo dolgoročne možnosti tudi za Slovenijo.«

Kako presojate letošnje pogovore in usklajevanja Eles s sistemskimi operaterji prenosnih omrežij sosednjih držav? Kdaj bodo doseženi konkretni dogovori?

»Letošnji pogovori s sosednjimi sistemskimi operaterji so bili na nek način prelomni. V odnosu do Italije smo na tem področju dosegli velike premike, ki niso bili enostavni. V začetku leta 2006 je namreč vladalo veliko nasprotovanje ideji Slovenije, da bi znotraj pentalaterale vzpostavila mehanizem, ki bi omogočal prenos posameznih izvoznih zmogljivosti iz Francije ali Švice preko slovenske meje. To pomeni, da bi lahko Slovenija teoretično zagotavljala pogoje za povečevanje izvoznih količin električne energije v Italijo. Do potrditve načelnega stališča je prišlo v začetku decembra, ko so omenjeno idejo poleg Italijanov podprli tudi Avstrijci in Francozi. Švicarji so pred končnim stališčem zahtevali še nekaj dodatnih analiz, v katerih naj bi ugotovili, ali je z vidika varnosti obratovanja vseh večjih evropskih elektroenergetskih sistemov ta ideja uresničljiva ali ne. Upamo, da ne bo večjih ovir, zato bomo že v kratkem času skušali formalizirati vse tiste sklepe, za katere smo si letos prizadevali na vseh sestankih pentalaterale. Ugodni premiki so se letos zgodili tudi v pogovorih s sistemskimi operaterji Avstrije, Madžarske in Hrvaške. Skratka, vse

dejavnosti vodstva in strokovnih služb Eles so letos pripomogle k občutnemu izboljšanju odnosov s sosednjimi elektroenergetskimi sistemi in ne nazadnje tudi k tistim premikom, ki si jih na tem področju vsi želimo.«

Zakaj se je vodstvo Eles moralo letos spopasti z reorganizacijo podjetja?

»Reorganizacija je bila nujna predvsem z vsebinskega zornega kota in je bila posledica dejstva, da se je v Evropi vloga sistemskega operaterja v zadnjih petih letih zelo spreminjala. Sistemski operaterji postajajo čedalje bolj mobilni in podvrženi velikim zahtevam trga, na katerih se pojavljajo čedalje večji pretoki električne energije, hkrati pa gre tudi za večja tveganja pri zagotavljanju varne in zanesljive oskrbe domačega trga. Potrebam po ustreznih organizacijskih spremembah sistemskih operaterjev so botrovale predvsem energetske potrebe. Tako njihovo delo ni namenjeno zgolj varnemu in zanesljivemu delovanju na domačem trgu, temveč postaja sestavni del celote. Tem spremembam so se najhitreje prilagodili veliki sistemski operaterji Francije, Nemčije in Italije, ki imajo tudi najustreznejše kadrovske potencialne. Te države so tudi danes gonilna sila ključnih sprememb, ki jih Evropa uzakonja in spravlja v realno življenje. Eles je bil v tem pogledu v mednarodnih delovnih telesih relativno deficitaren na kadrovske področju. Večina delovnih teles so kot člani Eles zastopali ljudje, ki formalno niso imeli urejenih pozicij v podjetju. Pa tudi sicer njihovo delo znotraj podjetja ni bilo vezano neposredno ali pa sploh nič na tematiko, ki so jo morali zastopati. Zato smo v tem kontekstu najprej pripravili poslovno strategijo Eles ter z njo opredelili smernice podjetja in stališča, ki jih Eles zagovarja v odnosu do sosednjih sistemskih operaterjev. Nato smo v zelo kratkem času, to je v dobrih šestih mesecih, uresničili reorganizacijo podjetja. Sedaj je v teku priprava sistemizacije delovnih mest, zatem pa bo sledila ureditev razmerij na področju plač, kar je seveda vezano na pogajanja s sindikatom. Posebej bi rad poudaril, da so nam po strokovni plati pri

izvedbi reorganizacije zelo pomagali predstavniki sosednjih sistemskih operaterjev.«

Kaj menite o prihodnjem položaju Eles?

»Eles kot sistemski operater bo v prihodnjem obdobju gotovo še pridobival na svojem pomenu v okviru slovenskega elektroenergetskega sistema. Letos se je še posebno jasno pokazalo, kako zelo pomembno mesto ima sistemski operater prenosnega omrežja v vsaki nacionalni ekonomiji. Bolj, ko se stvari zaostrujejo na evropskem energetskem trgu in bolj, ko ta trg zahteva večjo pretočnost med sistemi, bolj je poudarjena vloga sistemskega operaterja. V tem letu je Eles res ogromno naredil na področju obvladovanja nekontroliranih pretokov električne energije, saj se je občutno zmanjšal obseg teh pretokov. Nadalje je v obstoječih sporazumih s sosednjimi sistemskimi operaterji dosegel pomembne spremembe, ki izboljšujejo njegov položaj na evropskem elektroenergetskem prizorišču. Hkrati nam je tudi letos uspelo zagotavljati res varno in zanesljivo oskrbo z električno energijo. Čeprav so nastopili tudi trenutki, ko so se razmere v EES poslabšale, je Eles vedno pravilno reagiral in poskrbel za ustrezen izhod iz krize. V tem času je na ravni proizvodnje prišlo tudi do zametkov konkurence z ustanovitvijo drugega energetskega stebra. Ta preskok je za Eles izredno dober, saj konkurenca bistveno prispeva k njegovemu dobremu pogajalskemu položaju v pogovorih s potencialnimi ponudniki.«

Na kakšen način se Elesu ta položaj izboljšuje?

»HSE-ju, ki je bil seveda tudi v preteklosti glavni dobavitelj električne energije, ni več vseeno, kakšno ceno ponudi. Zaveda se, da si kot največji ponudnik električne energije na trgu ne more privoščiti, da odstopa ali zaozstaja za cenami, ki jih konkurenčno podjetje Gen energija ponuja Elesu na javnih razpisih. Posledica tega je, da je Eles kljub občutno višjim cenam kot leto prej, dosegel tako rekoč enako raven cen za pokrivanje izgub leta 2006. To pomeni, da je tudi razvoj trga

v Sloveniji, ki se je zgodil letos, zmanjšal odvisnost od enega samega dobavitelja. S tem se je položaj Elesa znotraj EES okrepil in bo seveda lažje obvladoval tudi vse tiste zahteve, ki jih mora kot sistemski operater izpolnjevati.

Po drugi strani pa pogovori s HSE-jem postajajo čedalje bolj tržni in logični. Tako smo za leto 2007 precej izboljšali strukturo pogodb, ki bodo vezane na zagotavljanje sistemskih storitev. Dejansko bomo lahko dosegali take pogoje, po katerih bomo plačevali le tiste storitve, ki jih bomo tudi dejansko deležni. Skratka, z večanjem trga se status Elesa občutno spreminja na boljše.«

Veliki akterji evropskega energetskega trga tudi v fizičnem pomenu popolnoma obvladujejo evropsko elektroprenosno omrežje. V čem vidite perspektivo Elesa?

»Kot sem že omenil, se je letos pri velikih sistemskih operaterjih Francije, Italije in Nemčije položaj Elesa izboljšal. Tako italijanski kot francoski sistemski operater sta letos podprla že omenjeni predlog Elesa, saj se je naša zamisel pojavila, še preden so bila na evropski ravni objavljena pravila za obvladovanje prezasedenosti elektroprenosnih omrežij. Perspektivo Elesa vidim predvsem v tem, da bi harmonizirali odnose z velikimi sistemskimi operaterji na način, ki bo v interesu vseh, hkrati pa bi zagotovili velike pretoke električne energije iz vzhoda na zahod, kar je eden od pglavitnih strateških ciljev Elesa. S tem bomo strateški položaj Elesa še izboljšali, hkrati pa nas bodo veliki sistemski operaterji obravnavali bolj enakopravno, saj bomo postali neizogiben sestavni del celote, brez katere enostavno ne morejo shajati. Da bi lahko bili v pogovorih z omenjenimi sistemskimi operaterji še bolj učinkoviti, potrebujemo zelo usposobljene kadre. Temu sta namenjena tako reorganizacija podjetja kot dodatno zaposlovanje ljudi in seveda vse tiste temeljne investicije, brez katerih podjetje Eles ne more biti samostojno.«

Miro Jakomin

HSE ostaja konkurenčen tudi po preoblikovanju

Holding Slovenske elektrarne si je v petinpolletnem delovanju dodobra utrl položaj v slovenski elektroenergetiki, čedalje bolj postaja prepoznaven tudi v širšem prostoru, predvsem Jugovzhodni Evropi. Njegovo hitro nadaljnjo rast bo nekoliko upočasnila nedavna ustanovitev drugega energetskega stebra, ki bo postopoma razpolagal z večjim delom elektrike proizvedene v NE Krško, in izločitev dveh družb iz skupine. To pa ne pomeni, da so prizadevanja družbe za nadaljnji rasti in vplivni vlogi na elektrotrgih JV Evrope zamrla. Z generalnim direktorjem HSE dr. Jožetom Zagožnom smo poklepetali o najbolj aktualnih vprašanjih skupine v iztekajočem se letu in letu, ki je pred nami.

*P*regled dela vaše družbe v letošnjem letu bi začela kar pri koncu, pri seji vlade 30. novembra, ki je med drugim sklenila prenesti deleže države v TE Trbovlje in v Dravskih elektrarnah na HSE. Kaj to pomeni za skupino HSE?

»Za skupino HSE to predvsem pomeni, da smo skupaj z vlado tvorno sodelovali pri uresničevanju njenih strateških usmeritev glede privatizacije elek-

troenergetike. Zadovoljni smo, da smo našli rešitve, ki ne bodo imele negativnega vpliva na poslovne rezultate HSE. Seveda pa je z vidika inštaliranih moči pridobitev TE Trbovlje manjša kot oddelitev Savskih elektrarn in TE Brestanica. Vendar pa to za skupino HSE ne bo predstavljalo večje težave, ker bomo »izgubo« poskušali nadomestiti z večjim obsegom trgovalnih količin.«

Na isti seji vam je vlada z drugim sklepom oddelila TE Brestanico in Savske elektrarne in ju pripojila h GEN energiji. Z novim letom tako oddajate dve hčeri, s kakšno doto?

»Obe družbi, ki ju oddajamo, bosta še prehodno obdobje v skupini, predvsem za čas, za katerega imamo še sklenjene pogodbe z njima. Tudi zato predvidevamo postopen prehod in prenos dejavnosti. Dota ima v tem primeru širši pomen, saj s to izločitvijo SEL in TEB in njuno pripojitvijo h GEN energiji prispevamo k večji konkurenčnosti slovenskega elektroenergetskega trga.«

Kakšna bo usoda skupnega podviga – gradnje HE na spodnji Savi, kjer so deležniki tudi druge vaše družbe, ki ostajajo v skupini HSE?

»Dosedanji projekt z imenom Skupni

Foto Minka Škabič

Dr. Jože Zagožen

podvig se bo preoblikoval v posebno gospodarsko družbo, katere solastniki bodo sedanjí podvižniki. Poleg tega bo v novoustanovljeno družbo vstopila tudi GEN energija. Tako bomo uredili medsebojne obveznosti in koristi iz tega projekta in zagotovili kritično maso finančnega in organizacijskega potenciala za nadaljnjo gradnjo hidroelektrarn savske verige.«

Poleti je vlada sprejela model privatizacije elektroenergetike, ki predvideva najprej privatizacijo prvega – vašega stebra, in sicer najprej četrtinski delež in potem polovični. Kako daleč ste prišli s privatizacijo, kakšno je zanimanje kupcev za vaš steber?

»Zanimanje zainteresiranih za vstop v HSE je zelo veliko. Praktično ni večje energetske družbe tako doma kot v tujini, ki ne bi želela vstopiti v HSE. Veliko zanimanje je razumljivo, saj naša družba posluje izjemno uspešno. Vendar pa bi bila temu ustrezna tudi naša cena v primeru prodaje. Dogovorjeno je bilo, da damo prednost dokapitalizaciji in s tem prilivu svežega denarja. Še prej pa je treba HSE pripraviti na privatizacijo. Tako sedaj potekajo postopki finančne konsolidacije skupine, saj večina kapitala ni v krovni družbi, pač pa je kot rezervacije oziroma dolgoročne finančne naložbe v hčerinskih družbah. »

Zagotovo ste naredili izračune, kolikšna pa je trenutna cena HSE na trgu?

»Po sodobnih metodah vrednotenja je glede na pričakovane donose HSE zelo veliko vreden. Tega se je treba zavedati, ko govorimo o odprodaji četrtinskega ali polovičnega deleža. Brez kakršnih koli natančnih izračunavanj ocenjujem, da bi bila četrtnina HSE vredna najmanj 400 milijonov evrov. To pa so zneski, ki terjajo temeljite priprave in strokovne analize pred odločitvijo za odkup.«

Kaj pomeni preoblikovanje sestave družbe pri vaši konkurenčnosti na trgu, ne nazadnje v vaše okolje prihaja TE Trbovlje, kjer bodo v kratkem potrebna večja vlaganja?

»Preoblikovanje sestave družbe ne bo bistveno zmanjšalo naše konkurenčnosti, nam je pa tudi vključitev TET ne bo povečala. Dogovorili smo se, da bomo za trboveljsko termoelektrarno pripravili analizo stanja in koncept teko-

čih in dolgoročnih odločitev, kar bomo predstavili vodstvu HSE, nadzornemu svetu skupine kot tudi predstavnikom delavcev in sindikatu. Šele nato bomo lahko govorili o vlaganjih, kar pa bo povezano tudi s finančnimi sredstvi, ki bodo na voljo.«

So bili po vašem mnenju dovolj strokovno obdelani vsi modeli lastninjenja in tudi posledice, ki jih posamezni modeli prinašajo, ne nazadnje, kaj pomeni vstop tujih strateških partnerjev?

»Strateške smernice vlade še ne pomenijo modelov lastninjenja. To tudi ni bila ambicija izdelovalcev. Pomembno je, da vsi postopki tečejo in bodo tekli ob vrhunski strokovni podpori, transparentno in zakonito.«

Tuji partnerji. Predvsem kapitalsko močnejši pa bi vam prav prišli pri nastopu na JV trgih. Tam ste letos vlagali veliko truda za nakup proizvodnih objektov. Kako so se vam iztekli razpisi in pogajanja?

»Na trgih Jugovzhodne Evrope smo obdelali okrog sto možnih projektov, tako hidro kot termo proizvodnje, za nove objekte kot obnovo starih obstoječih. Izločili smo okoli dvajset primer-nih in zanimivih tako z vidika pričakovanega donosa kot varnosti oskrbe z električno energijo. Z vladami in vodstvi kar nekaj od tujih družb se dogovarjamo, za nekatere projekte se pripravljamo na razpise. Vendar pa postopki potekajo bistveno počasneje kot lahko nekdo, ki ni poučen o tem, pričakuje. Mislim, da smo na dobri poti za realizacijo katerega izmed projektov v tem delu Evrope, saj doslej nismo zamudili nobene priložnosti in nobenega razpisa, da se ne bi prijavili nanj, če smo ocenili, da je to smotno.«

Kje vam kaže najbolje?

»Trenutno v Bolgariji pri TE Rousse, kjer smo na prvem mestu med poten-

cialnimi kupci in se nameravamo pogajati, pa pri TE Ugljevik v Republiki Srbski in tudi drugod. Več konkretnih objektov težko naštejemo, ker so zadeve še vedno odprte.«

Kaj si skupina obeta od leta, ki je pred nami, boljši ali slabši poslovni izid kot je bil v minulih letih, ko je dobiček vsako leto rasel?

»Poslovni izid bi bil lahko rekorden, vendar pa se bomo morali dogovoriti o tem, kako bomo nadomestili izpad pri-

hodka, ki ga bo prinesel model, ki bo omogočil sorazmerno majhno rast cen električne energije za gospodinjstva po odprtju trga. Kot je znano, je električna energija za te odjemalce podcenjena za okrog 37 odstotkov glede na tržne cene. Omenjeni razkorak se doslej ni kazal tako izrazito, ker smo energijo za tarifne odjemalce kupovali po ugodni ceni na podlagi pogodb izpred let, ko so bile cene električne energije nižje. Danes so cene višje od tistih, po katerih bodo električno energijo plačevala gospodinjstva. Z Elesom, distribucijskimi družbami in GEN energijo smo se dogovorili, da si breme razlike porazdelimo. Tako lahko pričakujemo, da bo imel HSE v naslednjem letu med 10 in 20 milijardami tolarji nižji dobiček od pričakovanega oziroma možnega.«

Zagotovo niso šle mimo vas govorice o vaši menjavi. Kako jih komentirate in kje vidite razloge zanje?

»Tudi sam sem slišal zanje. Kot lahko tudi sami vidite iz dosedanjega pogovora, vsebinskih razlogov za menjavo ni. Sam tudi nimam nobenih indicov ali namigov v zvezi s tem. Razumljivo pa je, da veliki uspehi in dobički HSE vzbujajo velike apetite tako davkarjev, kar je razumljivo, posameznikov kot interesnih skupin. Sicer pa je zamenjava možna na dva načina, da lastniki direktorja odstavijo ali pa da odstopi sam. Za mojo odstavitev bi morali biti tehtni razlogi, o katerih sem prepričan, da jih ni, oziroma bi jih moral nekdo prepričljivo utemeljiti. Enako velja tudi za odstop. Tudi v tem primeru bi morali biti utemeljeni razlogi. Samo zato, da bi

Foto Dušan Jež

nekdo drug zasedel moje mesto, pa ne mislim odstopiti.«

Glavni razlog za menjavo na vrhu HSE naj bi bil po mojem vedenju sodeč, da skupina nima prave vizije. Kaj pravite na to, kakšna je vizija HSE, ne nazadnje jo vsako leto potrjujete na vaših strateških konferencah?

»Odkar sem v vodstvu HSE, vem, da ima skupina zelo jasno vizijo. Zapisano jo imamo v svojih razvojnih načrtih, ki jih predstavimo in sprejmemo na letnih strateških konferencah, in o njej javno govorimo na vseh nastopih. S sklepi s teh konferenc so v celoti seznanjeni tudi predstavniki lastnika. Nihče na strateški konferenci ni nasprotoval naši viziji. Tudi vlada ne, ki je 7. decembra potrdila naš razvojni načrt. Naša vizija uživa strokovni konsenz, podpira jo sindikat in skupni svet delavcev HSE. Če pa ima kakšen »kritizer« drugačno vizijo, naj pride z njo na plan. Vesel bom, če ju bomo lahko primerjali in po potrebi našo vizijo tudi popravili.«

Menite, da vas pri izpolnjevanju pričakovani lastnika ovira vaš karakter, ki je človeški in topel, blagodejen za sodelavce in poslovne partnerje, dokler ti sodelujejo strokovno in korektno?

»Ne vem, kako moj karakter vidijo drugi ljudje. Ko sem prišel na HSE, sem sodelavcem najprej povedal, da ne bom počel ničesar, kar ne bo imelo strokovnega in javnomnenjskega soglasja. Tega se držim tako, da delam strokovno, transparentno in korektno do sodelavcev, ne pa tudi naivno. Sam nimam občutka, da bi te lastnosti motile lastnika, nasprotno, čeprav smo imeli z njim – vlado – nekaj usklajevanj, lahko danes z veseljem ugotovim, da med nami ni nobenega odprtega ali spornega vprašanja. Zagotovo pa pride do različnih pogledov in odprtih vprašanj, ki jih je treba sproti reševati. Veste, to je tako kot v zakonu. Če si partnerja odkrito ne povesta vsega, potem zakon ni trden.«

Minka Skubic

SLOVENIJA

Odprtje trga dela za Romunijo in Bolgarijo

Slovenija je napovedala, da bo po vstopu Romunije in Bolgarije v Evropsko unijo njunim državljanom omogočila zaposlovanje na svojem trgu dela. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je namreč nedavno presodilo, da prost pretok delavcev iz držav, ki se bosta povezavi pridružili 1. januarja, ne bo ogrozil slovenskega trga dela, zato je vladi predlagalo, naj ne uveljavi prehodnega obdobja. Pristopna pogodba z državama namreč omogoča sedemletno prehodno obdobje. Z njim ima vsaka članica pravico določiti, ali bo državljanom teh dveh držav popolnoma sprostila dostop na trg dela ali pa uvedla prehodno obdobje oziroma omejitve. Konec oktobra je bilo na slovenskem trgu dela 53.841 tujcev, od tega 3552 državljanov EU in 50.289 tretjih držav, največ iz nekdanje Jugoslavije (42.776). Oktobra 2006 je pri nas storitve opravljalo 13 Bolgarov in 12 Romunov, zaposlenih pa je bilo 112 Bolgarov (od tega polovica v gradbeništvu) ter 126 Romunov. Po doslej znanih informacijah bodo trge dela za državljane Bolgarije in Romunije sprostile še Finska, Estonija, Poljska, Slovaška, Češka in Litva, omejitve pa so že napovedale Avstrija, Danska, Nemčija, Irska, Velika Britanija in Islandija. STA

Oktobra višja industrijska proizvodnja

Industrijska podjetja so oktobra proizvedla 10,7 odstotka več industrijskih proizvodov in storitev kot v istem obdobju lani. Proizvodnja se je povečala tudi v primerjavi s septembrom, in sicer za 1,5 odstotka. Od začetka leta do oktobra je bila za 7,4 odstotka večja kot v istem obdobju lani. Produktivnost v industriji je bila v letošnjih prvih devetih mesecih za 9,3 odstotka višja kot lani, kažejo podatki državnega statističnega urada. Industrijska proizvodnja se je na medletni primerjalni ravni oktobra povečala v predelovalnih dejavnostih (za 11,5 odstotka) in v rudarstvu (za 16,6 odstotka), zmanjšala pa v oskrbi z elektriko, plinom in vodo (za dva odstotka). Proizvodnja po namenskih skupinah proizvodov se je oktobra letos v primerjavi z lanskim povečala v vseh treh skupinah proizvodov – za investicije za 16,2, za vmesno porabo za 9,8, za široko porabo pa za 9,1 odstotka. STA

HRVAŠKA

Naložbeni načrti HEP

Hrvaško elektrogospodarstvo (HEP) namerava v prihodnjih sedmih letih investirati skoraj 24 milijard kun (768 milijard tolarjev). Največji del naložb, devet milijard kun (288 milijard tolarjev), bo namenjen gradnji novih elektrarn. V elektrodistribucijsko mrežo bo do leta 2013 vložil 6,5 milijarde kun (208 milijard tolarjev). HEP namerava do omenjenega leta zadržati čim višji tržni delež pri oskrbi hrvaških kupcev z elektriko, daljinskim ogrevanjem in plinom, čeprav bo za zadnji dve postavki porabil le po največ 120 milijonov kun (3,84 milijarde tolarjev) na leto. Hrvaška družba med načrte v obdobju do leta 2013 uvršča tudi širjenje poslovanja v regiji in razvoj telekomunikacijskih storitev. STA

Čedalje večji vpliv GEN energije na elektrotrg

Med družbami našega sistema, ki so v zadnjem letu doživele največjo spremembo, je zagotovo Eles Gen. Do letošnjega aprila je bil pet let hčerinska družba Eles, nato je bil delež družbe prenesen na državo, poleti pa je vlada sprejela ustanovitveni akt s spremembami in preimenovanjem družbe v GEN energijo s sedežem v Krškem.

Skladno z vladnimi dokumenti je Gen energija postala nosilec drugega energetskega stebra pri nas. Kljub spremenjenemu statusu, funkciji in imenu je ostal kontinuiteta direktor Martin Novšak, ki družbo vodi dobro leto.

Julija letos so bili sprejeti vladni sklepi o statusnih spremembah družbe in Gen energija je začela prevzemati osnovne funkcije holdinga. Kaj vse se je v drugi polovici leta v dejavnosti družbe spremenilo?

»S poleti sprejetimi akti o ustanovitvi družbe Gen energija smo prešli iz finančne družbe v energetske družbo. Njen nanovo imenovani nadzorni svet je na prvi seji sprejel strateški načrt in gospodarski načrt družbe. Sicer pa je bila naša glavna letošnja

dejavnost usmerjena v sodelovanje z upravo NE Krško preko nadzornega sveta in skupščine elektrarne ter v sodelovanje s partnerjem HEP preko različnih delovnih skupin. Z njima smo predvsem usklajevali sprejetje petletnega načrta naložb in pa letošnji gospodarski načrt. Sprejetje petletnega načrta naložb je ustaljena praksa v NEK, vsako leto sproti pa se v gospodarskem načrtu konkretizirajo dela in se napravi morebitna revizija. V zadnjem času je več del na sekundarnem krogu elektrarne, predvsem zamenjavi opreme, kar izvira iz analiz dosedanjega dela elektrarne in pa tudi izkušenj podobnih elektrarn po svetu. Kar nekaj investicij je namenjenih zagotavljanju večje varnosti v zadrževalnem hramu.«

Koliko zaposlenih danes šteje vaša družba in kako imate organizacijsko pokrita področja?

»Za zdaj nas je devet. Jedrsko področje pokrivajo štirje delavci, od tega sta dva izkušena in dva mlada sodelavca, ki sta trenutno še na šolanju jedrske tehnologije. Poleg tega smo vzpostavili običajne funkcije družbe, kot je pravna, prav zdaj končujemo prevzem finančno-računovodskih del,

in tveganja teže obvladljiva.«

Jeseni je vaša družba postala nosilec drugega stebra, s kakšnimi cilji?

»Naš cilj je, da postanemo 30- do 40-odstotni dobavitelj električne energije v državi, da kot drugi dobavitelj vplivamo na konkurenčnost na elektrotrogu tako glede cene kWh kot investicij in izbire tehnologij pri njih. Vse to je nakazano tudi v usmeritvah vladne strategije za blaginjo Slovenije in predlogih privatizacije slovenske energetike.«

Z novim letom postajate bogatejši za dve družbi, TE Brestanico in Savske elektrarne, ki jih je vlada izdvojila iz HSE in pripojila h GEN energiji. Kaj boste z omenjenima družbama pridobili?

»Naš strateški načrt predvideva povezovanje tistih družb in virov, ki so naravno povezane z našimi glavnimi razlogi za ustanovitev, to je razpolaganje s 50 odstotki proizvedene električne energije v NEK in upravljanje s polovičnim deležem naše države v NEK. Tako je povezovanje s TE Brestanico naravno kot rezervno napajanje za NEK v primeru njenega izpada. Pri celotnem porečju Save in obstoječih HE ter novo načrtovanih pa bo potrebna večja koordinacija glede uporabe vode oziroma njenega pretoka. Sava je edina naša reka, ki jo lahko sami obvladujemo od izvira do meje, zato bomo poskusili sinergijsko izkoristiti pretoke Save tudi v ekonomskem smislu in ob tem upoštevati tudi vidik varnosti za NEK. Po drugi strani pa hidroelektrarne, ko so zgrajene, dolgo obratujejo, zato želimo poenotiti obratovanje in načrtovanje vzdrževalnih del, ne nazadnje tudi s skupnim nastopom do podizvajalcev del in krepitve tudi njihovega znanja v njihovo korist in dobro vseh energetskih družb v državi.«

Trgovanje je pomemben del vaše dejavnosti. Kam nameravate vlagati dobičke od prodaje električne energije, ko boste poplačali investicijske kredite za gradnjo NEK?

»V strateškem načrtu imamo predvidena vlaganja v obnovljive vire,

predvsem so tu v prvi vrsti hidroelektrarne na Savi, z namenom, da ta projekt koordinirano in uspešno sklenemo, pri tem mislim tudi na srednjo Savo. Nadalje bomo iskali tudi druge možnosti investiranja v energetske objekte v Sloveniji, bodisi v okviru HSE ali pa katerega izmed kogeneracijskih objektov.

Resolucija o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007-2023 med projekti predvideva tudi gradnjo drugega bloka NE Krško. Kakšne aktivnosti vas na tem področju čakajo v naslednjem letu?

»Pred gradnjo novega bloka bomo morali prej opredeliti podaljšanje življenjske dobe obstoječemu bloku. Poleg tega je naša stalna naloga, sploh pa obvezna naloga, preden se kar koli odločimo, spremljanje, kaj se v svetu dogaja z jedrsko energijo, ki dobiva čedalje večjo vlogo in večji pomen kot trajnostni vir energije. Druga naša poglobljena naloga je, da NE Krško varno, zanesljivo in ekonomsko učinkovito obratuje in da ima za to zagotovljene vse potrebne pogoje. Med dolgoročnimi je zagotovo tudi odlagališče nizko in srednje radioaktivnih odpadkov. Vedeti pa je tudi treba, da z ukrepi racionalne rabe in izkoriščanjem alternativnih virov energije ne bomo mogli zadovoljiti potreb in zahtev po trajnostnem razvoju, in je realno razmišljati o novi enoti v Krškem. Tudi zato pozorno spremljamo, kaj delajo na področju jedrske tehnologije na Finskem pa v Franciji, kaj omogočajo nove tehnologije, kakšna je evropska zakonodaja na tem področju.«

Vendar pa resolucija govori konkretno o letih, ko naj bi začeli gradnjo nove enote. Imate pripravljene že kakšne konkretnije projekte?

»Narejena je identifikacija investicijskega projekta, iz katerega se da razbrati tehnološke roke, kako hitro lahko zgradimo objekt v idealnih razmerah. Seveda pa je izvedba projekta odvisna od energetskih potreb in družbenopolitične klime.«

Minka Skubic

kar nam je doslej izvajal Eles. Vprašanje, ali naj se razvoja prodajne službe lotimo sami ali naj se v teh turbulentnih časih povežemo z družbami, ki ta posel že obvladajo, smo, kot je znano, rešili z odkupom polovičnega deleža v Istrabenzu Gorenje energetski sistemi in ustanovitvijo hčerinske družbe Gen I. S tem smo pridobili prodajne in tržne sposobnosti, ki so pri prodaji pasovne energije še bolj pomembne

Martin Novšak

Foto Minka Skubic

V ospredju priprave na popolno odprtje trga

Javna agencija Republike Slovenije za energijo je osrednjo pozornost v letu, ki se izteka, namenila pripravam na popolno odprtje slovenskega trga z električno energijo in zemeljskim plinom, ki bo 1. julija prihodnje leto.

n ajpomembnejše naloge agencije so določanje omrežnin za uporabo elektroenergetskega in omrežij zemeljskega plina, izdajanje licenc za opravljanje energetske dejavnosti, odločanje o sporih in pritožbah, dajanje soglasij in mnenj k različnim aktom sistemskih operaterjev, nadzor nad delovanjem trga ter spremljanje dogajanj na področju energetike, vključno z delovanjem konkurence. Poleg naštetega agencija opravlja še vrsto drugih dejavnosti in dejavno sodeluje tudi v različnih organih in organizacijah evropskih energetske regulatorjev. Katere so bile osrednje dejavnosti agencije v tem letu, kaj pričakujejo po napovedanem popolnem odprtju trga sredi prihodnjega leta in kaj pravzaprav kaže primerjava z energetske trgi v drugih evropskih državah, smo skušali izvedeti v pogovoru z direktorico agencije **Ireno Glavič**.

Velika pričakovanja odjemalcev

Delo agencije leta 2006 in tudi v prvi polovici prihodnjega leta je in bo zagotovo zaznamovalo napovedano popolno odprtje energetskega trga, ki bo pomenilo nov velik korak v evropskih prizadevanjih za vzpostavitev skupnega trga z električno energijo in zemeljskim plinom. Kot nam je povedala Irena Glavič, so v agenciji v okviru priprav na ta pomembni dogodek pripravili obsežen dokument z namenom podrobnega pregleda dejavnosti in dogajanj na domačem trgu danes oziroma posnetka dejanskega stanja ter ob tem pristojnim organom podali tudi mnenje, kaj vse je treba pred odprtjem trga še storiti. »Analiza je pokazala,« je dejala Irena Glavič, »da bo treba dopolniti, uskladiti in popraviti še celo vrsto podzakonskih aktov, če želimo, da bi prehod na odprti trg potekal s čim manj težavami, pri čemer je glavnina nalog povezana tudi z delovanjem Ministrstva za gospodarstvo oziroma Direktorata za energetiko. Zato smo s predstavniki ministrstva doslej na to temo opravili že kar nekaj pogovorov in jim v omenjenem preseku dejanskega stanja predlagali tudi določene rešitve. V agenciji se zavedamo, da bo

Irena Glavič: »Pričakovanja odjemalcev ob popolnem odprtju trga so velika.«

Foto Brane Janjč

Kot je znano, bodo od 1. julija 2007 tudi gospodinjiski odjemalci lahko sami odločali o tem, kdo jim bo dobavljal električno energijo in zemeljski plin. V Sloveniji je približno 774.000 gospodinjiskih odjemalcev električne energije in 114.000 odjemalcev zemeljskega plina. Agencija za energijo je letos že drugič naročila izvedbo javnomnenjske raziskave o učinkovitosti trga z energijo v Sloveniji. S prvo, ki je potekala poleti leta 2005, je bilo ugotovljeno izhodiščno stanje in vzpostavljeno raziskovalno orodje, letos pa sta bili dodani še dve raziskavi med gospodinjiskimi odjemalci. Anketiranje je potekalo septembra in oktobra. Raziskava je pokazala, da je večina pravnih oseb, upravičenih odjemalcev električne energije, seznanjena z možnostjo zamenjave dobavitelja; zamenjav je malo. Le zelo redki gospodinjiski odjemalci pa so slišali, da bodo lahko prihodnje leto izbirali svojega dobavitelja električne energije, interes za zamenjavo je izrazila tretjina vprašanih. Večina dobaviteljev električne energije ocenjuje, da je trg z električno energijo odprt oziroma, da deluje. Velika večina pravnih oseb, upravičenih odjemalcev zemeljskega plina, ni izrazila potrebe po zamenjavi dobavitelja. Tudi gospodinjiski odjemalci zemeljskega plina so slabo obveščeni o pričakovanih spremembah. Zanimanje za zamenjavo dobavitelja med gospodinjiskimi odjemalci zemeljskega plina je nekoliko manjše kot za zamenjavo dobavitelja električne energije - za zamenjavo bi se odločila četrтина vprašanih. Dobavitelji zemeljskega plina ocenjujejo, da se bodo na trgu zemeljskega plina prihodnje leto zgodile pomembne spremembe, ki bodo vplivale na poslovanje dobaviteljev. Najpogostejše navedeni razlog za zamenjavo dobavitelja pri gospodinjiskih odjemalcih tako električne energije kot tudi zemeljskega plina je nižja cena.

v primeru težav in zapletov po odprtju trga sredi prihodnjega leta največ vprašanj naslovljenih ravno regulatorju. Želimo doseči takšne razmere, da bodo postopki zamenjave jasno določeni in pregledni ter da bo zagotovljeno tudi varstvo pravic odjemalcev. »Moram pa poudariti,« pravi Irena Glavič, »da so pričakovanja odjemalcev velika. Agencija je namreč v okviru ugotavljanja razmer na slovenskem energetske trgu letos opravila tudi obsežno raziskavo med vsemi udeleženci trgov z električno energijo in zemeljskim plinom. Prvič je bila sicer narejena že lani, letos pa smo vanjo vključili še gospodinjiske odjemalce. Rezultati so bili zanimivi in so potrdili, da so pričakovanja udeležencev obeh trgov zelo velika. Na drugi strani pa se je tudi pokazalo, da je seznanjenost gospodinjiskih odjemalcev z njihovimi novimi pravicami in možnostjo zamenjave dobavitelja od

1. julija 2007 še vedno manjša, kot bi si želeli. Tako smo si v agenciji kot eno ključnih nalog v prvi polovici prihodnjega leta v okviru posebnega komunikacijskega načrta zastavili tudi izboljšanje obveščenosti gospodinjstev in drugih odjemalcev.

Na področju električne energije se je agencija letos veliko ukvarjala tudi z vprašanji, povezanimi z napovedanimi spremembami in novostmi na evropskem trgu, kot so denimo koordinirane avkcije in podobno. Tako smo v združenju evropskih regulatorjev veliko srečanj namenili razpravam o tem, kako bomo spremljali izvajanje novih evropskih pravil, pa tudi pripravi različnih konkretnih predlogov, povezanih z delom regulatorjev.

Eno pomembnejših področij, ki smo mu že letos namenjali precej pozornosti, še več pa mu jo bomo v prihodnjem regulativnem obdobju, je tudi kako-

vost električne energije oziroma njena merljivost. Agencija je že doslej imela v metodologiji za določanje omrežnine za elektroenergetska omrežja zapisan kriterij kakovosti, vendar ga zaradi neenotne metodologije spremljanja kakovosti pri posameznih sistemskih operaterjih v izračunu upravičenih stroškov še nismo upoštevali. V prihodnjem regulativnem obdobju bomo kakovost vsekakor upoštevali, saj želimo zagotoviti učinkovite naložbe v omrežja.«

Razmere na slovenskem trgu primerljive z drugimi

»Kot je znano, se je evropska komisija letos lotila tudi temeljite preiskave dogajanj na evropskem energetske trgu in to preiskavo tudi končala, tako da končne ugotovitve pričakujemo v začetku prihodnjega leta. Končni

rezultati raziskave aktualnih dogajanj na tem področju torej še niso znani,« pravi Irena Glavič, »vemo pa, da so razlike med državami precejšnje. Pri tem Slovenija v dosedanjih poročilih evropske komisije ni bila posebej navedena kot država z ugotovljenimi nepravilnostmi. Je pa preiskava že pokazala nekatere temeljne značilnosti sedanjega evropskega energetskega trga in odprla nekatera ključna vprašanja - od tega, zakaj se je cena električne energije v zadnjih letih tako zelo povečala, do vprašanja učinkovitosti izvajanja skupne evropske energetske politike. Po nekaterih napovedih bo evropska komisija na podlagi te sektorske preiskave januarja prihodnje leto pripravila ustrezne ukrepe, ki naj bi odpravili te težave, na novo pa bodo določili tudi prednostne naloge za učinkovito delovanje skupnega trga. Prihodnje leto pričakujemo tudi sprejem nove energetske direktive. V tej luči tudi nas tako zagotovo čakajo nova prilagajanja zakonodaje in nove naloge, kar je povsem razumljivo, saj gre za zelo dinamičen proces, povezan tudi z različno dosežanjem stopnje odprtosti posameznih državnih trgov. Vsekakor pa pričakujemo ukrepe v smeri večje liberalizacije in hkratne integracije pa tudi spodbujanja naložb v povečevanje čezmejnih prenosnih poti. Komisija zahteva tudi dosledno ločevanje reguliranih dejavnosti sistemskih operaterjev omrežij od nereguliranih dejavnosti.

Tudi v združenju evropskih regulatorjev ugotavljamo, da države članice družijo številne podobnosti, po drugi strani pa imajo tudi nekatere izrazite posebnosti, ki izhajajo iz številnih naravnih, družbenih in zgodovinskih danosti. Zato je prav, da se države sprejetim skupnim pravilom prilagajajo postopno. Najbolje pa se bo videlo, kje v Evropi pravzaprav dejansko smo, 1. julija 2007 oziroma po popolnem odprtju energetskega trga. Takrat bo mogoče konkretno ugotavljati, katere evropske države so že v celoti izpolnile dogovore in katerim to še ni uspelo.«

Regulator mora upoštevati vse strani

»Agencija mora kot regulator in nadzornik skrbeti za upoštevanje interesov vseh vpletenih udeležencev na trgu, tako na primer za pravično ceno, ki jo morajo za uporabo omrežja plačevati odjemalci, kot tudi za stabilno poslovno okolje podjetij, ki skrbijo za energetske oskrbo. Vse te elemente skušamo v čim večji meri upoštevati pri pripravi regulativnega okvira oziroma pri oblikovanju predloga omrežnine. Letos smo opravili tudi oceno predhodnega regulativnega obdobja. Ugotovili smo, da je sistemski operater prenosnega omrežja v minulem regulativnem obdobju imel prihodke tudi iz virov, ki jih pri pripravi regulativnega okvira nismo mogli predvideti in upoštevati. Zato je prišlo do predlaga-

nega ukrepa zmanjšanja omrežnine za prihodnje leto, saj smo presežke prihodka iz minulih dveh let določili kot vir za pokrivanje stroškov sistemskih storitev v letu 2007 in s tem zmanjšali obremenitev odjemalcev. Agencija je dolžna zagotavljati pogoje za izvajanje gospodarske javne službe in trajnostni razvoj podjetij ter s tem tudi zagotavljati potrebne vire za poslovanje iz naslova omrežnin. Ti viri so tudi za prihodnje leto zagotovljeni in z vidika agencije ni razlogov za prelaganje izvedbe načrtovanih naložb. Vemo pa, da gre pri sistemskih operaterjih za velike in zahtevne naložbe, katerih pravočasna izvedba ni povezana le s potrebnim denarjem, temveč tudi s postopki umeščanja v prostor in pridobivanjem vseh potrebnih dovoljenj. Zavedamo se, da je agencija neke vrste nadzornik - in nadzorniki pač niso nikjer preveč priljubljeni. Tega tudi ne pričakujemo, menimo pa, da je naše sodelovanje z drugimi udeleženci na trgu korektno. Z vsemi skušamo sodelovati po najboljših močeh, v smeri povezovanja, saj brez tvornega sodelovanja vseh ni mogoče zagotoviti uspeha in doseči rezultatov, ki smo si jih sami oziroma v sodelovanju z drugimi evropskimi državami določili na področju vzpostavitve skupnega trga z električno energijo in zemeljskim plinom,« je poudarila Irena Glavič.

Brane Janjič

Foto Dušan Jez

ŽE 16 LET NAM ZAUPATE

ZDRAVO, SREČNO IN USPEŠNO LETO 2007

Evropa stopa v smeri povečanja učinkovitosti

Dogodki v letu 2006 so potrdili, da je evropsko elektroenergetsko omrežje med seboj tesno povezano in tehnično močno soodvisno in ga je treba jemati kot celoto. Zato je iz Bruslja pričakovati nadaljnje ukrepe v smeri večje koordinacije in integracije nacionalnih energetskega omrežij in s tem tudi trgov.

Strenutno likvidnostjo in dogajanje na slovenskem trgu z električno energijo ne moremo biti ravno zadovoljni, vendar pa na Borzenu napovedujejo boljše čase. Razlogi za optimizem izhajajo iz nekaterih zakonskih sprememb in pozitivnih signalov iz tujine, ki potrjujejo, da je mogoče uresničiti tudi najzahtevnejše projekte. O aktualnih vprašanjih, povezanih z delovanjem slovenskega organizatorja trga, smo se pogovarjali z direktorjem Borzena in predsedujočim evropskega združenja energetskega borz **mag. Damjanom Stanekom**.

Kako ocenjujete letošnje dogajanje na trgu z električno energijo oziroma katere so bile njegove pglavitne značilnosti?

»Če ocenjujemo trg na splošno, smo bili letos priča dvema zanimivima

pojavoma, in sicer so trg v prvih štirih letošnjih mesecih spremljale visoke cene za prenosne zmogljivosti na hrvaški meji, saj so podjetja na jugovzhodu imela velike presežke energije, ki so jih skušale prodati na italijanski in nemški trg. Pozneje pa so se stvari povsem obrnile in opazno je, da Slovenija, pa tudi države Jugovzhodne Evrope, postajajo čedalje bolj odvisne od uvoza iz evropskih držav oziroma preko severne meje. Takšnim razmeram je sledilo tudi zvišanje cen na slovenskem trgu, pri čemer je opazno, da se čedalje bolj zmanjšuje tudi razlika med cenami na našem in italijanskem trgu. Drugače je na slovenskem trgu ta hip navzočih 14 podjetij, pri čemer pa se je likvidnost borze z električno energijo leta 2006 še poslabšala. Kljub temu v Borzenu ostajamo optimisti, razloge za to vidimo v dejstvu, da nam je uspelo zagotoviti prepoznavnost v Evropi in regiji, našem znanju in izkušnjah, sodobni trgovaški infrastrukturi ter priložnostih, ki jih je na našem področju še veliko. Pozitivni signali izhajajo tudi iz dejstva, da je s spremembo energetskega zakona prišlo do ukinitve licenc za trgovanje na debelo, kar je bila ena pglavitnih ovir za večjo udeležbo tujih ener-

getske družbe. Tako imamo napoved že desetih večjih evropskih družb, da bodo vstopile na slovenski trg, kar bo zagotovo prispevalo k živahnemu dogajanju, pozitivne premike pa pričakujemo tudi od napovedane spremembe režima na mejah, ki se bo zgodil julija prihodnje leto s popolnim odprtjem energetskega trga. »

Vemo, da je bil Borzen tudi med pobudniki za ustanovitev borze z lesno biomaso.

Kakšno je dogajanje na tem trgu in katere so pglavitne ovire, da trgovanje z lesno biomaso ne zaživi še bolj?

»Na borzi z lesno biomaso deluje 220 članov, od tega 13 iz tujine. V obdobju zadnjih dveh let, odkar ta borza deluje, smo prejeli že več kot sto ponudb za prodajo in nakup, sklenjenih pa je bilo tudi kakšnih trideset poslov. Redno spremljamo obiskanost spletne aplikacije, ki kaže, da borzo na dan obišče v povprečju okrog 140 obiskovalcev, kar pomeni, da ta živi. Ob tem gre

poudariti, da borza z lesno biomaso ni le stičišče ponudb in povpraševanja, temveč predvsem pomembno informacijsko stičišče, ki vključuje tudi informacije, povezane z napravami in izrabo biomase. Drugače pa je še vedno največ zanimanja za trgovanje s sekanci, pri čemer se kot eden večjih problemov kaže težave z ustrezno standardizacijo teh produktov, čeprav ugotavljamo, da se naša standardizacija čedalje bolj uporablja tudi drugod. Na drugi strani so tudi težave povezane s spremljanjem in zagotavljanjem kakovosti teh produktov, saj gre zdaj na borzi le za povezovanje kupcev in prodajalcev, element spremljanja kakovosti ponujenih produktov pa še ni vključen, kar bi vsekakor pomenilo nek preskok na višjo raven. Drugače se o večanju deleža rabe biomase v zadnjem času čedalje več govori, obstajajo načrti o njenem kurjenju v termoelektrarnah in sploh o zvišanju deleža tega energenta. Torej nekaj

konkretnih rezultatov že je, lesna biomasa je zagotovo potencial in napovedi so obetavne.«

Omenili ste že spremembo zakonodaje in njen vpliv na dogajanje na energetskem trgu. Ali bo Borzen v prihodnje opravljal še kakšne druge naloge oziroma ali prihodnje leto načrtujete še kakšen nov projekt?

»Naš osrednji cilj zagotovo ostaja vzpostavitev regionalne borze. Drugače pa v dogovoru z Agencijo za energijo načrtujemo vzpostavitev oziroma dograditev nacionalnega registra potrdil o izvoru električne energije. Ta je sicer že vzpostavljen, mi pa smo pripravili sodobnejšo tehnološko podporo, ki bo vsem uporabnikom omogočala prijazen in varen dostop do tovrstnih podatkov oziroma upravljanja s potrdili o izvoru. V skladu z uredbo o organiziranju trga bomo leta 2007 v celoti začeli izvajati obračun odstopanj, kar vključuje tudi finančno poravnavo oziroma vodenje celotne bilančne sheme.

Mag. Damjan Stanek: »Naš osrednji cilj ostaja vzpostavitev regionalne borze.«

Poleg teh večjih projektov seveda teče še cela vrsta drugih, potrebnih za naše nemoteno delovanje.«

Med drugim ste tudi aktualni predsednik evropskega združenja energetskih borz Europex. Katere so bili letos osrednji projekti in dogodki, povezani z delovanjem tega združenja?

»Poleg tem, ki nas spremljajo že od ustanovitve, to je obvladovanja pre-zasedenosti omrežja in spajanja trgov, je letos bilo v ospredju zagotavljanje večje transparentnosti, ki je spremljala tudi delo drugih podobnih strokovnih evropskih organizacij. Kot strokovno združenje smo bili tako vključeni v pripravo priporočil za večjo transparentnost in izmenjavo podatkov ter sodelovali pri razpravah o vseh aktualnih temah na različnih ravneh. S strani evropske komisije smo bili povabljeni tudi v posebno delovno skupino o transparentnosti trgovanja, ki naj bi izdelala predloge, kako predlagane ukrepe čim prej spraviti v življenje.

Okrepili smo tudi sodelovanje z združenjem sistemskih operaterjev ETSO in Eurelectricom, s katerim imamo precej podobne poglede na prihodnje procese liberalizacije in integracije evropskih trgov. V zadnjih dveh letih se je naše članstvo še okrepilo, tako da nas je v združenju zdaj že 14, pri čemer pa v ospredje čedalje bolj stopa tudi potreba po profesionalizaciji našega dela. To vprašanje sem sam odprl pred dobrim letom in upam, da ga bomo še pred koncem mojega mandata ustrezno rešili, saj se odpira čedalje več tem, ki so neposredno povezane tudi z našim delom in o katerih bi želeli v okviru evropskih strokovnih organizacij dati tudi svoje mnenje. Drugače pa se mi zdita letos pomembna še zlasti dva dogodka. Prvi je povezan z dogovorom s proizvajalci

in trgovci v Nemčiji o sprotne objavljanju podatkov o proizvodnji na tem, v evropskem pomenu, najpomembnejšem energetskem trgu, kar je pozitiven korak v smeri zagotavljanja večje preglednosti dogajanja na energetskih trgih. Drugi pa se nanaša na konec novembra ustanovljeno borzo Belpex, v katero so vključeni trgi Francije, Belgije in Nizozemske. Ti trgi so medsebojno povezani z implicitnimi avkcijami na dnevni osnovi in prvi rezultati tega povezovanja so zelo spodbudni, saj se je s koordiniranim delovanjem bistveno izboljšala učinkovitost izrabe obstoječe infrastrukture. Poleg tega gre za dokaz, da lahko takšna borza uspešno deluje in živi, pri čemer pred njenim zagonom ni manjkalo tistih, ki so menili, da je izvedba takšnega projekta neizvedljiva. Zadeva je za nas še toliko bolj zanimiva, ker potrjuje, da se lahko zelo uspešno povežejo trgi različnih velikosti na območju, ki tudi politično ni povsem uniformno in se srečuje s krožnimi tokovi. Omenjeni primer tudi dokazuje, da je mogoče učinkovitost omrežja in energetskih trgov povečati tudi z boljšo koordinirano-tvjo in ne le s tehničnimi ukrepi oziroma naložbami. Vsekakor spodbudna novica tudi v povezavi z našimi načrti o ustanovitvi jugovzhodne evropske borze.«

Kako daleč pa so pravzaprav pogajanja, povezana z oblikovanjem jugovzhodne regionalne borze?

»Sodim, da smo na točki, ko je treba ta projekt spraviti v realnost. V zadnjih dveh letih smo ga vsem zainteresiranim v regiji in širše podrobno predstavili, in zdaj je napočil čas za akcijo. So pa pri tem ključnega pomena štirje koraki. Prvi je preoblikovanje Borzena, drugi vključitev regionalnih partnerjev, tretji vzpostavitev opornih točk v

povezanih državah in četrti spajanje trgov. Ti koraki se med seboj prekrivajo in lahko tečejo tudi sočasno, pri čemer moramo naše pobude konkretizirati. Slovenija lahko s tem tvorno prispeva k oživitvi gospodarstva v regiji in je lahko nosilec nekega razvoja v tem delu Evrope, še zlasti neposredno pred obdobjem, ko bomo prevzeli predsedovanje Evropski uniji. Pomembno pa je, da mi čim prej naredimo ta korak, potem pa se nam bodo pridružili tudi drugi. Takšne namere so bile s strani partnerjev že potrjene, smo kot potencialni nosilec omenjeni tudi v vseh ključnih evropskih dokumentih in imamo obljubljeno tudi podporo finančnih ustanov.«

Pred kratkim je bilo objavljeno, da se bo ljubljanska finančna borza povezala z neko tujo in si tako zagotovila obstoj. Je mogoče razmišljati v tej smeri tudi v povezavi s prihodnostjo Borzena?

»Borzen ima v Evropi pozitivno podobo, imamo ustrezno znanje in razvito infrastrukturo in odprte prilžnosti za nadaljnji razvoj. Zato se ne vidimo kot podružnica neke druge borze, temveč želimo biti nosilec dogajanj na širšem energetskem trgu. Nekateri sicer menijo, da imamo preveč ambiciozne cilje, sami pa smo prepričani, da jih lahko uresničimo. Kot že rečeno, tudi za omenjeni projekt Belpex je bilo na začetku veliko črnih napovedi, pa se je zdaj pokazal kot zelo uspešen.«

Brane Janjić

Poročilo organizatorja trga za november 2006

Borza električne energije

Novembra na borzi električne energije ni bilo sklenjenih poslov. Podanih je bilo sicer kar nekaj ponudb, ki pa se zaradi velikega razkoraka med nakupno in prodajno ceno niso udeležile v poslih. Povprečna vrednost indeksa SLOeX je v tem obdobju znašala 10.759 indeksnih točk.

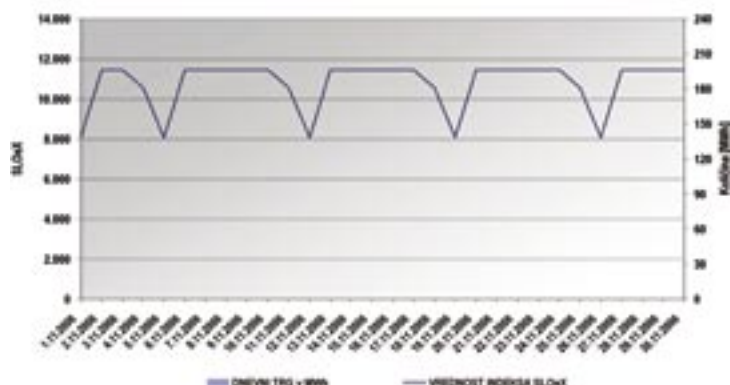
Obračun odstopanj

Novembra je Borzen obračunaval odstopanja za oktober. Bilančne skupine so bile na mesečni ravni dokaj izravnane in so skupno odstopale le za 321,55 MWh, zato boljše sliko pokaže šele podatek o odstopanjih v posamezni smeri. V pozitivni smeri je bilančnim skupinam na mesečni ravni skupno primanjkovalo 13.625,86 MWh (pozitivna odstopanja), presežka energije pa se je v vsem mesecu zbralo za 13.304,30 MWh (negativna odstopanja). Največja odstopanja so bilančne skupine povzročile 16. oktobra v 9. urnem bloku, ko je moral sistemski operater prenosnega omrežja zanje zagotoviti 194,01 MWh energije. V negativni smeri pa so meritve pokazale največje odstopanje 24. oktobra v 23. urnem bloku. To pomeni, da so bilančne skupine v tem urnem bloku proizvedle več energije ali pa so jo porabile manj, kot so predvidevali, za skupaj 131,92 MWh. Na dnevni ravni je največ energije primanjkovalo 16. oktobra, in sicer 1,4 GWh, medtem ko so bilančne skupine v negativni smeri povzročile največja odstopanja 5. oktobra - 1,06 GWh. V povprečju jim je v oktobru v vsaki uri na eni strani primanjkovalo 18,31 MWh, medtem ko je bilo na drugi strani v povprečju presežka za 17,88 MWh.

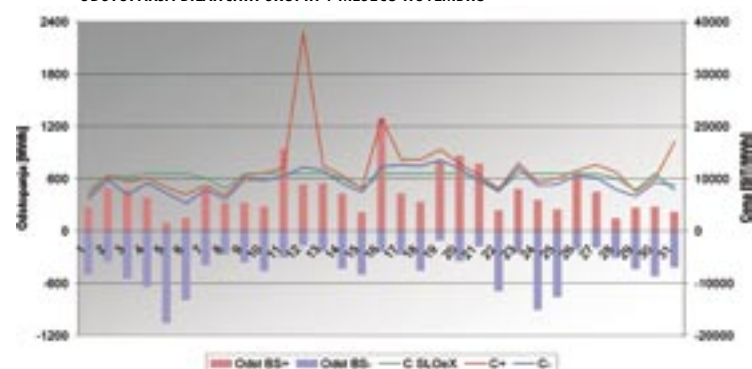
Evidentiranje bilateralnih pogodb

Na Borzenu je bilo novembra na meji regulacijskega območja evidentiranih 1.545 bilateralnih pogodb v skupni količini 1.171.950 MWh. V Slovenijo je bilo skupaj uvoženih 606.059 MWh, od tega 244.874 MWh na hrvaški meji, 328.898 MWh na avstrijski meji in 38.287 MWh na italijanski meji. Po drugi strani je bilo v tem obdobju iz Slovenije izvoženih skupaj 565.891 MWh, od tega na hrvaški meji 255.234 MWh (8.608 MWh brez NEK), na avstrijski meji 12.504 MWh in na italijanski meji 298.153 MWh. Pokritost uvoza z izvozom je znašala 93,4 odstotka. Iz podatkov je razvidno, da je morala Slovenija novembra, ob neupoštevanju polovice proizvedene električne energije iz NEK, ki pripada Hrvaški, za zagotavljanje svojih potreb uvoziti kar 24,5 odstotka električne energije. Ob upoštevanju električne energije iz NEK je bil ta primanjkljaj bistveno nižji, in sicer 3,4-odstoten. Zanimiva je tudi relativno velika količina električne energije, uvožene iz Italije. V prvih desetih mesecih leta 2006 je bilo tako skupaj uvoženih 62.015 MWh, samo novembra pa kar 38.287 MWh.

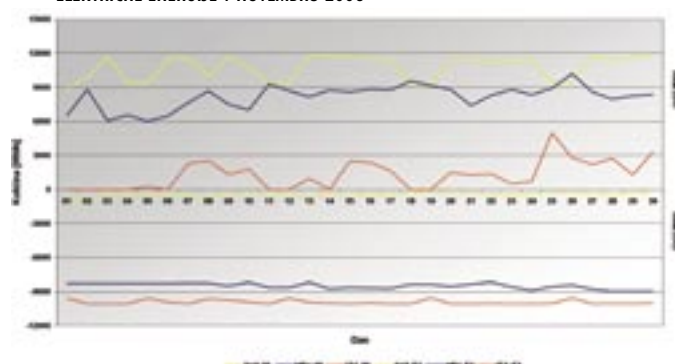
SKUPNI PROMET NA DNEVNEM TRGU IN VREDNOST SLOeX V NOVEMBRU 2006

CENE ZA ODSTOPANJA, INDEKS CSLOeX IN SKUPNA ODSTOPANJA BILANČNIH SKUPIN V MESECU NOVEMBRU

DNEVNA KOLIČINA UVOŽENE IN IZVOŽENE ELEKTRIČNE ENERGIJE V NOVEMBRU 2006

TE Trbovlje z nerešenimi bremenami v HSE

V začetku decembra je imela Termoelektrarna Trbovlje letno poslovno konferenco. Organizirali so jo z namenom, da ocenijo poslovanje družbe, preverijo in pregledajo izvajanje nalog strateškega poslovnega načrta in spregovorijo o razvojnih načrtih družbe, še posebno po novembrskem sklepu vlade, ki med drugim govori o tem, da z novim letom postane TET sestavni del skupine HSE oziroma prvega energetskega stebra.

*n*a dvodnevni poslovni konferenci v Fiesi so med drugim govorili o tem, da je njihovo vključevanje v skupino HSE in poslovanje v naslednjem letu med drugim povezano tudi s sprejeto zakonodajo in sklenjenimi pogodbami. Zakon o postopnem zapiranju Rudnika Trbovlje Hrastnik (RTH) opredeljuje letne količine premoga, ki jih mora TE Trbovlje prevzeti od RTH, in sicer 600.000 ton na leto. Način financiranja teh količin je bil določen s sklepom vlade in z dolgoročno pogodbo z Elektrom Slovenija. Višino premije pa določi vsako leto Ministrstvo za gospodarstvo. Omenjena pogodba z Elesom poteče oktobra naslednje leto. Spomladi leta 2004 pa je bil zakon o zapi-

ranju rudnika podaljšan do konca leta 2009. Kot piše v sporočilu za javnost direktor TET **mag. Marko Agrež**, je takratna zakonodajna oblast sprejela samo zakon, ki opredeljuje dodatne količine premoga, ne pa tudi modela financiranja teh obveznosti in podaljšanja obdobja prednostnega dispelčiranja do konca veljavnosti zakona. Ta nejasnost ogroža plačevanje prevzema zakonsko dogovorjenih količin premoga in s tem povezano poslovanje termoelektrarne kot tudi izvajanje Zakona o postopnem zapiranju RTH. Nadalje so odgovorni delavci TET na poslovni konferenci sklenili, da bodo odnose s skupino HSE uredili z enakimi pogodbami, kot jih imajo sklenjene druge družbe v skupini HSE. Svoje razvojne načrte, ki zagotavljajo obstoj družbe in so usklajeni z vsemi okoljskimi standardi in zakoni EU, bodo natančno predstavili vodstvu HSE in jih uskladjali z razvojnimi načrti skupine. Da bi bili načrti čim bolj verodostojni, predvidevajo ustanovitev strokovne komisije, sestavljene iz predstavnikov TET, HSE in zunanjih neodvisnih strokovnjakov, ki bodo verificirali in potrdili realnost razvojnih projektov. Glede na neogibno vpetost termo-

elektrarne v Posavje so sprejeli sklep, da bodo skupaj z vodstvom Rudnika Trbovlje Hrastnik in skladno s študijo O pomenu in vlogi RTH in TET

za občino Trbovlje, Zasavje, posamezne gospodarske panoge ter slovensko gospodarstvo v celoti, pripravili tehnično-ekonomska izhodišča

za vlado, da bi ta podaljšala izvajanje Zakona o postopnem zapiranju RTH, predvsem do začetka obratovanja nove elektrarne v Trbovljah. Le z novo elektrarno bo mogoče zagotoviti konkurenčno proizvodnjo električne energije. Kot sporoča direktor TET, bodo skladno s to strategijo dali prednostno pozornost projektu vagonске pretovorne postaje, s katerim bodo zagotovili fleksibilnost pri oskrbi z energenti. Kajti načrtovano povečanje proizvodnje električne energije bodo lahko udeležili s kurjenjem zakonsko opredeljenih količin domačega premoga iz RTH ter mešanico domačih in uvoženih premogov.

Minka Skubic

KO NEVIDNO POSTANE VIDNO.

ODKRIVANJE NAPAK S TERMOGRAFIJO

Za brezplačno demonstracijo pokličite 01/ 51 888 42.

Vsem kupcem termovizijskih kamer nudimo brezplačno šolanje.

<http://www.belmet.si>

BELMET

BELMET MI d.o.o., Cesta Ljubljanske brigade 23a, 1000 Ljubljana
Tel: 01/ 51 888 10, fax: 01/ 51 888 20,
E-mail: public@belmet.si

FLUKE.

pogled po Evropi

Tolar bo kmalu romal na odpad

Le nekaj dni nas še loči od tega, ko bodo tolarke bankovce in kovance v naših denarnicah zamenjali evrski, skupna valuta za zdaj še dvanajsterice držav Evropske unije. Takoj ko bodo urini kazalci pokazali, da se je začelo leto 2007, se ji bo pridružila Slovenija, trinajsta članica evroobmočja in prva v skupini novink iz leta 2004, ki je izpolnila maachtrichtske kriterije.

Večina se bo še spomnila obdobja izpred dobrih petnajstih let, ko so jugoslovanske dinarje zamenjali najprej vrednostni boni, začasno nadomestilo za slovensko valuto, in nato še tolarji. Zdaj se je država znova znašla pred prelomnico, ko bodo že znane bankovce nadomestili približno 240-krat več vredni evrski. Namesto Prešerna bodo tako v denarnicah zacingljali štirje evri, najdragocenejši Ivan Cankar bo vreden nekaj več kot 40 evrov; bankovec z najvišjo vrednostjo pa bo poslej 500 evrov ali slabih 120 tisoč tolarjev.

Evropska monetarna unija

Zamisel o skupni evropski valuti je bila izražena že v začetku povezovanja v petdesetih letih prejšnjega stoletja, z uveljavitvijo enotnega evropskega akta leta 1986 pa je bila vzpostavitev Ekonomske in monetarne unije (EMU) prvič omejena. Uresničila se je dobro desetletje pozneje, leta 1999, z uvedbo evra kot knjižnega denarja; tri leta pozneje je njegove bankovce in kovance tudi uradno začelo uporabljati dvanajst članic Evropske unije.

EMU, katere osrednji cilji so usklajevanje gospodarskih politik držav članic, skupna denarna politika in uvedba evra, je nastajala v treh fazah. Prva se je začela leta 1990, zaznamovalo pa jo je predvsem tesnejše usklajevanje gospodarskih politik ter odprava omejitev pri pretoku kapitala. Druga se je začela leta 1994 z ustanovitvijo Evropskega monetarnega inštituta, predhodnika Evropske centralne banke (ECB), tretja pa z uvedbo evra ter prenosom pristojnosti vodenja denarne politike na skupni sistem. Takrat

je v Frankfurtu začela delovati tudi ECB, sicer ustanovljena leto in pol prej.

Države, ki želijo svojo valuto zamenjati s skupno evropsko, morajo izpolnjevati konvergenčna ali maastrichtska merila, kot se imenujejo po mestu, kjer so bila sprejeta. Ta zahtevajo, da zagotovijo nizko stopnjo inflacije, nizke obrestne mere, stabilni tečaj valut, vzdržne javne finance in uskladijo pravni red s predpisi ECB. Za države, ki si prizadevajo prevzeti evro, so najzahtevnejša in za večino tudi najtežje uresničljiva inflacijsko in finančna merila, saj stopnja inflacije ne sme za več kot 1,5 odstotka presegati povprečja treh najuspešnejših držav, njihov javno-finančni primanjkljaj ne sme presegati treh odstotkov bruto domačega proizvoda (BDP), javni dolg pa ne 60 odstotkov BDP.

Prvi slovenski evri k numizmatikom

Slovenija se je k uvedbi evra zavezala, ko se je pridružila Evropski uniji, torej maja 2004. Pred to širitvijo so se namreč članice lahko še odločile za ta korak, in tako so možnost ohranitve lastne valute ohranile Velika Britanija, Danska in Švedska. Slabe tri mesece po včlanitvi je vstopila v ERM II (mehanizem deviznih tečajev), v okviru katerega se določijo centralni tečaj do uvedbe evra za vse članice, ki si prizadevajo za skupno valuto. Dveletno sodelovanje v ERM II (v dovoljenih mejah nihanja deviznega tečaja okoli central-

Evrski bankovci so v vseh državah območja s to valuto enaki. Izdani so v sedmih različnih vrednostih – za 5, 10, 20, 50, 100, 200 in 500 evrov. Vsak bankovec prikazuje enega od evropskih arhitekturnih slogov, in sicer klasiko, romaniko, gotiko, renesanso, barok in rokoko, arhitekturo železa in stekla ter sodobno arhitekturo 20. stoletja. Evrski kovanci ohranjajo nacionalne posebnosti, poenotena je le sprednja stran, ki označuje nominalno vrednost, hrbtne strani pa je vsaka država oblikovala po svoje. Slovenija se je odločila, da bo imel vsak njen kovanec drugačen motiv. Na dveh evrih bo France Prešeren, na enem Primož Trubar, na 50 centih Triglav, na 20 centih lipicanci, na 10 centih neuresničen Plečnikov načrt slovenskega parlamenta, na 5 centih sejalec, na dveh knežji kamen in na kovancu za en cent štoklja.

Evro je torej že nekaj časa realnost, čeprav smo o njem najverjetneje resneje šele začeli razmišljati, morda pa je marsikoga predramil tudi bistveno nižji znesek, ki se je prikazal na plačilnem listu ob tolarjih. Minimalna plača, ki znaša zdaj približno 125 tisoč tolarjev, bo tako po novem letu dobrih 520 evrov. Čeravno bo vrednost enaka, se bodo morali ljudje prilagoditi, da en evro ni več drobiž, je slišati predvsem z zveze potrošnikov in gospodarske zbornice.

Za prilagoditev pa ne bo prav veliko časa. Slovenija bo namreč evro uvedla po »načelu velikega poka«, kar pomeni, da bodo banke 1. januarja 2007 ob polnoči zneske na računih samodejno preoblikovale v evre, obdobje dvojnega obtoka pa bo trajalo le dva tedna, torej do 14. januarja, zato je priporočljivo, da pred 31. decembrom čim več gotovine položimo na bančni račun. Po 14. januarju bo tolar izginil iz obtoka. Banka Slovenije bo bankovce uničila, tolarske kovance pa po opravljeni demonetizaciji prodala kot kovino. Po 1. marcu 2007 bo mogoče tolarsko gotovino menjati le še pri omenjeni banki; kovance bodo brezplačno nadomestili z evri do konca leta 2016, tolarske bankovce pa neomejeno.

Čeprav bomo morali po novem letu bržkone vsi nekoliko bolj premisliti, preden bomo pustili kakšen kovanec napitnine ali pa se odpovedali »drobižu«, med anketiranci Banke Slovenije niti ni veliko ljudi, ki se ne bi zavedali, da so kovanci prav tako plačilno sredstvo. Precej bolj se bojijo, da bi si preveč maneverskega prostora pri spreminjanju cen pustili trgovci in nekoliko po svoje v evrih ocenili izdelke. V obdobju dvojnega označevanja po presoji neodvisnega nadzora nad cenami (pricewatch) do večjih podražitev zaradi prilagajanja na evro ni prišlo, vendar pa na Zvezi potrošnikov Slovenije opozarjajo, da nas te še čakajo.

Simona Bandur

Več www.evro.si

nega tečaja in brez prilagoditve oziroma devalvacije) je tudi eden od pogojev za uvedbo evra. V tej fazi se samostojnost denarne politike zmanjša, politika deviznega tečaja pa je osredotočena na stabilnost glede na evro. V ERM II so poleg slovenskega tolara še danska krona, estonska krona, litovski litas, ciprski funt, latvijski lats, malteška lira in slovaška krona.

Ker je Slovenija izpolnila maastrichtska merila, je dobila sredi letošnjega leta dokončno potrditev, da je pripravljena na sprejem skupne evropske valute. To ji je uspelo kot edini med novimi članicami Unije; za uvedbo sta si namreč v tem obdobju prizadevali še Litva in Estonija, vendar sta izpadli zaradi neizpolnjevanja merila, ki zahteva stabilnost cen. Še najbolj je bila nad zavrnitvijo Evropske komisije nezadovoljna Litva, saj je inflacijsko merilo le za malenkost zgrešila. Povprečna inflacija v Estoniji pa je znašala 4,3 odstotka in je tako precej presegala referenčnega 2,8 odstotka. Slovenija je inflacijo ustavila pri 2,5 odstotka, z javnim dolgom (znašal je 28,9 odstotka BDP) in primanjkljajem (1,4 odstotka BDP) pa je imela manj težav.

Julija se je začelo predvstopno obdobje, ki ga je zaznamovalo predvsem dvojno označevanje cen; tečaj je po pričakovanih ostal centralnemu, torej 239,64 tolara za evro. Konec novembra je začel veljati tudi zakon o uvedbi evra, decembra pa so lahko numizmatiki svoje zbirke kovancev dopolnili že s slovenskimi evrskimi kovanci.

	Število izpolnjenih meril	Stabilnost cen	Javnofinančno stanje		Devizni tečaj	Obrestne mere
		povprečna inflacija v %	saldo javnih financ v % BDP	javni dolg v % BDP	sodelovanje v ERM II	dolgoročna obrestna mera v %
		dec. 05	2004	2004		dec. 05
Referenčna vrednost		2,5	-3,0	60,0	2 leti	5,37
Ciper	2	2,0	-4,1	72,0	od 2.5.2005	5,16
Češka	3	1,6	-3,0	36,8	ne	3,51
Danska	5	1,7	2,9	43,2	od 1.1.1999	3,40
Estonija	3	4,1	1,7	5,5	od 28.6.2004	4,01 *
Latvija	3	6,9	-0,9	14,7	od 2.5.2005	3,88
Litva	3	2,7	-1,4	19,6	od 28.6.2004	3,70
Madžarska	1	3,5	-5,4	57,4	ne	6,60
Malta	2	2,5	-5,1	75,9	od 2.5.2005	4,56
Poljska	3	2,2	-3,9	43,6	ne	5,22
Slovaška	2	2,8	-3,1	42,5	od 28.11.2005	3,52
Slovenija	4	2,5	-2,1	29,8	od 28. 6. 2004	3,81
Švedska	4	0,8	1,6	51,1	ne	3,38
Velika Britanija	3	2,1	-3,2	41,5	ne	4,46
EU-12		2,2	-2,7	70,8		3,42
EU-25		2,2	-2,6	63,4		3,70

Leto 2007 namerava EU nameniti državljanom

V letu, ki je pred nami, bo Evropska unija praznovala 50-letnico rimske pogodbe, ki velja za temelj gospodarskega povezovanja. Prav leta 2007 se bosta povezavi pridružili njeni 26. in 27. članica, s čimer je ustanovna šesterica držav že zdavnaj prestopila sprva načrtovane meje.

Evropska unija se zdaj zato ne sooča le z vprašanji institucionalne prenovе, ki bo sploh omogočila sodelovanje vseh članic v njenih institucijah v primeru nadaljnje širitve, marveč tudi z izzivom povezovanja nemalokrat precej naveličanih državljanov. Evropski državljan bo prav zato v središču prihajajočega jubilejnega leta, ki ga je Evropska komisija poimenovala leto enakih možnosti. V ta namen je pripravila precej zapleten letni zakonodajni in delovni načrt, ki poleg številnih pobud in ukrepov postavlja v središče komuniciranje z državljani. »Ta dokument je naš politični program za leto 2007. V njem so opredeljene strateške pobude in zaveze za zagotavljanje dodane vrednosti evropskim državljanom,« je povedal predsednik Evropske komisije **Jose Manuel Barroso**. Kot je

zagotovil, si bo Unija prizadevala okrepiti tako vsebino kot tudi postopke politik.

Nova faza uresničevanja lizbonskih ciljev

Nove strateške pobude Evropske komisije temeljijo na dokumentu »Agenda za državljane – za Evropo rezultatov«, ki ga je Barrosova ekipa pravzaprav predstavila že sredi tega leta med razpravo o ustavni prihodnosti Unije. V agendi je pet ključnih področij: notranji trg, solidarnost, svoboda, varnost in pravosodje, širitev ter krepitev vloge EU na svetovnem trgu. Konkretni ukrepi, ki jih napoveduje Komisija, so usmerjeni zlasti v posodabljanje evropskega gospodarstva in sledenju globalizacijskih izzivov. Vključujejo novo fazo uresničevanja ciljev lizbonske strategije, torej predvsem krepitev gospodarske rasti in ustvarjanje novih delovnih mest, pregled delovanja notranjega trga in celovito ugotavljanje razmer v evropski družbi. Bolj kot kadarkoli prej se namreč Unija srečuje z očitki, da so njeni državljani naveličani in da jim ne namenja dovolj pozornosti oziroma, da »deluje za železno zaveso«. Komisija zato obljublja, da bo to popravila in dejavneje vključila ljudi v procese odločanja ter jim približala delovanje povezave.

Širitev in ustavna prenova

Poleg »vrnitve k državljanom« ostaja ena od prednostnih tem širitev, ki jo je Barroso pred nekaj meseci (po priporo-

Foto Dušan Jež

čilu za vstop Bolgarije in Romunije), prvič povezal z ustavo: »Nadaljnje širitve ne bo brez dogovora o ustavi.« Povečanje na 27 držav je namreč meja, ki jo opredeljuje pogodba iz Nice. Evropska komisija je tako nedavno predlagala osvežen načrt za širitev Evropske unije, ki sicer še vedno temelji na doslednem spoštovanju pogojev za članstvo na strani kandidat in morebitnih kandidat, hkrati pa v okviru integracijske sposobnosti poudarja nujnost krepitve in poglobljanja razvoja same povezave. »Nova institucionalna ureditev bi morala biti sprejeta, preden se bodo lahko povezavi pridružile nove države,« je poudaril komisar za širitev Olli Rehn ob predstavitvi letne širitvene strategije in poročil o napredku treh kandidat (Hrvaške, Turčije in Makedonije) ter potencialnih kandidat – Albanije, Srbije, Črne gore ter Bosne in Hercegovine. Zato pa se bo morala po njegovem prepričanju izboljšati širitvena komunikacija, ki je ključna za zagotavljanje podpore širitvi v javnosti. Zgovoren primer pomanjkanja komunikacije je lanska zavrnitev evropske ustavne pogodbe v Franciji in na Nizozemskem; ta dokument naj bi namreč sploh omogočil širjenje Unije še po vstopu Bolgarije in Romunije v povezavo januarja prihodnje leto. Zaradi njihove zavrnitve je ratifikacijski proces in s tem usoda ustave dve leti po podpisu dokumenta v slepi ulici.

Roki širitve so stvar ugibanj

Vprašanje, kdaj se bo pravzaprav nadaljeval širitveni proces, ostaja tako neodgovorjeno tudi po omenjeni objavi širitvenih poročil in strategije. Komisija namreč navaja, da bo premor za Hrvaško srednjeročen in da naj bi se širjenje nadaljevalo po izvedbi ustavne reforme, zato ostajajo oprijemljivi roki stvar ugibanj. Politični analitiki sicer ocenjujejo, da bo postala Hrvaška 28. članica najverjetneje kmalu po juniju 2009, torej po volitvah v Evropski parlament in po nastopu nove Evropske komisije ter po izvedbi institucionalne reforme. Dokončni scenarij pa je seveda odvisen od tega, na kakšni podlagi bodo države članice izvedle ustavno reformo.

Simona Bandur

Povzeto po STA

Leta 2007 bo ključen izziv Evropske unije energetska partnerstvo in poenotenje energetske politike. Energetika je tako tudi prihodnje leto na vrhu prednostnih nalog Evropske komisije, saj namerava pripraviti prvi pregled sodelovanja na tem področju v povezavi. Objavila bo tudi zeleno knjigo o podnebnih spremembah in mednarodnem energetskem sodelovanju po letu 2012, je napovedal predsednik Komisije Jose Manuel Barroso. V središču mednarodnega povezovanja je predvsem krepitev evropske sosedске politike, pri čemer v Bruslju obljubljajo, da si bodo prizadevali za napredek v pogajanjih z Rusijo, Ukrajino in tudi z bolj oddaljeno Kitajsko.

EVROPSKA UNIJA

Popravljenе smernice trgovanja z elektriko

Evropska komisija je sprejela popravljenе smernice za upravljanje čezmejnega trgovanja z elektriko v EU. Te naj bi izboljšale način upravljanja sistema posredovanja električne energije, zahtevale boljše sodelovanje upravljavcev prenosnih omrežij pri razporejanju čezmejnih tokov in upravljanju ozkih grl v prenosnih omrežjih. Upravljalci morajo pri tem upoštevati evropsko omrežje kot eno in temu primerno uporabiti enotno metodologijo. Opisane spremembe so odziv na izpad električne energije v začetku novembra v Evropi, ki je po besedah evropskega komisarja za energijo Andrisa Pielbagsa pokazal, kako pomembno je pravilno upravljanje omrežja. Zbirko ukrepov, ki bodo dovoljevali, da upravljavci prenosnih omrežij delujejo v zakonsko določeni skupini in imajo pristojnosti za sprejemanje obvezujočih varnostnih in operativnih pravil, pa bo predlagal januarja. Zdaj namreč delujejo na podlagi prostovoljnih dogovorov. www.energetika.net

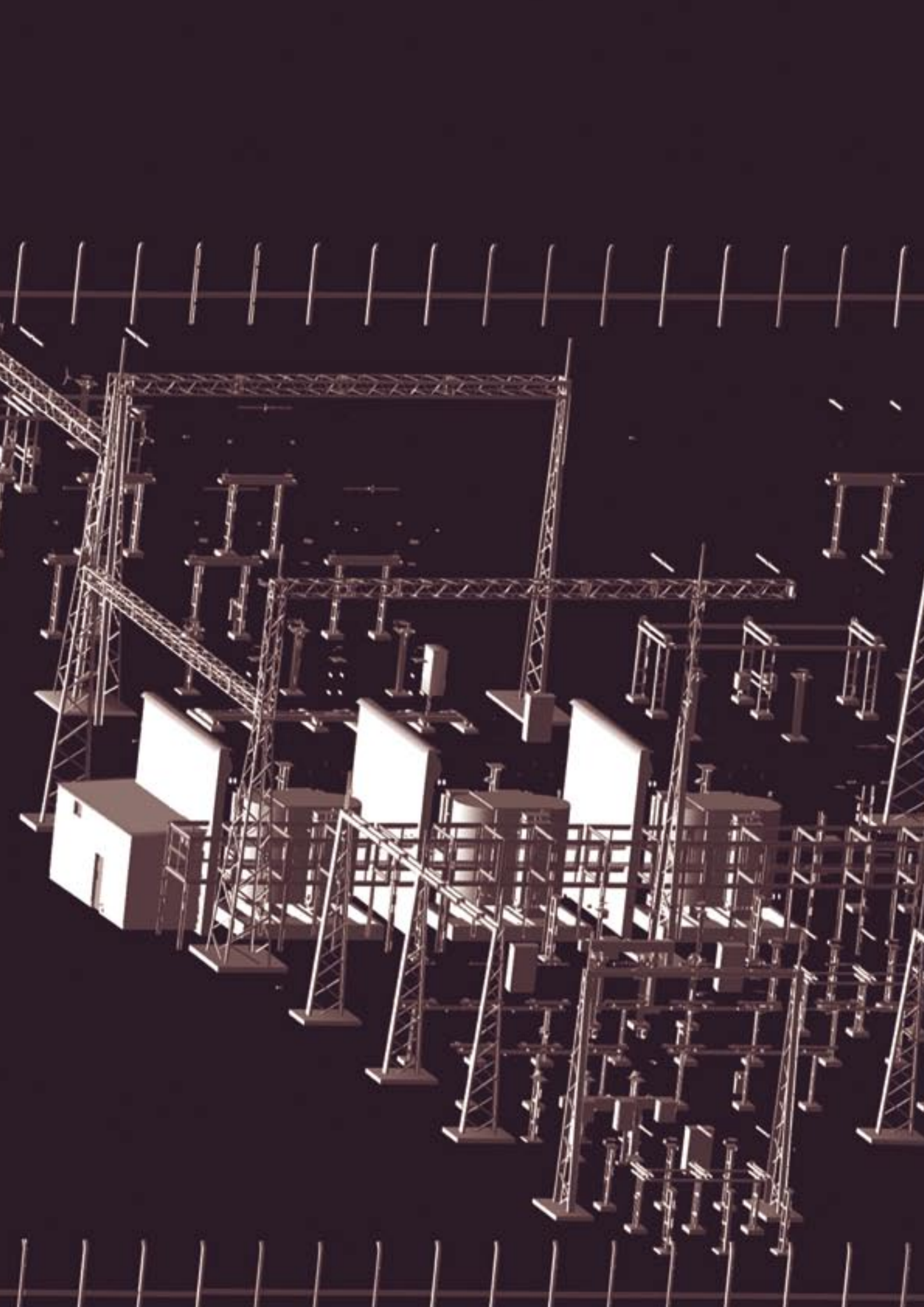
NEMČIJA

Vrnitev k nadzoru cen

Nemško ministrstvo za gospodarstvo je sredi novembra predstavilo osnutek zakona, s katerim želi preprečiti zlorabo energetskega trga in energetskih zalog. Dolgoročno naj bi s tem uvedla niz zakonskih omejitev, ki bi preprečevale samovoljno postavljanje cen energije, s čimer bi lahko podjetja ustvarila neenakopraven položaj na trgu in s tem zavirala razvoj. Omenjeno nemško ministrstvo namreč meni, da so cene energije dosegle takšno raven, ki je skrb zbujajoča za vso gospodarstvo in je nepravilna z vidika primarnih stroškov, ki jih na koncu prenašajo končni porabniki. Kako bodo cene regulirane, za zdaj še ni določeno. V prihodnje namerava ministrstvo pripraviti še pravila o priključevanju novih zmogljivosti na omrežje. www.platts.com

E.on potrdil gradnjo elektrarne na Madžarskem

Nemški E.on je potrdil ugibanja o načrtovani gradnji kogeneracijske elektrarne v mestu Gonyu na severozahodu Madžarske. Naprava z močjo 400 MW naj bi začela delovati leta 2010, z načrtovano 58-odstotno učinkovitostjo pa naj bi bila ena najbolj okolju prijaznih elektrarn na svetu. Naložba bo vredba 270 milijonov evrov, v prihodnosti pa bo obstajala možnost za podvojitev njenih zmogljivosti. Plin, ki ga bo potrebovala za proizvodnjo energije, bo priskrbel E.onov Folgaz Trading. www.energyforum.net

C & G D.O.O. LJUBLJANA

Energetski ministri o znanih temah

Nedavno srečanje ministrov Evropske unije, pristojnih za energijo, na katerem je bil govor predvsem o energetske učinkovitosti in sodelovanju s tretjimi državami, je nekoliko v posmeh odmevalo tudi zaradi tega, ker ga je prekinil krajši električni mrk v stavbi Sveta EU v Bruslju.

Energetskim ministrom se je na zasedanju, ki je bilo v zadnjih dneh novembra v Bruslju, dobesedno stemnilo pred očmi, kakor so poročale tiskovne agencije. Medtem ko so razpravljali o možnih ukrepih za povečanje energetske učinkovitosti in rabi obnovljivih virov energije, je namreč za dvajset minut zmanjkalo električne energije. Do izpada je prišlo, kot je zapisala francoska tiskovna agencija AFP, v zgradbi Sveta EU.

Srečanje je bilo zato prekinjeno, ministri pa so, kot kaže, dobili nekaj dodatnih minut za premislek o tem, kako se bo Evropa soočila s prihodnjimi energetske zahtevami. V okviru boja proti globalnemu segrevanju ozračja in skrbi za ohranitev zalog energije si namreč prizadeva, da bi države do leta 2020 porabo energije zmanjšale za dvajset odstotkov. S tem ne bi le privarčevale energije, temveč dosegle tudi precejšnje ekonomske prihranke in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Pomemben del razprave energetske ministrov je bila torej predvsem energetska učinkovitost, za katero je Evropska komisija pred časom predstavila akcijski načrt. Vanj je zapisala 75 prednostnih ukrepov, ki vključujejo vrsto stroškovno in energetske učinkovitih pobud. Evropska unija naj bi ga uresničevala v prihodnjih šestih letih.

Ministri so se na zasedanju pogovarjali tudi o odnosih s tretjimi državami; v ospredju so bili seveda odnosi z Rusijo. Le nekaj dni za omenjenim srečanjem so se namreč na Finskem začela pogajanja o novem sporazumu o partnerstvu.

Sodelovanje z ruskim energetske trgov

Stalni partnerski svet med Evropsko unijo in Rusijo na področju energetike je na vrhu v Helsinkih priporočil vzpostavitev učinkovitega mehanizma za medsebojno izmenjavo podatkov o energetske položaju v EU in Rusiji. Pred tem so udeleženci sestanka v Moskvi – med njimi ruski minister za energijo **Viktor Krištenko**, finski minister za industrijo **Mauri Pekkarinen** in evropski komisar za energijo **Andris Piebalgs** – poudarili pomen izboljševanja medsebojnega zaupanja pri energetske vprašanjih.

Podprli so predvsem priporočila, ki izhajajo iz dela delovnih skupin v okviru energetskega dialoga med EU in Rusijo. Ta temelji na štirih stebrih – sodelovanju pri naložbah, infrastrukturi, trgovini z energenti in energetske učinkovitosti. Večina priporočil se nanaša na poglobitev povezovanja evropskega in ruskega energetskega trga, kar bi bilo po mnenju delovnih skupin mogoče doseči s proučitvijo ovir za vlaganja v energetske verige, tako v transportno in distribucijsko infrastrukturo kot tudi izrabo naftnih in plinskih polj.

EU in Rusija imata sicer na področju energetike precej zapletene odnose. Poljska je denimo nedavno blokirala pogajanja med povezavo in Rusijo o sporazumu o sodelovanju, saj Moskva noče sprejeti mednarodne energetske listine, ki bi tujcem omogočila vlaganja v energetske infrastrukturo, ki jo danes obvladujejo ruska državna podjetja. Rusija je pogodbo o energetske listini sicer podpisala že leta 1991 z več kot 50 državami, vendar ključnih elementov o dostopu do ruskih plinovodov in trgov ni ratificirala. Evropska podjetja bi namreč tako lahko prekinila Gazpromov monopol nad zalogami plina v Rusiji in Srednji Aziji. V Evropi je zdaj čedalje manj upanja, da bo Rusija popustila in ratificirala listino, kar je za kredibilnost projekta precejšen neuspeh, saj zagotavlja ta država 25 odstotkov evropske nafte in plina.

EU bo ukrepala proti monopolom

Omenjeni evropsko-ruski vrh v Helsinkih je zato spremljala vrsta polemik. Ruski predsednik **Vladimir Putin** se sicer ni pridružil nedavnim kritikam zaradi ukrepov Evropske unije, ki jih je izrekel ruski

Foto Dušan Jez

energetski velikan Gazprom. Je pa zatrdil, da vmešavanja v njihov trg ne bo trpel: »Ločevanje naših podjetij na transportna in proizvodna je nacionalna zadeva, zato je zanj pristojna zgolj Rusija.« Kljub temu je pristavil, da z evropskimi državami bo sodelovala. Kot kaže, pa v EU le ni dovolj zaupanja v ruska zagotovila, čeravno jih dobivajo članice že nekaj časa. **Jose Manuel Barroso**, predsednik Evropske komisije, je tako ob robu omenjenega evropsko-ruskega srečanja znova poudaril, da potrebuje EU notranji trg z energijo, ki bo tudi deloval. Evropska komisija bo zato po njegovih napovedih odpravila monopole, ki jih imajo energetska podjetja nad dobavno energijo, kar je zatrdil tudi v pogovoru s Putinom. Po Barrosovem mnenju je namreč jasno, da je na evropskem trgu še zmeraj premalo konkurence. Podrobnosti o Komisijinih načrtih, v katerih naj bi prihodnje leto predstavila spremembe na področju energetike, ni želel razkriti, saj do zdaj še ni bilo uradnih odločitev. Znano je le, da namerava s spremembami znižati cene na tem področju in novim konkurentom omogočiti, da tekmujejo s podjetji, ki so bila nekoč v lasti države in še vedno nadzorujejo trg.

Koga bi ukrepi prizadeli?

Takšen namen je deloma tudi odziv na nedavna prizadevanja za prevzem družbe Suez s strani francoskega Gaz de France in zapletov pri prevzemu največjega španskega ponudnika električne energije Endesa, za kar si prizadeva nemški Eon. Španska vlada je namreč ta prizadevanja poskušala preprečiti, Evropska komisija pa ji je v zadnjih dneh novembra sporočila, da s tem krši evropsko zakonodajo s področja združevanja, svobode ustanavljanja podjetij in notranjega trga EU. Španija mora zato odpraviti vse pogoje, ki niso v skladu z evropsko zakonodajo, toda ta je očitke Komisije takoj zavrnila. Kot je pojasnil španski minister za industrijo **Joan Clos**, pričakujejo enako obravnavo kot druge države in napovedal, da bo zadevo (če bo treba) predal Sodišču Evropskih skupnosti. Naj spomnimo, da je Španija v začetku novembra že omilila prevzemne pogoje, med njimi, da mora Eon prodati Endesine termoelektrarne in nuklearne. Evropska komisija se je proti navidezni neodvisnosti na njenem trgu obregnila že pred poldrugim mesecem, ko je napovedala, da bo ločila energetske velikane, ki nadzorujejo dobavo energije in infrastrukturo. Kot je menila evropska komisarka za konkurenco **Neelie Kroes**, družbe, ki skrbijo za energetske omrežje, še zmeraj dajejo prednost svojim proizvajalcem in dobaviteljem energije, zato bi bilo zaupanje v energetske trg mogoče povrniti le z ločevanjem lastništva v tem sektorju. Takšni ukrepi bi še posebej prizadeli podjetja, kot so omenjena Eon in Gaz de France ter RWE in Electricité de France, ki so se širila prav s povezovanjem dobave in infrastrukture ter v nekaterih primerih tudi operaterjev elektrike in plina. Razprava o energetske učinkovitosti in mednarodnem sodelovanju med ministri, pristojnimi za energetiko, se je torej v nadaljevanju na rusko-evropskem vrhu sprevrgla v ugotavljanje napak in pomanjkljivosti že na samem evropskem trgu. Tega pa po ugotovitvah Evropske komisije še zmeraj obvladujejo monopolisti.

Simona Bandur

VELIKA BRITANIJA

Kazni za neuspešne trgovce z izpusti

Britanska agencija za okolje je kaznovala štiri podjetja, ker niso izpolnila svojih obvez za zmanjšanje izpustov ogljikovega dioksida v prvi fazi trgovanja z emisijami. Skupaj bodo morala plačati 1,128 milijona evrov kazni. Kot so pojasnili na agenciji, si država zelo prizadeva zmanjšati izpuhe, pri čemer zavzeto sodeluje več kot 99 odstotkov podjetij, ki so tudi dosegla cilje v prvem letu trgovanja. Med 535 vključenimi so odkrili štiri, ki tega niso uresničila. Najvišjo kazen si je prislužilo podjetje Alphasteel, ki se ukvarja s predelavo jekla, in sicer skoraj 840 tisoč evrov. www.platts.com

ŠPANIJA

Novembra upad porabe elektrike

Poraba električne energije v Španiji je novembra padla na dobrih 20 tisoč TWh, kar je za skoraj dva odstotka manj kot v istem mesecu leto prej. Omenjeno zmanjšanje, ki je predvsem posledica precej visokih temperatur za ta letni čas, je še posebej veliko, če ga primerjamo z gibanjem porabe v vsem letu. V prvih enajstih mesecih 2006 je ta namreč dosegla skoraj 230.500 TWh, kar je za skoraj tri odstotke več kot v istem obdobju leto prej. Država je 21. novembra dosegla tudi rekordno dnevno proizvodnjo vetrne energije – znašala je 151,7 GWh, kar je enako dobri petini dnevne porabe. www.platts.com

ČEŠKA IN REPUBLIKA SRBSKA

S skupnim podjetjem do nove TE

Češka družba ČEZ in vlada Republike Srbije sta v začetku decembra podpisali sporazum o 1,5 milijarde vredni naložbi, ki vključuje gradnjo nove termoelektrarne z močjo 600 do 700 MW v Gacku. ČEZ se je pri tem zavezala, da bo poleg tega obnovila obstoječo elektrarno, prav tako tamkajšnji premogovnik ter odprla še enega. Da bi načrte uresničili, bosta češko podjetje in Elektro distribucija Republike Srbije ustanovili mešano družbo Nova elektrarna RS, v kateri bo imela češka partnerica večinski, 51-odstotni delež. To bo njena največja naložba in največja na območju Bosne in Hercegovine. ČEZ si je s tem korakom še utrdila položaj v Jugovzhodni Evropi in je na dobri poti, da postane vodilna. STA

Pred drugo fazo trgovanja z izpusti

V teh dneh se izteka uradni rok za potrditev nacionalnih alokacijskih programov za drugo fazo trgovanja z emisijami ogljikovega dioksida, ki bo potekala med letoma 2008 in 2012. Čeprav bi bilo pričakovati, da bo prihodnja faza nekoliko bolj gladko stekla, pa se je, kot kaže, tudi tokrat zavleklo pri izdelavi in potrjevanju programov, saj jih nekatere države niso poslale pravočasno, torej do konca letošnjega junija. Slovenija je to - po opominu iz Bruslja - naredila proti koncu oktobra.

Kot v prvi fazi trgovanja z izpuhi ogljikovega dioksida, ki se je začela leta 2005 in se bo iztekla letos, naj bi bile prve odločitve Evropske komisije o nacionalnih alokacijskih programih (NAP) znane novembra, zadnje pa pomladi prihodnje leto. Direktiva, ki ureja to področje, namreč postavlja rok za pripravo mnenja tri mesece po prejemu načrta; prekoračitev ne pomeni kršenja direktive, marveč da načrti niso popolni oziroma ne dajejo dovolj informacij, na podlagi katerih bi ga Komisija lahko sprejela.

Zamuda Slovenije

Čeprav bi morale države članice nacionalne načrte za zmanjšanje izpustov ogljikovega dioksida Komisiji poslati do konca junija letos, je to do začetka novembra storilo le 19 držav. Preostalih šest je osnutke sicer pripravilo, vendar jih do omenjenega datuma še ni dostavilo Komisiji.

Slovenija je, kot rečeno, svojo obveznost ravno tako opravila po roku, zaradi česar je tudi prejela opozorilo iz Bruslja. Ministrstvo za okolje in prostor je sicer že takoj napovedalo krajšo zamudo in obljubilo, da bo načrt izdelalo v prvih dneh julija, saj naj bi imeli težave pri pridobivanju podatkov in z novim izračunavanjem izpustov za izhodiščno leto 1986. Ker naj bi bila zamuda kratka, opozoril iz Bruslja niso pričakovali, vendar pa se je le zavleklo in vlada je tako načrt sprejela šele v zadnjih dneh oktobra in ga še isti dan posredovala Komisiji.

Sicer pa si je Slovenija prislužila tudi opozorila Evropske komisije, da v obdobju med letoma 2008 in 2012 ne bo dosegla kjotskih ciljev za zmanjševanje toplogrednih plinov, če ne bo sprejela dodatnih ukrepov. Izpusti se bodo namreč v primerjavi z letom 1990 namesto zmanjšali za osem odstotkov, do leta 2010 povečali za 4,7 odstotka.

Če bo Slovenija le sprejela dodatne ukrepe, in jih seveda tudi izvajala, bi se lahko emisije toplogrednih plinov do omenjenega leta 2010 zmanjšale za 1,7 odstotka, čeprav s tem še ne bo dosegla kjotskega cilja. Z upoštevanjem ponorjev ogljikovega dioksida (z lesnimi zalogami in gozdnimi površinami, ki delujejo kot naravni porabnik ogljikovega dioksida) pa bi ga lahko po izračunih Komisije v naslednjih treh letih celo pre-

Foto Dušan Jez

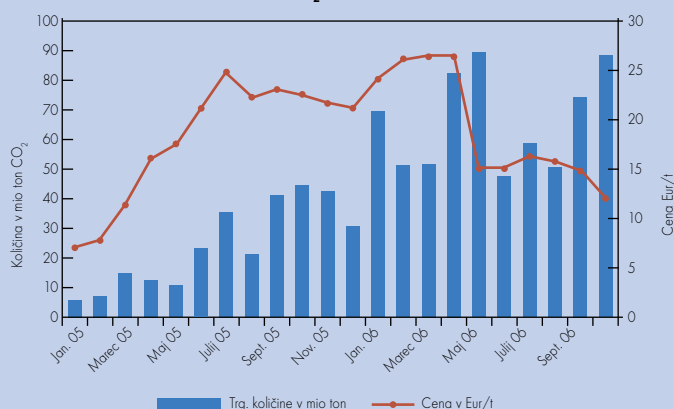
segla, saj bi se emisije zmanjšale za deset odstotkov. Ponorji ogljikovega dioksida bi namreč do leta 2010 po podatkih Bruslja lahko izpuste tega plina zmanjšali za 8,3 odstotka.

Zmanjšanje zaradi prestrukturiranja gospodarstva

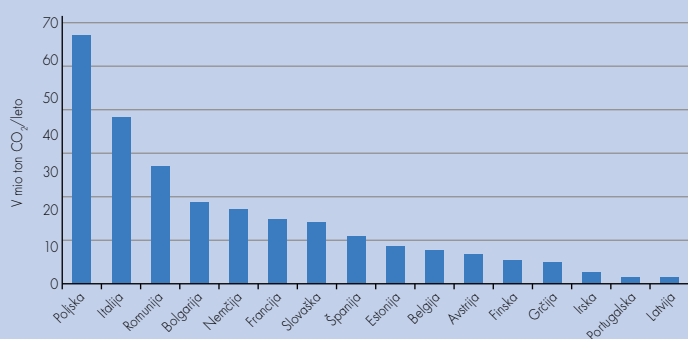
Stare članice Evropske unije bodo po podatkih letnega poročila o izpolnjevanju zavez iz kjotskega protokola z dodatnimi ukrepi (med njimi je zlasti financiranje projektov za zmanjševanje ogljikovega dioksida) do leta 2010 dosegle cilje in zmanjšale izpuste za osem odstotkov, vse članice skupaj pa naj bi jih zmanjšale za 10,8 odstotka. Cilji se sicer med državami razlikujejo – Avstrija denimo mora med letoma 2008–2012 izpuste oklestiti za 13 odstotkov, Portugalska pa jih ne sme povečati za več kot 27 odstotkov.

Toda navedeni izračuni temeljijo na predvidevanjih, da bodo države tudi uvedle dodatne ukrepe, sicer ciljev ne bodo dosegle. Zadnji podatki Okvirne konvencije Združenih narodov o podnebni spremembi (UNFCCC) pa kažejo, da izpusti naraščajo – količina toplogrednih plinov v ozračju se je namreč v 41 industrializiranih državah med letoma 2000 in 2004 povečala za 2,4 odstotka. Velika Britanija, Francija in Nemčija so sicer dokaj blizu izpolnjevanja kjotskih ciljev, vendar pa ostajajo Združene države Amerike, ki kjotskega protokola ne podpirajo, največji onesnaževalec. Njihove emisije so od leta 1990 do 2004 narasle za 21,1 odstotka in obsegajo kar četrtno skupnih izpustov toplogrednih plinov. V skladu s kjotskim protokolom naj bi industrializirane države v obdobju 2008–2012 emisije znižale za pet odstotkov glede na leto 1990. Po zadnjih podatkih so te glede na izhodiščno

Predlagana zmanjšanja nacionalnih alokacijskih načrtov, v milijonih ton CO₂

Trgovalne količine in cene emisijskih kuponov (januar 2005–oktober 2006)

Oktober je cena emisijskih kuponov že tretji mesec zapored padla in je znašala 1,85 evra za tono ogljikovega dioksida. Posredniki in drugi udeleženci na trgu so ugotovili, da je nanjo vplivalo predvsem manjše povpraševanje. Sicer pa naj bi se trgovanje z emisijskimi kuponi v prihodnjem kjotskem obdobju razširilo na dodatne tri države – Bolgarijo, Romunijo in Norveško, kar pomeni, da bo evropska shema trgovanja z emisijskimi kuponi obsegala 28 držav.

leto že nižje za 3,3 odstotka, vendar ne zaradi posebnih prizadevanj držav, pač pa zaradi prestrukturiranja gospodarstva.

Ukrepi pri obravnavi drugega NAP

Pri obravnavanju prihodnjega NAP bo Evropska komisija upoštevala predvsem izpolnjevanje kjotskih ciljev in poskušala preprečiti čezmerno delitev emisijskih kuponov. Kot je nakazala, bodo potrjeni izpusti posameznih članic iz leta 2005 tudi izhodišče za odobritev skupne količine emisijskih kuponov. Državam, ki so na dobri poti, da izpolnijo cilje, ne bo treba uvesti dodatnih ukrepov (med njimi so Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Francija, Madžarska, Litva, Latvija, Poljska, Romunija, Slovaška, Švedska, Velika Britanija in Malta), tiste, ki ne bodo pokazale dobrih rezultatov, pa jim bodo morale slediti. Med slednjimi je tudi Slovenija, poleg nje pa še Avstrija, Belgija, Nemčija, Danska, Španija, Finska, Grčija, Irska, Italija, Norveška, Portugalska in Nizozemska. Osemindvajset držav, ki bodo v prihodnji fazi vključene v trgovanje (pridružile se bodo še Bolgarija, Romunija in Norveška), naj bi skupaj proizvedlo 2.326 milijonov ton ogljikovega dioksida na leto. To količino pa bi, če bi želele izpolniti kjotske cilje, morale zmanjšati za 10,4 odstotka na 2.084 milijonov ton. Članice Evropske unije brez Malte in Cipra (EU-23) pa bi morale izpuste plina zmanjšati za 245 milijonov ton na 1.705 milijonov ton. V prvi skupini držav (28) pripada največji delež izpustov Nemčiji, saj dosega 22 odstotkov, sledijo pa ji Velika Britanija, Poljska, Italija, Francija, Španija, Nizozemska in Češka. Predlagano zmanjšanje za 245 milijonov ton naj bi si članice Unije razdelile tako, da bi največ prispevale Poljska, Italija, Romunija, Bolgarija, Nemčija, Francija in Slovaška.

Simona Bandur

Povzeto po www.energetika.net

Štiri desetletja obratovanja TE-TOL

Ljubljanska Termoelektrarna Toplarna je sredi decembra v ljubljanski Festivalni dvorani praznovala 40-letnico delovanja. Delovanje objekta skozi minula štiri desetletja je v besedi in sliki predstavil v. d. direktorja Blaž Košorok. Med slavnostnimi gosti sta bila tudi predstavnika obeh lastnikov, dr. Janez Podobnik, minister za okolje in prostor, in Zoran Jankovič, župan mesta Ljubljane.

Slavnostni govornik **Blaž Košorok** je razdelil pregled delovanja termoelektrarne toplarne v desetletja. Prve zamisli o gradnji mestne toplarne v Ljubljani segajo v čas pred drugo svetovno vojno, saj stara mestna termoelektrarna na Slomškovi ulici, ki je obratovala od leta 1903, ni več sledila pospešenemu razvoju mesta. Tako se je leta 1963 začela v Mostah graditi Toplarna Ljubljana in vzporedno vročevodno omrežje. Najprej sta bila zgrajena dva kotla in dve kondenzacijski turbini, vsaka z 32 MW električne energije in 116 MW ogrevne toplote. Tri leta pozneje – 24. decembra 1966 – je objekt začel oddajati prve kilovate energije v slovensko elektroenergetsko omrežje in naprave daljinskega ogre-

vanja mesta Ljubljane. Leta 1972 se je Toplarna Ljubljana reorganizirala v dve delovni organizaciji. Komunalna energetika Ljubljana je prevzela distribucijo toplotne energije, Toplarna Ljubljana pa je zadržala soproizvodnjo toplotne in električne energije.

Potrebe po toplotni energiji in dobro delovanje obstoječih dveh blokov so narekovali graditev tretjega bloka, ki je začel obratovati leta 1985 in se je s tem instalirana moč termoelektrarne povečala za 50 MW električne energije in 116 MW toplotne energije. V drugem desetletju delovanja se je družba preimenovala v Termoelektrarno Toplarno Ljubljana.

Od srede osemdesetih let pa do srede devetdesetih so v Mostah dajali velik poudarek naložbam v posodobitev proizvodnje z namenom, da povečajo zanesljivost obratovanja. Poleg tega je v tem desetletju posebno mesto dobila ekologija in varovanje okolja. Od začetka obratovanja vseh treh enot so v njihovih kotlih kurili premog domačih premogovnikov, leta 1992 pa so začeli preskušati kakovostnejše uvožene premoge iz ameriških, ruskih in indonezijskih premogovnikov, ker je domač premog s do 35 odstotki pepela in do 3,5 odstotki žvepla pomenil precejšnje

Foto Minka Skubic

Zahvala sodelavcem za dobro sodelovanje.

obremenjevanje okolja.

»Iskanje okoljsko sprejemljivejšega energenta je bila tako naša prednostna naloga. V tem obdobju je varovanje okolja postalo eno od glavnih načel in ciljev TE-TOL in je še danes vključeno tako v posamezne projekte družbe kot v razvojno strategijo. Celovito obvladovanje okolja zajema obvladovanje škodljivih emisij v zrak, tla in vodo, ravnanje z odpadnimi snovmi, obvladovanje racionalne rabe energentov in vode, obvla-

Blaž Košorok govori o razvoju TE-TOL.

Foto Minka Skubic

dovanje emisij hrupa v skladu s čedalje bolj natančnimi zakonskimi zahtevami, ki določajo meje onesnaževanja,« je nadaljeval v. d. direktorja Blaž Košorok in ob tem omenil, da v tem obdobju niso zapostavljali drugega produkta, električne energije, saj so v tem času opravili predelave in rekonstrukcije vseh treh turbin. V predzadnjem desetletju so puste objekte oblekli v novo, barvito obleko.

V zadnjih desetih letih delovanja so v našem največjem kogeneracijskem objektu dajali največji poudarek zanesljivosti obratovanja naprav, ekologiji, usposabljanju delavcev in krepitvi odnosov. Ob obnovi kotlov, rekonstrukciji turbine drugega bloka so zgradili akumulator toplote zmogljivosti 850 MWh, zamenjali izrabljene elektrofiltre prvih dveh kotlov z vrečastimi, posodobili kemično pripravo vode, izvedli primarne ukrepe za zmanjšanje dušikovih oksidov na vseh treh blokih, zgradili novo 110 kV stikališče, se vključili v sistem sekundarne regulacije EES z vsemi tremi bloki, v celoti prešli na kurjenje ekološko sprejemljivega indonezijskega premoga ter ne nazadnje izvedli revitalizacijo in povečanje moči na prvem turboagregatu. Tako je danes TE-TOL do okolja prijazen proizvajalec

ogrevne toplote, električne energije in tehnološke pare. Ogrevna in daje luč večini objektov na območju mesta Ljubljane. TE-TOL pokriva 90 odstotkov vseh potreb po toplotni energiji v sistemu daljinskega ogrevanja glavnega mesta. Ker se z drugim partnerjem na tem segmentu, Energetiko Ljubljana, občasno razhajajo v pogledih, načrtujejo naslednje leto skupaj zasnovati energetska vizijo mesta, ki bo temeljila na novih proizvodnih virih, kot tudi posodobitvi toplovodnega omrežja.

Prvi mož TE-TOL se je ob koncu slavnostnega govora simbolično zahvalil svojim sodelavcem za dobro sodelovanje in uspešno delo in jim predal skulpturo domačega avtorja Cirila Povšeta iz službe strojnega vzdrževanja.

Minister za okolje in prostor **dr. Janez Podobnik** se je v nadaljevanju dotaknil predvsem okoljskih dosežkov objekta v Mostah in pomena obnovljivih virov in soproizvodnje, ki jih močno podpira tudi Evropska unija. Tudi zato je projekt TE-TOL o kurjenju lesne mase kot diverzifikacije primarnega energenta smotrna in v duhu vladnega spodbujanja projektov za trajnostni razvoj ter zanesljive proizvodnje energije.

Minka Skubic

Zanesljivo in stabilno leto v NEK

Jedrska elektrarna v Krškem letošnje leto končuje v vseh pogledih dobro. Elektrarna je obratovala varno, proizvedla je več električne energije, kot so načrtovali, in sicer okrog 5.260 GWh, po polovico za vsakega ustanovitelja. Razpoložljivost objekta je bila 90-odstotna. Podobne rezultate napovedujejo tudi za leto 2007.

Po besedah direktorja **Staneta Rožmana**, ki jih je povedal na prednovoletnem srečanju z novinarji, jim vsakoletno tehnološko posodabljanje, v vrednosti 23 milijonov evrov, omogoča stabilno obratovanje. K temu je ne nazadnje prispevala tudi vrsta posodobitev v iztekajočem letu. Najpomembnejši projekt je bila zamenjava nizkotlačne turbine in s tem za 20 MW dvignjena moč elektrarne tako, da je ta sedaj 696 MW.

Dobro je bilo tudi ekonomsko poslovanje družbe, ki sicer posluje neprofitno, saj družbenika prevzameta vso proizvedeno elektriko iz NEK in pokrijeta vse stroške elektrarne, potrjene v letnih načrtih. **Hrvoje Perharič**, drugi član uprave, je ob tem še dodal, da so v iztekajočem letu se dosegli tako rekordno mesečno proizvodnjo kot tudi dnevno,

in ne vidi razlogov, da ne bi z dobro proizvodnjo nadaljevali tudi leta 2007. Naslednje leto bodo v Krškem nadaljevali vlaganja v opremo sekundarnega dela, predvsem bodo zamenjali vrsto izmenjevalcev in cevovodov. Opravili bodo tudi nekaj varnostnih posodobitev v primarnem krogu in med drugim vgradili nov motor reaktorske črpalke, kar bo prispevalo k večji zanesljivosti objekta. Prav tako bodo nadaljevali s posodabljanjem informacijskega sistema. Večino omenjenih del bodo izvedli med remontom. Drugi osemnajstmesečni gorivni cikel se jim bo iztekel jeseni in takrat bodo zaustavili elektrarno za 32 dni in opravili načrtovana remontna dela ter predpisano menjavo goriva.

Na vprašanje o skladiščenju radioaktivnih odpadkov v začasnem skladišču ob elektrarni in njegovi zasedenosti je direktor Rožman odgovoril, da je v elektrarni še najboljše poskrbljeno za visoko radioaktivne odpadke – iztrošeno gorivo. Pred leti so povečali prostor v bazenu, kar bo zadostovalo za shrambo izrabljenega goriva do konca obratovanja elektrarne. Slabše kaže nizko in srednje radioaktivnim odpadkom, skladišče teh odpadkov, v katero na leto shranijo od 40 do 45 kubič-

nih metrov odpadkov, bo zapolnjeno do leta 2010, in dotlej bo treba zgraditi trajno odlagališče ali pa poiskati dodatne možnosti v sedanjem.

Glede cene kilovatne ure iz jedrske elektrarne v naslednjem letu, direktor napoveduje, da bo ta višja za nekaj odstotkov, ker se je povišala tudi cena jedrskega goriva v svetu. Strošek jedrskega goriva pa sestavlja od 15 do 20 odstotkov stroškov proizvodnje v NEK. V zadnjem letu so višje tudi cene zavarovanj in storitev na svetovnem trgu. Tako, da zniževanje lastne cene proizvedene kilovatne ure električne energije iz NE Krško ni več za pričakovati.

Minka Skubic

Foto Dušan Jez

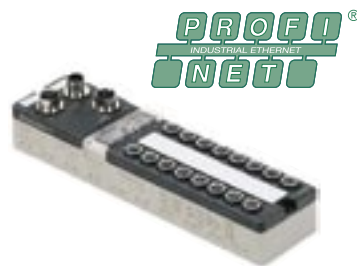
Weidmüller

Stikala

Routerji

PLC V/I oprema

INDUSTRIJSKI ETHERNET

Kabli

Industrijski konektorji

Testerji

Orodja

Stegne 25
1000 Ljubljana, Slovenija
Tel.: 01 511 38 10

ELEKTROPOJI

Fax: 01 511 16 04
e-mail: elektrospoji@siol.net
www.elektrospoji.si

Vsako leto nov poslovni objekt

Kot je običaj zadnjih sedem let, Elektro Primorska staro leto konča z odprtjem novega objekta. Tokrat je bilo to nadzorništvo v Hrpeljah, ki sodi v distribucijsko enoto Sežana.

Po besedah **Davida Valentinčiča**, direktorja Elektra Primorska, je odpiranje novih objektov ob koncu leta postala njihova družinska »fešta«. Letos so se jim pridružili kolegi iz sosednjega distribucijskega podjetja, z Reke, s katerim si medsebojno pomagajo, ko je to potrebno. Nadzorništvo Hrpelje namreč pokriva tako hrvaško kot italijansko mejo. Direktor je prepričan, da bodo novi prostori prispevali tudi k spremembam navad zaposlenih, ki bodo po popolnem odprtju trga drugo leto morali postati še prijaznejši do kupcev, po zgledu reka, da lepa beseda lepo mesto najde. Pozdravni govor je sklenil z besedami, da se vidijo ob letu na novem objektu. Verjetno bo to nadzorništvo Dekani ali pa nova upravna zgradba distribucijske enote v Koprju, ki se bosta tako pridružila verigi obnovljenih objektov v zadnjih sedmih letih, in sicer nadzorništva v Bovcu, Kanalu, Gorici, Izoli, Pivki, Ilirski Bistrici in Hrpe-

ljah ter upravni zgradbi distribucijske enote v Tolminu in Novi Gorici, kjer je bil zgrajen poleg še center vodenja. Vsaka zgradba je stala okrog sto milijonov tolarjev, odvisno od tega, kaj vse so gradili poleg. Vse so zgradili z lastnim denarjem z namenom, da omogočijo boljši ambient odjemalcem v času, ko bo boj zanje bolj trd, in ustrezne delovne razmere svojim delavcem.

Hkrati so vsi njihovi objekti prispevek k razvoju kraja, v katerem so postavljeni. Po besedah župana občine Hrpelje-Kozina **Zvonka Brenčiča** bo prav novo nadzorništvo v Hrpeljah prispevek tega kraja k razvoju regije, za kar gre zasluga Elektru Primorska, da je ob pravem času postavilo ta objekt.

Čedalje večji odjem v DE Sežana

Za gradnjo novega nadzorništva v Hrpeljah je bilo več razlogov. Po besedah **Žarka Cerkvénika**, vodje distribucijske enote v Sežani, je bil prvotni objekt, ki je bil zgrajen leta 1960 in obnovljen dvajset let pozneje, dotrajan. To je potrdil tudi upokojeni delavec nadzorništva Silvo Valenčič, ki je delal v tem nadzorništvu še v letih, ko so domovali kar v občinski zgradbi, pa vse do leta 1989. Bil je med izva-

jalci elektrifikacije Brkinov in severne Istre. Ob odprtju novega nadzorništva ni skrival veselja, da je tudi njegov kraj prišel na vrsto, da dobi sodobno nadzorništvo.

Kot drugi razlog za novo zgradbo nadzorništva je Cerkvenik navedel dvig kakovosti storitev in kot tretjega boljše delovne razmere zaposlenih, ki jim jih bo ponujala nova zgradba z 270 kvadratnimi metri uporabne površine. Vsi prostori trenutno ne bodo v celoti izkoriščeni, vendar pa so zgradbo zgradili tudi za nekaj let vnaprej. Značilnost občine Hrpelje–Kozina pa je, da poraba narašča in napovedi kažejo, da bo tudi v prihodnje, saj se gradi industrijska cona, vanjo pa se seli industrija iz Kopra. Povečan odjem pričakujejo tudi pri železnici, ki načrtuje novo elektro-napajalno postajo in v naslednjih letih postavitev drugega tira Divača-Koper. Tudi zaradi tega gradi Elektro Primorska v soseščini nadzorništva novo RTP Hrpelje, ki bo zgrajena naslednje leto in bo obratovala na nivoju 35/20 kV, z leti pa prerasla na napetostni nivo 110/20 kV.

Nadzorništvo v Hrpeljah je bilo fizično zgrajeno v štirih mesecih potem, ko

Foto Minka Skubic

Direktor Elektra Primorska, vodja enote v Sežani in vodja nadzorništva so prerežali trak.

so pridobili vsa ustrezna dovoljenja. **Peter Valenčič**, ki vodi to nadzorništvo sedemnajst let in se mu je v tem času število zaposlenih zmanjšalo z osem na pet, pravi, da je njihovo področje občine Hrpelje–Kozina, severni del občine Koper in del občine Divača zahtevno področje. Predvsem je zahtevno zaradi hitre spremembe klime, ki iz obmorske hitro prehaja v celinsko v Brkinih z 800 metri nadmorske višine. V tem delu ta prehod v hladnejšem vremenu pomeni nevar-

nost žledu in težav, ki jih ta povzroča omrežju. Predvsem to pomeni več okvar in več intervencij in tudi zato je lokacija njihovega nadzorništva tako pomembna, da so čim bližje potencialnim nevarnostim izpadov, da jih lahko odpravijo kar najhitreje. Poleg tega je glavna naloga njihovega nadzorništva redno in investicijsko vzdrževanje objektov na njihovem območju ter priklapljanje novih odjemalcev.

Minka Skubic

Foto Minka Skubic

Nadzorništvo Hrpelje v sliki in torti.

Kako lahko bolje izrabljamo energijo? *(1 del)*

V organizaciji projekta GEF (Global Environment Facility) je 20. novembra v Ljubljani potekal seminar z naslovom Pogodbeno financiranje oskrbe z energijo iz lesne biomase v evropski praksi. Uspešnim zgledom srednjeevropskih držav in Finske so številni udeleženci seminarja z zanimanjem prisluhnili.

Pogodbeno zagotavljanje oskrbe z energijo je namenjeno postavitvi novih ali pa obnovi, zamenjavi ali dopolnitvi starih naprav za oskrbo z energijo, zato je bil seminar zanimiv za podjetja – potencialne pogodbenike, kakor tudi za občine - potencialne naročnike energetske storitev ter ne nazadnje za svetovalne in projektantske organizacije. Pri spodbujanju obnovljivih virov energije je potrebna zanesljivost in varnost, zato se je treba povezovati z drugimi konkurenčnimi gospodarstvi, je poudarila **mag. Bernarda Podlipnik**, v. d. generalne direktorice Direktorata za evropske zadeve in investicije.

Na področju trajnostnega energetskega razvoja si je Slovenija do leta 2010 zadala naslednje cilje - povečanje učinkovite rabe obnovljivih virov (stavbe 10 odstotkov, javni sektor 15

odstotkov) in dvig deleža obnovljivih virov energije do 12 odstotkov v porabi primarne energije.

Lesna biomasa je pomembno nadomestno gorivo za del kurilnega olja, ki danes pomeni energetske vir za 60 odstotkov ogrevalnih potreb. V Sloveniji, ki je ena najbolj gozdnatih dežel v Evropi, bi lahko delež potreb po toploti zadovoljili s kurjenjem lesa, zlasti gozdnih ostankov, tehnološko manjvrednih asortimentov in odpadkov pri predelavi. Analize so pokazale, da je za večjo uporabo lesne biomase v Sloveniji treba odpraviti predvsem institucionalne in finančne ovire ter izboljšati obveščanje prebivalstva.

**Za spodbudo uporabe biomase
skoraj 12 milijonov dolarjev**

Slovenija je pridobila nepovratna sredstva v skupnem znesku 4,3 milijone dolarjev za spodbujanje rabe lesne biomase in s tem zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Celoten projekt v vrednosti 11,8 milijona dolarjev (nepovratna sredstva GEF ter sredstva države, občin, investorjev) se bo izvajal do pomladi 2007. Model finančne podpore je razmeroma nov, saj so izbranim projektom na voljo sredstva v obliki kapitalskih

vložkov v podjetja, v obliki subvencij in kot strateški partner. Kapitalske vloške bodo podjetja po približno petih letih lahko odkupila. Skupaj s sredstvi Agencije RS za učinkovito rabo in obnovljive vire energije bodo sredstva obnovljivega Sklada za lesno biomaso zagotavljala trajen finančni vir za financiranje sistemov daljinskega ogrevanja na lesno biomaso.

Pogodbeno financiranje omogoča gradnjo najsodobnejše energetske infrastrukture, izkušnje EU pa so lahko za zgled. Podlpinikova je še poudarila možnosti pogodbenega financiranja v Sloveniji, v prvi vrsti je to javni sektor (šolstvo, sociala). Energijska oskrba iz tega naslova je zanesljiva, konkurenčna ter najpomembnejše, tudi priznana do okolja.

Direktor Ekološkega sklada RS **Franca Beravs** je poudaril, da ni treba govoriti o tem, zakaj raba energetske biomase, temveč predvsem, kako v Sloveniji priti do teh virov? Slovenija je bogata z lesno biomaso kot Savdska Arabija z nafto. Kazalci kažejo, da se povečuje zanimanje za financiranje v lesno biomaso, kar omogoča hitrejšo gradnjo infrastrukture. Podjetja z znanjem in izkušnjami na področju izdelave projektov za učinkovito rabo energije bodo s kapitalskimi vložki lahko prispevala k hitrejši uveljavitvi pogodbenega financiranja.

Projekti pogodbenega financiranja v Nemčiji

Pri pogodbenem financiranju ali contractingu je vključenih veliko pogodbenih partnerjev; inženirski biroji, svetovalni inženirji za občine, investitorji, občine, ustanove, banke, finančne institucije, izvajalci produkta. Zasebniki so, po besedah **Thomasa Langa** iz podjetja Forseo iz Nemčije, pomemben element za izvedbo energetske varčnih projektov, saj ima občina ali država prenizek proračun za financiranje takšnih projektov. Osnova za takšno sodelovanje je torej javno-zasebno partnerstvo z namenom financiranja gradnje, ponujanje storitev ter celotne infrastrukture. Tveganje je razdeljeno tako na partnerja v

javnem kot v zasebnem sektorju.

Občina naj predloži investitorju natančne analize, specifikacije dosedanje porabe energije, podatke o obstoječem sistemu, kakšno storitev bi potrebovala ter druge podatke. Več kot ima izvajalec podatkov, bolj natančno bo izdelal analizo izvedljivosti in če je le ta pozitivna, se nato razpiše projekt na državni ali Evropski ravni. Izdelava se primerjava konceptov, katera energija je najbolj smotrna glede na obstoječi objekt. Preveri se ekonomičnost različnih ponudb, ne le stroškovni del, temveč se projekt ocenjuje celostno, tudi rok trajanja.

V Nemčiji ima javno-zasebno partnerstvo po besedah Langa različne načine financiranja projektov. Z institucionaliziranim javno-zasebnim partnerstvom se lahko ustanovi projektna družba, kjer je lastnik lahko zasebnik ali občina. Pri tem uporabljajo upravljavski ali koncesijski ali kooperacijski model. Financiranje se lahko izvede preko skladov z omejenim številom kapitalskih vložkov ali lizingom, ki ima v Nemčiji v občinah velik pomen, zaradi prihrankov v proračunu. Sledi še odstop terjatev in pogodbeno financiranje, ki je časovno in prostorsko omejeno, izvaja se v svojem imenu in za svoj račun. Pogodbeno financiranje se deli na financiranje dobave energije ali prihrankov energije, kjer se projekt financira iz prihranjene energije. Na koncu je Lang še poudaril pomembnost povezovanja manjših občin z namenom učinkovite rabe energije. Manjši projekti so zanimivi zaradi nižjih stroškov in lažjega nadzora in vzdrževanja sistema.

Rüdiger Lohse iz agencije KEA je slušateljem nanizal rezultate dosedanjih projektov. V petih letih so zgradili 400 objektov na pelete v obliki pogodbenega financiranja, sam jih je izvedel 80. Z omenjenimi projekti so prihranili do 14 odstotkov toplote, do 8 odstotkov energije in do 20 odstotkov vode. Z energijo upravljajo tam, kjer so fizično navzoči, zato optimizirajo zračno hlajenje in uporabo kotlov. V teh letih so si pridobili veliko znanja, zato lahko predvidijo morebitne pomanjkljivosti energetskih sistemov.

Projekti v vrednosti pod 30.000 evrov se

financirajo iz dobave energije, projekti z višjimi vrednostmi pa iz prihrankov energije. Zaradi visoke cene energije, ki jo plačujejo, so prisiljeni varčevati, zato so zainteresirani za vključevanje v projekte na biomaso, kjer so stroški od 0,2 do 2,5 centa na kWh.

V projektni dokumentaciji pa se je treba dogovoriti tudi, kolikšna bo osnovna in kolikšna bo delovna cena dobavljene energije. Cena se spremeni pri odstopanju ± 10 odstotkov, pri večjih odstopanjih pa se uporabi posebna formula. Danes imajo v Nemčiji prek 60 profesionalnih ponudnikov contractinga in 1200 občin.

Pri enem od predstavljenih projektov je bil predhodni strošek energije 860.000 evrov/leto, z 11,5-letnim pogodbenim sodelovanjem pa se je znižal za 270.000 evrov/leto. Skupna investicija projekta je bila 2,59 milijona evrov. Podani so bili tudi primeri za oskrbo z energijo večjih sistemov bolnic, hotelov. Predavatelji so poudarjali možnost pridobitve sredstev na razpisih EU v primerih, ko investicije stanejo več kot 200.000 evrov.

Brigitte Buhse, vodja interesnega združenja iz Nemčije, ki združuje 2 okrožji in 16 mest je povedala, da name ravajo delež obnovljive energije do leta 2015 dvigniti za 15 odstotkov. Povezali so se v mrežo z znanstvenimi ustanovami, univerzami in podjetjem v regiji, da so skupaj informirali prebivalce o uporabi lesa. Ustanovili so posebno projektno skupino, ki si je ogledala več kot sto objektov, nove toplotne sisteme pa so v dveh letih in pol vpeljali že na 26 objektih.

Zaradi čedalje večjega zanimanja za ogrevanje na lesno biomaso vam bomo v prihodnji številki predstavili še sisteme pogodbenega financiranja iz praks v Avstriji, Finski in v Švici.

Andreja Zdravje

Sistemi na lesno biomaso v Sloveniji

Ministrstvo za okolje in prostor je v okviru projekta GEF 22. novembra pripravilo celodnevno strokovno ekskurzijo na Notranjsko in Dolenjsko z namenom ogleda sistemov ogrevanja na lesno biomaso.

Obnovljivi viri energije (OVE) so pomemben vir primarne energije v Sloveniji, povečevanje njihovega deleža pa je ena od prioritet energetske in okoljske politike države. Tudi zato so se v deževnem jutru na Dolgem mostu zbrali ugledni udeleženci ekskurzije; predstavniki projekta GEF, številni župani in strokovnjaki iz javnega, gozdnega in energetskega področja iz cele Slovenije. Zanimanje za učinkovito rabo lesa kot vira energije vedno bolj narašča, saj se je za tokratno ekskurzijo prijavilo toliko udeležencev, da jo bo moral tehnični izvajalec ekskurzije, Zveza društev za biomaso Slovenije, ponoviti.

V Postojni je bil predstavljen mikro sistem daljinskega ogrevanja na lesno biomaso, podjetja Excelza lesarstvo, d.o.o., ki upravlja z močjo kotla 600 kW na sekance. Moderen sistem ogrevanja je povezan na aparat GSM, da naprava avtomatsko pošlje sporočilo z vsemi nadzornimi podatki o kotlu, gorilniku in morebitnih napa-

kah. Sistem se čisti enkrat na mesec in lahko miruje 24 ur. V primeru izpada deluje samo gorilnik, ki ima 935°C. Gorilnik je nameščen na kotlu, ki ima vgrajeno napravo za samodoziranje sekancev. Dimni plini gredo iz kotla skozi multiciklon. Surovina za kurjavo je pretežno žagovina in sekanci, ki ne smejo biti večji od 15 mm. Sistem ogrevanja v Postojni je bil podprt s strani države, z nepovratnimi sredstvi v višini tretjine investicije.

V Pivki največji slovenski proizvajalec pelet

Nato je sledil obisk Pivke in ogled največjega proizvajalca peletov v Sloveniji, podjetja Enerles. Podjetje ima proizvodno zmogljivost 40.000 ton pelet na leto. Lesne pelete proizvajajo iz čistega mehkega lesa (smreka, jelka), brez kemičnih primesi, torej iz 100-odstotnega industrijsko neobdelanega lesa. Priporočljivo je, da vsebuje surovina okoli 32 odstotkov lubja, ki omogoča boljšo vezavo pelet. Kot zanimivost je direktor podjetja povedal, da tono pelet pridobijo iz 2,5 m³ razsutega lesa, tudi žagovine. Tehnologija izdelovanja pelet je domača, izdelovanje pelet se izvaja na

strojih nemškega proizvajalca, prav tako pakiranje, kjer pa se uporablja linijo domačega podjetja. Sistem je projektiran na 8 ton suhega kakovostnega lesa. Peleti so pakirani v vreče po 15 kg ali v velike vreče po eno tono. Surovino je treba primerno osušiti, saj peleti lahko vsebujejo le 8 do 10 odstotkov vlage, za kar porabijo 1MW/h energije. Kurilna vrednost kilograma peletov znaša približno polovico kurilne vrednosti kilograma kurilnega olja in je 5,3 kWh/kg ali drugače 2 kg peletov za 1 kg kurilnega olja.

V zadnjem času opažajo rast povpraševanja po peletih in tudi ponudbe, saj se odpira italijanski trg, kamor izvozijo 95 odstotkov vseh proizvedenih pelet. Letošnja prodajna cena pelet je 55,2 SIT/kg, za primerjavo od lani, ko je bila 35 SIT. Narasle pa so tudi cene biomase, kar za 100%. Cena za m³ sekancev kot surovino je 15 EUR.

Uporaba biomase se vse bolj širi

Izletniki so se nato odpravili še na turistično kmetijo pri Andrejevih v Narinu, ki je letos posodobila sistem ogrevanja na sekance in na sončne kolektorje. Za ogrevanje in sanitarno vodo so izgradili sistem z močjo kotla 48 kW podjetja Fröling. Kljub veliki investiciji izgradnje sistema (4,5 MIO peč) in dodatnega silosa za sekance in žagovino, bodo prihranili na energiji in manj onesnaževali okolje. V letošnjem letu je sistem obratoval 200 ur in proizvedel le 10 litrov pepela.

Pot se je nato nadaljevala še na Kočevsko, na ogled sistem daljinskega ogrevanja Komunale Kočevje, ki upravlja z močjo kotla 4,5 MW in oskrbuje 16 km omrežja. V Kočevju že 30 let obstaja sistem daljinskega ogrevanja in z novim sistemom so v ozračje spustili okoli 3350 ton CO₂ manj kot prej.

Pakiranje palet z uporabo najsodobnejših tehnologij.

Foto Andreja Zdravje

Celoten proces kurjenja je računalniško voden in povezan na GSM. Računalniško je nadzorovan tudi sistem daljinskega ogrevanja. Na leto porabijo od 22.000 – 25.000 ton nasutih metrov čiste lesne biomase. Od tega je 30 do 40 odstotkov žagovine ali lubja, 60 odstotkov pa sekancev. Dobavitelj surovine je domače javno podjetje. Zaradi povečane porabe energije v času od oktobra do marca, uporabljajo dodatno še sistem ogrevanja na lahko kurilno olje in paro iz podjetja Melamin. Do leta 2020 načrtujejo postavitve kotla z močjo 10 MW, saj se odjem na leto poveča za petino. Za izvedbo projekta je vlada namenila sredstva v obliki kapitalskega vložka v Komunalo Kočevje (46-odstotni lastniški delež) v višini 125,6 milijona tolarjev. Enako vsoto nepovratnih sredstev je prispevalo tudi Ministrstvo za okolje in prostor. Za izvedbo projekta je podjetje Komunala Kočevje pridobilo ugodno posojilo Ekološkega sklada Republike Slovenije v višini 146 milijonov tolarjev. Preostanek sredstev je zagotovila občina. Večji del investicije pa je izvedlo lokalno gospodarstvo. Pred vrnitvijo v Ljubljano so si udeleženci ekskurzije ogledali še manjši sistem ogrevanja, z močjo kotla 110 kW. Po besedah predstavnikov GEF, Ministrstvo za kmetijstvo povečuje sredstva za razvoj podeželja in s tem pospešuje izgradnjo mikrosistemov na podeželju. Sistem je možno zgraditi z nepovratnimi sredstvi, krediti in kapitalskimi vložki je še povedal Damir Staničič, vodja projekta GEF. Udeleženci so bili enotnega mnenja, da so ta dan dobili poučne in predvsem praktične informacije, ki jih bodo prenašali v svoje kraje in svoje upravne stavbe. Za uspešno izvedeno strokovno ekskurzijo gre zahvala tehničnemu organizatorju Zvezi društev za biomaso Slovenije, projektu GEF in vsem, ki so bili pripravljeni predstaviti svoje sisteme ogrevanja.

Andreja Zdravje

Kako in kaj z obnovljivimi viri v prihodnje?

Zveza društev za biomaso Slovenije je 1. decembra v dvorani državnega sveta RS organizirala posvet z naslovom Biomasa in drugi obnovljivi viri energije in učinkovita raba energije za Slovenijo od 2007 do 2023. Na njem so strokovnjaki s tega področja in predstavniki nekaterih ministrstev orisali trenutno stanje in spregovorili o načrtih za v prihodnje.

Uvodnem delu je navzoče pozdravil predsednik državnega sveta RS **Janez Sušnik**, ki je povedal, da bo državni svet na podlagi vseh posvetov o alternativnih virih v kratkem pripravil zbornik, ki bo dobra podlaga za prihodnje ukrepe. Zbrane je nagovorila tudi direktorica za evropske zadeve in investicije na Ministrstvu za okolje in prostor **Bernarda Podlipnik**, ki je dejala, da je MOP za obdobje 2007 do 2013 pridobilo 605 milijonov evrov sredstev, katerih del bo mogoče uporabiti tudi za področje obnovljivih virov energije (OVE) in učinkovite rabe energije (URE). Na ravni ministrstva morajo tako pripraviti dokumente, ki bodo omogočili učinkovito uresničevanje smernic akcijskega načrta za biomaso in predvsem smernic na podro-

čju OVE in URE, ki so bile v Sloveniji sprejete že leta 1991.

V Sloveniji še veliko možnosti izrabe obnovljivih virov

Franko Nemac, podpredsednik Slobiom, je podal grobo oceno možnih ambicij na področju OVE in URE do leta 2015, upoštevajoč stanje proizvodnje iz leta 2005 in načrtovane dodatne proizvodne zmogljivosti v vrednosti 1,4 milijarde evrov, ki bi jih zgradili do leta 2015 in bi proizvedle okrog 5.300 GWh na leto. V načrtih do leta 2015 je tudi zgraditev daljinskih sistemov, zamenjava kotlov na polena s kotli na biomaso, uvajanje geotermalne energije za ogrevanje, sončnih kolektorjev, toplotnih črpalk, kjer naj bi šlo za investicijo 850 milijonov evrov, in za 1.204 MWh proizvedene energije na leto s ceno 5,2 evra na kWh. OVE zbuja pomisleke zaradi omejene razpoložljivosti oziroma odvisnosti od naravnih razmer ter višjih cen v primerjavi s fosilnimi gorivi, vendar je odločitev za OVE nujna ne le zaradi omejenih zalog fosilnih goriv, temveč tudi zaradi zaščite okolja. Na področju OVE bi bilo po besedah Franka Nemaca treba zagotoviti dolgoročno

stabilne pogoje za vlaganje v proizvodnjo električne energije, oblikovati stabilen sistem spodbud za proizvodnjo toplote iz OVE oziroma sistem minimalnih fiksnih cen za toploto, odpraviti nepotrebne birokratske ovire, ki širokemu krogu investorjev otežujejo izvajanje tovrstnih projektov, spodbuditi prizadevanja domače industrije za razvoj in uvajanje proizvodnje opreme za OVE, podpreti raziskovalne institucije pri neposrednem sodelovanju z industrijo, v Slovenijo privabiti proizvodnjo priznanih proizvajalcev za OVE ter spodbuditi informativne in promocijske dejavnosti, namenjene strokovni in širši javnosti.

Obeta se sprememba zakonodaje

Delitev ustavnih pristojnosti, trajnostno energijsko politiko in veljavno zakonodajo s tega področja je opisal **Jadranko Medak** z Ministrstva za gospodarstvo. Razložil je, da bo Slovenija zakonodajo v kratkem spremenila, ker obstoječi sistem ne deluje najbolje in ne daje zadostnih spodbudnih investicijskih signalov. Ena bistvenih sprememb bo ločena legislativna ureditev za visoko učinkovite energijske elektrarne in proizvodnjo iz OVE.

Vsa energija, proizvedena iz OVE, bo dobila potrdila o izvoru, bolje bo urejena priključitev na omrežje, urejene pa bodo tudi finančne podpore. S subvencijami, namenjenimi predvsem novim elektrarnam, se bo podprlo uresničevanje določenih investicij, ki so v javnem interesu. Veljale bodo tudi različne tarife za elektriko iz biomase glede na velikost elektrarne, vrsto biomase, električni oziroma kogeneracijski izkoristek in uporabo inovativne tehnologije. Sredstva za podporo OVE se ne bodo več pridobivala iz naslova oziroma z obremenjevanjem omrežnin, temveč bomo prešli na pavšalni način izračuna po priključku.

Mag. Jani Turk, sekretar na MOP, je govoril o ciljih Nacionalnega energetskega programa: povečanju energijske učinkovitosti in povečanju OVE v primarni energetske bilanci. Do leta 2010 naj bi se delež OVE tako dvignil na 12 odstotkov (od tega naj bi 80 odstotkov zagotovili z večjo izrabo biomase).

Za doseganje cilja je nujna letna namestitev 1.500 kotlov na lesno biomaso v gospodinjstvih, 50 večjih kotlov v industriji oziroma javnem sektorju, vzpostavitev treh do petih daljinskih sistemov na biomaso, postavitve 10.000 m² sončnih kolektorjev ter vgradnja 500 toplotnih črpalk. Za doseganje zadanih ciljev so upoštevani tudi splošni in sektorski mehanizmi spodbud, pri tem pa se je treba zavedati, da vsako subvencioniranje na trgu pomeni motnjo oziroma izkrivljanje konkurenčnosti. Možni scenarij za prihodnost naj bi bil program trajnostna energija, vreden 605 milijonov evrov, od tega bi se za investicije porabilo 85 odstotkov (dve tretjini za ukrepe URE in eno tretjino za ukrepe OVE).

Zanimanje za državne pomoči je veliko

Stanje na področju kreditiranja naložb v OVE in URE je orisal direktor Ekološkega sklada RS **Franč Beravs**. Povedal je, da so letos ugodne obrestne mere in odplačilne dobe med pravnimi in fizičnimi osebami vzbudile tako veliko zanimanje, da se je razpis moral končati predčasno. Za kreditiranje je bilo namenjenih 7 milijard

evrov, predvsem za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. **Igor Strmšnik** iz službe vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko je predstavil Nacionalni razvojni program. Za obdobje 2007 do 2013 je zanj zagotovljenih 4,205 milijarde kohezijskih sredstev in tudi nacionalna soudeležba. To je več kot v prejšnjem obdobju, zato so tudi cilji na tem področju bolj ambiciozni. Kot enega najpomembnejših operativnih programov je označil program razvoja okoljske in prometne infrastrukture, ki bo usmerjen tudi v trajnostno rabo energije. Nekaj besed je spregovoril **Lojze Šubic**, tehnični svetovalec projekta GEF, ki je med drugim predstavil dejavnosti v okviru GEF in navedel izvedene investicijske projekte (DOLB Vransko in Kočevje), projekte v gradnji (Lučah in Loče) in projekt, ki ga še pripravljajo v občini Črnomelj. **Gorazd Gruntar**, podsekretar Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, je opisal glavne stebre programa za razvoj podeželja, ki je trenutno del javne razprave. **Bojan Pogorelec** iz GZS pa je opozoril na številne možnosti uporabe lesa, ki zahtevajo tudi širšo razpravo. Direktor Ecoconsultinga, d. o. o., **Aleš Šaver** je predstavil možnosti uporabe vetrne energije. Na tem področju je bilo sicer narejenih veliko raziskav, žal pa v desetih letih razen teh ne moremo pokazati ničesar drugega.

V okviru okrogle mize je tekla beseda o nevzdržni rasti porabe električne energije in povečanju toplogrednih plinov ter o nujnosti pospežitve čim prejšnje in čim večje uporabe OVE. Kritično stališče do mnenj in predstavitve nekaterih govorcev je zavzel **dr. Peter Kralj**, ki je izrazil mnenje, da država z mačehovskim odnosom preprečuje projekte in proizvodnjo na področju OVE in URE. Kljub temu je srečanje z željo, da bi se v času našega predsedovanja EU na področju obnovljivih virov lahko kosali z našo predhodnico Nemčijo, optimistično sklenila predsednica Slobioma **Martina Šumenjak**, ki je bila ves čas tudi duša posveta.

Martina Klobučar

Dragocena moč sonca

Olje, plin in premog bodo v nekaj desetletjih porabljeni, zato se moramo preusmeriti na alternativne vire. Prihodnost pripada soncu. Sonce ponuja električno energijo in toploto, predvsem pa ohranja našo klimo oziroma podnebje. Prehod na sončno energijo se splača – tudi finančno.

*i*ndijanski pregovor »Zemlje nismo podedovali od naših staršev, temveč smo si jo samo izposodili od naših otrok« pove pravzaprav vse o trajnosti (ljudi in dobrin). Zahodne industrijske dežele so dolgo potrebovale, da so prišle do tega spoznanja.

Sončni potencial je neskončen

Sonce je vir energije, ki bi lahko potrebe svetovnega prebivalstva po energiji pokrival brez težav. Ocene izhajajo iz tega, da sonce samo v eni uri odda na Zemljo toliko energije, kot je celotno svetovno prebivalstvo potrebuje v vsem letu. Po oceni strokovnjakov je v Nemčiji trenutno deset odstotkov potreb po električni energiji pokritih iz obnovljivih virov. Prispevek nemškega ministrstva za okolje k obnovljivim virom

energije kot primarnim oskrbovalnim virom se je v zadnjih petih letih povečal z 2,6 na 3,6 odstotka. Nemčija se je v Kjotskem protokolu med drugim zavezala, da bo vidno znižala emisije CO₂. To je mogoče zgolj s postavitvijo novih zmogljivosti za izrabo obnovljivih virov energije, med temi predvsem za sončno energijo. Kdor misli, da bo z eno samo potezo rešil vse težave z energijo, bo razočaran: ne obstaja ena sama tehnologija, s katero bi lahko dosegli ta cilj. Obnovljivi viri energije pa so vsekakor pomembna, v prihodnost kazajoča pot. Številke povedo svoje: po ocenah skupnosti Neskončno-veliko-energije (Unendlich-viel-Energie) preprečujejo regenerativne energije v Nemčiji že danes proizvodnjo 70 milijonov ton toplogrednih plinov CO₂.

Sončna energija ena najbolj vročih naložb leta

Leta 2004 so ZDA instalirale solarne celice z 90 MW močjo. V istem obdobju so nemški inštalaterji namestili solarne module s 300 MW moči – to je enako manjši elektrarni na premog – na strehe in s tem naredili Nemčijo za največji solarni trg na svetu; celo pred Japonsko, ki je takrat imela 280 MW.

Povpraševanje večje od ponudbe

Že mesece je povpraševanje večje od ponudbe. Trenutno sledijo smernicam, da ne gre za klasično prodajo, temveč za to, da energijo prodajo pravemu partnerju. Že leta raste »solarna branža« za 25 do 30 odstotkov na leto. Leta 2004 je znašala prodaja v panogi okroglih 7 milijard dolarjev. Do leta 2010 naj bi prodaja zrasla na 30 do 40 milijard dolarjev, pri čemer naj bi operativni dobički eksplodirali s 700 milijonov na 3 milijarde dolarjev.

Proizvajalci pospešeno gradijo nove zmogljivosti. Leta 2004 je Solarworld Siliziumwafer (predizdelek za solarne celice) proizvedel 120 MW, leta 2007 naj bi dosegel že 240 MW. Nemški konkurent Q-Cells mu vztrajno sledi: s svojo proizvodnjo naj bi leta 2006 dosegel 200 MW (prej 75 MW).

Poleg Sharpa in Kyocere sodijo solarne hčere naftnih velikanov BP (Beyond Petroleum) in Royal Dutch (Shell) k

največjim proizvajalcem sončnih celic. Na petem mestu se je znašel Joint Venture energetskega velikana RWE s podjetjem Glashersteller Schott.

Temperature naraščajo po vsem svetu

Kljub očitnim podnebnim spremembam se še danes nekatere dežele branijo tega, da bi revidirale svojo energetsko in okoljsko politiko, čeprav je skrajni čas, da idejam sledijo tudi dejanja. Nahajamo se namreč sredi klimatskih sprememb. Zemeljska površina se čedalje bolj segreva. Po ocenah znanstvenikov je temperatura v 20. stoletju narasla za 0,6 °C. Pri tem pa se meddržavna komisija za globalno spremembo podjetja IPCC boji, da bodo temperature v 21. stoletju še naprej naraščale – med 1,4 in 5,8 °C.

Del teh sprememb v podnebjju je vsekakor posledica človekovega dejanja oziroma kurjenja fosilnih goriv, kot so premog, nafta in plin. Tudi v tej zvezi

Medtem ko tam letos poteka obsežen program subvencioniranja, so nemški privrženci sončne energije prišli leta 2004 z novim zakonom za obnovljive vire (Erneuerbare Energie Gesetz – EEG) do prave motivacije. Trenutno morajo koncerni plačati 54,5 centa za vsako kWh, pridobljeno iz sončne energije, ki jo proizvedejo posamezniki na strehah svojih hiš.

Zanimiva dejstva:

Kdo je svetovni rekorder v uporabi solarne tehnologije? Nemčija, ki je prehitela Japonsko leta 2004, ko je instalirala solarne module z močjo 300 MW.

Kolikšen je delež fotocelic za kritje celotnih potreb po električni energiji v Nemčiji? Manj kot odstotek. V naslednjih letih je pričakovano bistveno povečanje tega deleža.

Koliko dobijo lastniki hiš za električno energijo, proizvedeno iz sonca, če zaženejo svojo napravo leta 2006? 51,8 centa na kWh, zagotovljeno naslednjih dvajset let. Skrb za varovanje okolja je pravično nagrajena.

Kateri je najpomembnejši material pri izdelavi solarnih celic? Silicij. Ko sonce sveti na solarne celice, se sproži fizikalna reakcija, ki omogoča proizvodnjo električne energije. Silicij je hkrati tudi nosilna snov.

Za koliko let imajo lastniki naprav za proizvodnjo električne energije iz sonca v Nemčiji zajamčen odkup proizvedene električne energije? Dvajset let. K temu je prispeval nov zakon za obnovljive vire energije.

Koliko stroškov povzroči namestitvev naprave z 1 kW nazivne moči za proizvodnjo električne energije? Po ocenah strokovnjakov znaša cena fotocelične naprave med 6.500 in 7.500 evrov na kW maksimalne moči.

Koliko ljudi se v Nemčiji trenutno ukvarja z obnovljivimi viri energije? Z načrtovanjem, montažo in delovanjem naprav se trenutno v Nemčiji ukvarja več kot 190.000 ljudi. Od leta 1998 se je število delovnih mest na tem področju več kot potrojilo. Panoga bo rasla tudi v prihodnje, če se finančni okviri ne bodo poslabšali.

Koliko emisij CO₂ na leto povprečno povzroči vsak prebivalec Nemčije? Deset ton!

Pregled subvencij po letih za električno energijo, proizvedeno na strehi oziroma fasadi ob različnih močeh:

ZAGON LETA	POVRŠINA STREHE		FASADA	
	do 30 kW	od 30 kW	do 30 kW	ab 30 kW
2004	57,40	54,60	62,40	59,60
2005	54,53	51,87	59,53	56,87
2006	51,80	49,28	56,80	54,28
2007	49,21	46,82	54,21	51,82
2008	46,75	44,48	51,75	49,48
2009	44,41	42,26	49,41	47,26
2010	42,10	40,15	47,19	45,15
2011	40,08	38,14	45,08	43,14
2012	38,08	36,23	43,08	41,23
2013	36,18	34,42	41,18	39,42

Vir: http://www.focus.de/immobilien/haustechnik/solar/photovoltaik/lukrative-einnahmequelle_aid_25227.html

lahko komajda govorimo o trajnosti, saj so ta in pretekle generacije surovine, ki so nastajale v milijonih let, že skoraj porabile. Naslednje generacije bodo tako ostale praznih rok.

S sončno energijo v Nemčiji ogrevajo predvsem vodo ali proizvajajo električno energijo. Pridobivanje električne energije iz tega vira je glede na trenutne razmere drago, se pa lahko izplača, kadar ni obstoječega priključka na omrežje. Trg je sicer majhen, vendar hitro rastoč (v Nemčiji zahvaljujoč tudi zveznim subvencijam).

Solarna naprava na strehi münchenškega letališča - Terminal 2. Na leto prihrani 400 ton CO₂ in proizvede 450.000 kWh električne energije.

Energija prihodnosti tudi pod lastno streho

Edini pravi odgovor na naraščajoče stroške goriva in električne energije so investicije v obnovljive vire energije. Čedalje več porabnikov se odloča za energijo iz obnovljivih virov, kot so veter, sonce in voda. V preteklem letu je bilo v Nemčiji instaliranih prek 175.000 solarnih naprav, konec leta 2005 pa so našli že prek milijon tovrstnih sistemov. Gradnja ne prinaša pozitivnih učinkov izključno na okolje, temveč tudi v žepe gospodinjstev. S kombinacijo solarnih in drugih naprav se dodatno poveča učinek prihranka, saj sončna energija v povprečnem gospodinjstvu lahko pokriva do 60 odstotkov letnih potreb po energiji in topli vodi.

V poletnih mesecih lahko sončna energija prevzame pravzaprav celotno oskrbo s toplo vodo. Takrat se lahko ogrevanje avtomatsko izklopi. S solarno tehniko ohranjamo vire in se tudi sami dejavno zavzemamo za čisto okolje. S površino zbiralnika 4 do 6 m²

lahko na leto zmanjšamo porabo energije za dodatnih do 10 odstotkov in tako tudi vplivamo na manjše sproščanje emisij.

Kdor razpolaga s solarnimi napravami (fotocelicami), lahko prodaja proizvedeno električno energijo tudi neposredno posameznemu oskrbovalnemu podjetju (v Nemčiji denimo mestnim podjetjem - Stadtwerke) in nato električno energijo, ki jo potrebuje za svoje gospodinjstvo, kupi nazaj. Sicer pa so Nemci za proizvodnjo elektrike iz sonca uvedli tudi zanimiv spodbujevalni sistem, pri čemer je vsakdo, ki je na svoji strehi namestil takšno napravo, že letos za proizvedeno kWh prejel 51,8 centa, pri čemer mu je ta cena zagotovljena za leto instalacije in naslednjih dvajset let. Kdor bo takšno napravo zagnal prihodnje leto, bo dobil »le« 49,21 centa, in sicer prav tako za naslednjih dvajset let in tako naprej.

Največja možna subvencija v višini 51,8 centa velja za naprave z močjo pod 30 kWp (Kilowattpeak). Ta vrednost označuje največjo moč pri optimalnem sevanju sonca. Naprave na strehah enodružinskih hiš naj bi imele vsaj dva do tri kW. Za to potrebujejo 20 do 30 m² strešne površine in tako proizvedejo med 1.700 in 2.550 kWh električne energije na leto. Investicijski stroški znašajo pri tem med 5.000 in 6.500 evrov na kWp moči.

In ne nazadnje ...

Ob razmišljanju, ali se odločiti za naložbe v izrabo sončne energije, je zanimiv tudi podatek, da bodo v Nemčiji porabniki električne energije tudi leta 2007 doleteli višji stroški. 519 od skupno 876 nemških oskrbovalnih podjetij je pri pristojnih uradih že zahtevalo povišanje tarif s 1. januarjem 2007. Pri tem so cene v povprečju 6 do 7 odstotkov višje od obstoječih. V Nemčiji to seveda še ni vse. Z naslednjim letom vlada uvaja tudi višjo stopnjo DDV s 16 na 19 odstotkov.

Mag. Natalia Varl

Vir: <http://www.focus.de/immobilien/haustechnik/solar>

INDONEZIJA

IAEA bo pomagala pri gradnji JE

Generalni direktor Mednarodne agencije za jedrsko energijo (IAEA) Mohamed El Baradei je na dvodnevem obisku v Indoneziji napovedal, da bo agencija državi pomagala pri gradnji varnih jedrskih elektrarn. Na tamkajšnjem ministrstvu za raziskave in tehnologijo je poudaril, da se bo svetovna poraba energije do leta 2030 povečala za 53 odstotkov, pri čemer bodo velik delež sestavljale potrebe držav v razvoju. Zato bo zanimanje za gradnjo jedrskih elektrarn večje, kar bo po drugi strani olajšalo možnosti za izdelavo jedrskega orožja. Indonezija sicer načrtuje zmanjšanje odvisnosti od fosilnih goriv, zato namerava zaradi velikih potreb po energiji leta 2010 začeti gradnjo prve nuklearke; sredi decembra je z Južno Korejo že podpisala pogodbo o sodelovanju pri tem in izmenjavi fosilnih materialov in tehnologije. Zahteve po električni energiji v Indoneziji se vsako leto povečajo za deset odstotkov. Nova jedrska elektrarna bo po predvidevanjih do leta 2025 zagotavljala 4000 MW, ki bodo pokrili velik del zahtev po električni energiji. *STA*

KITAJSKA

Ambiciozni načrti za povečanje OVE

Kitajska načrtuje gradnjo ene največjih elektrarn na sončno energijo na svetu. Projekt je vreden okoli 765 milijonov dolarjev, objekt z močjo 100 MW pa naj bi zidali pet let. Podoben namen je prejšnji mesec najavila tudi Avstralija, kjer naj bi nastala največja elektrarna te vrste na svetu; njena moč naj bi dosegala 150 MW. Kitajska je druga največja proizvajalka toplogrednih plinov na svetu za ZDA in največja porabnica premoga na svetu, saj okoli 70 odstotkov potrebne energije pridobi s sežigom fosilnih goriv. Vsako leto zgradijo v tej azijski državi na stotine novih energetskih obratov na fosilna goriva. Zato so si kitajske oblasti zastavile ambiciozne načrte za povečanje uporabe obnovljivih energetskih virov. Skladno z njimi naj bi se do leta 2020 delež tako proizvedene energije povečal na 16 odstotkov, učinkovitost porabe pa naj bi se v štirih letih, merjeno z deležem bruto domačega proizvoda, povečala za 20 odstotkov. *STA*

ROMUNIJA

Črnomske države rešitev za energetiko EU

Države okoli Črnega morja bi lahko energetski politiki Evropske unije ponudile alternativo, je na srečanju z nemškim kolegom Frank-Walterjem Steinmeierjem v Berlinu predlagal romunski zunanji minister Mihai-Razvan Ungureanu. Sogovornika sta razpravljala o sodelovanju z državami, ki mejijo na EU in ne izpolnjujejo pogojev za članstvo. Romunija ima zaradi skorajšnje priključitve Uniji na črnemorskem območju specifičen položaj, zato lahko nudi oporo pri krepitevi sodelovanja z državami okoli Črnega morja, kjer ležijo poleg Romunije in Bolgarije še Ukrajina, Rusija, Gruzija in Turčija. Berlin, ki bo na čelo Unije stopil v začetku leta 2007, je na seznam prednostnih nalog med drugim uvrstil evropsko energetsko varnost. V tem okviru mu lahko Romunija po besedah njenega zunanjega ministra skupaj z drugimi državami nekdanjega vzhodnega bloka pomaga pri zagotavljanju varnosti energetske oskrbe, ki je zaradi čedalje večje odvisnosti od Rusije, njene najpomembnejše dobaviteljice, nemalokrat negotova. *STA*

Zremo v prihodnost in se veselimo izzivov

Bliža se konec leta in z njim čas inventur, obračunov in sprejemanja načrtov za prihodnje leto. Tudi v podjetju Elektroservisi smo opravili pregled letošnjih uspehov in kritično ocenili naše delo.

Leto 2006 si bomo zapomnili tudi zato, ker smo v tem letu prvič z anketo v začetku leta načrtno zbrali mnenja in pripombe naših najbolj pomembnih kupcev. Odgovori so nam pomagali odpravljati pomanjkljivosti, ki so jih opazili naši naročniki, pohvale pa so nas spodbudile k še boljšemu delu.

Na terenu smo začeli z deli na Primorskem, kjer so vremenske razmere omogočile zimsko delo na 20 kV daljnovodu Ciciban Miren – Sela na Krasu. Objekt smo uspešno izvedli s pomočjo in odličnim sodelovanjem ekipe investitorja ter gradbenega izvajalca. Takoj, ko so vremenske razmere to dopuščale, smo dokončali pogodbeni dela pri rekonstrukciji 400 kV polj v RTP Beričevo. Uspeh projekta je tudi na tem objektu logična posledica odličnega sodelovanja s celotno investicijsko ekipo Elektro-Slovenija in ekipo upravljalcev in vzdrževalcev iz Beričevega. Za istega naročnika smo

v letošnjem letu izvedli na daljnovodih še menjavo izolacije in prenapenjanje vodnikov na 110 kV daljnovodu Beričevo-Domžale, Domžale-Kleče, Beričevo-Kleče in Beričevo-Podlog. Na daljnovodu Podlog-Šoštanj smo opravili sanacijo, vključno z dobavo jeklene konstrukcije. V poletnem času so naše montažne skupine v izjemno kratkem času opravile montažo sistemov za varno plezanje na dveh daljnovodih 220 in 400 kV. Skupina, ki je specializirana za izvajanje elektromontažnih del v RTP-jih, je letos največ znanja in dela pokazala v RTP Okroglo, RTP Pivka ter pri dokončanju del na 110 kV kablovodu v RTP Koper.

Jeseni so vse enote podjetja združile moči na našem letošnjem največjem objektu – gradnji južne zanke okoli Ljubljane, ki vključuje 110 kV kablovod Toplarna-Polje ter dvosistemske 110 kV daljnovode Polje-Beričevo. V rekordnem času smo v lastni proizvodnji izdelali vse potrebne jeklene konstrukcije, te dni pa že končujemo dela na objektu. Pričakujemo, da bomo objekt v celoti dokončali še pred koncem leta.

Pri vseh naštetih projektih nam je delo olajšalo odlično sodelovanje z vodji projektov ter nadzorom. Po naših izkušnjah delujejo v slovenskih podjet-

jih za prenos in distribucijo električne energije številni strokovnjaki za projektno vodenje, ki s svojim znanjem in strokovno avtoriteto skrbijo za sodelovanje vseh udeležencev na projektih. Takšno vodenje projektov zagotavlja kakovostno izvedbo ter zadovoljstvo vseh sodelujočih.

V podjetju Elektroservisi smo se v letu 2006 izkazali tudi kot proizvajalci in izvajalci montaže antenskih stolpov za razne naročnike: Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za javno upravo ter RTV Slovenija. Tudi na teh objektih smo s pridom uporabili izkušnje, ki smo jih pridobili pri dobavi in montaži konstrukcij za potrebe podjetij za prenos in distribucijo električne energije.

Naš Elektromerilni servis je letos opravil največje število servisov ter overitev merilnih naprav doslej. Po posodobitvi laboratorija v Celju pa je pridobil akreditacijsko listino ter imenovanje za izvajanje strokovno tehničnih nalog v okviru postopkov ugotavljanja skladnosti merilnih instrumentov in rednih ter izrednih overitev meril s strani Urada za meroslovje RS. Razvijamo tudi dodatno storitev predkontrole indukcijskih števec, v pripravi pa je tudi izvajanje različnih drugih sorod-

nih storitev, ki jih lahko ponudimo slovenskemu in tujemu trgu na področju merilne tehnike.

Po nekajletnem premoru smo se resno lotili razvoja novih izdelkov. V sklepni fazi je razvoj nove linije omaric Modular, na naših mizah pa že čakajo novi razvojni izzivi za prihodnje leto. Razvoj naj bi pripeljal do izdelkov evropske kakovosti z vsemi potrebnimi certifikati, ki bodo hkrati prijazni do uporabnika. Zato morajo zagotavljati enostavno in varno uporabo.

Poleg razvojnih smo si za prihodnje leto postavili tudi številne investicijske cilje. Načrti za nove proizvodne in poslovne prostore ter novo strojno in transportno opremo so že pripravljeni. Pripravljamo se tudi na resno posodobitev informacijskega sistema. Vse to se dogaja z namenom, da še bolje odговорimo na izzive, ki jih pred nas

postavljate kupci izdelkov in naročniki storitev.

V podjetju Elektroservisi zaposleni čutimo skrb vodstva za našo osebno rast in razvoj. Podjetje spodbuja in hkrati zahteva nenehno izobraževanje zaposlenih. Investicije v naše znanje so iz leta v leto večje, saj vodstvo želi v prihodnjih letih dvigniti raven izobrazbe najmanj za eno stopnjo.

Zato zaposleni, prav tako kot vi naši spoštovani partnerji, z zaupanjem zremo v prihodnost in se veselimo novih izzivov, ki jih pripravljamo za nas.

Srečka Žlajpah

ELEKTROSERVISI

Podelitev nagrad prof. dr. Vratislava Bedjaniča

Iskra je v sredo, 6. decembra, pripravila že 36. podelitev nagrad za izjemna akademska dela s področja avtomatizacije. Nagrade podeljujejo od leta 1970. Med tehniškimi strokovnjaki uveljavljene in priznane nagrade predstavljajo memorial prof. Vratislavu Bedjaniču – ustanovitelju in direktorju prve Iskrine tovarne v Ljubljani.

*p*rof. Bedjanič je kot izjemno prodoren strokovnjak za elektroenergetiko že leta 1945 sodeloval pri nastajanju in organiziranju slovenske elektroindustrije: med drugim tudi Iskre v Kranju, Elme v Črnučah in Elektrokovine v Mariboru. Na podlagi tedanjih potreb in lastnih spoznanj o pomembnosti obvladovanja proizvodnje opreme za avtomatizacije elektroenergetskih objektov je sprožil pobudo in vodil ustanavljanje Tovarne električnih aparatov – TELA v Ljubljani. Iskra je - zato da bi ohranila lik svojega ustanovitelja in hkrati tudi spodbujala diplomante, magistrante in doktorante v uporabno usmerjene raziskave s področja avtomatizacije - na predlog pobudnika memoriala in enega prvih Bedjaničevih sodelavcev, prof. dr. Antona Ogorelca, imenovala

znanstveno strokovno komisijo v petčlanski sestavi predstavnikov akademske in gospodarske sfere.

Nagrada je pridobila ugledno prepoznavnost, povezano z imenom Iskre in obeh slovenskih univerz. Njeno identiteto pa so razvijali tudi nagrajenci s svojimi deli in rezultati. Komisija je vsa obdobja spoštovala zahtevne in selektivne kriterije z namenom, da vsa nagrajena dela poleg visoke raziskovalno strokovne relevantnosti ohranjajo tudi dosledno naravnost v gospodarsko uporabnost rezultatov. Doslej je bilo podeljenih 247 nagrad – od tega 140 nagrajencem iz ljubljanske, 45 iz mariborske in 62 iz drugih univerz. Podeljene so bile za 46 doktoratov znanosti, 78 magistririjev in 123 diplomskih del. Večina od nagrajencev so danes ugledni raziskovalci, univerzitetni profesorji, gospodarstveniki in strokovnjaki z mednarodnim ugledom v evropskih in svetovnih strokovnih združenjih.

Pred podelitvijo nagrad so nagrajence, mentorje, komisijo in druge udeležence nagovorili ugledni predstavniki slovenskih gospodarskih ustanov. Po besedah predsednika uprave Iskre, d. d., **Dušana Šešoka**, so Bedjaničeve nagrade spodbuda za vlaganje v

Letošnji prejemniki nagrad.

znanje za hitrejši družbeni in ekonomski razvoj Slovenije. Razvojne projekte vodijo usposobljeni kadri, saj je pomembno v najkrajšem času razviti nove produkte, ki so hkrati ekonomsko upravičeni. Zato Iskra spodbuja vlaganje v znanje, zaposlujejo več kot 300 diplomiranih inženirjev in drugih univerzitetnih izobražencev, 20 do 25 magistrov ter 5 do 7 doktorjev znanosti. Predsednik Gospodarske zbornice Slovenije, **mag. Samo Hribar Milič**, je povedal, da bi morali uspešne kadre nagrajevati in jih tudi družbeno promovirati. Spodbuda razvojnim projektom pomeni tudi večjo konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Na koncu je še izrazil željo, da bi tudi druga podjetja spodbujala raziskovalnost in sledila tem nagradam. Sekretar slovenskega združenja za elektroindustrijo, **Janez Renko**, je povedal, da slovenska industrija tudi zaradi tovrstnih spodbud mladim raziskovalcem zelo napreduje. Po pozdravnih besedah slavnostnih govornikov je nagrade podelil prof. dr. Anton Ogorelec.

Letos podeljenih sedem nagrad

Za doktorsko delo z naslovom Lokalne metode za ugotavljanje napetostne nestabilnosti v elektroenergetskih sistemih je prejel nagrado dr. Ivan Šmon. Mag. Alešu Knollu je bila podeljena nagrada za magistrsko delo Modeliranje, simulacija in optimizacija postopka sterilizacije v industrijskem okolju. Nagrado je prejel tudi mag. Marko Vaupotič za magistrsko delo z naslovom Razvoj platforme za zagotavljanje množice telekomunikacijskih storitev v sistemih sinhrono digitalne hierarhije. Sledile so podelitve nagrad za diplomska dela. Prvo je prejel Danijel Hartman za diplomsko delo z naslovom Izvedba vmesnika

med orodjem za vodenje šaržnih procesov in fazno logiko po standardu ISA S88.01. Nagrajence je predlagala Univerza v Ljubljani, Fakulteta za elektrotehniko.

Diplomant Janko Horvat je prejel nagrado na predlog Univerze v Mariboru, Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, za delo z naslovom Vodenje sinhronnega motorja s Hallovim dajalnikom. Peter Kosmatin je prejel Nagrado za diplomsko delo z naslovom Dvofazno vzbujanje reluktančnega motorja in Klemen Trtnik za delo z naslovom Realizacija vodenja in nadzora avtomatske enote za pranje proizvodne linije, oba na predlog Univerze v

Ljubljani, Fakultete za elektrotehniko.

V imenu nagrajencev je zahvalo mentorjem, predstavnikom Iskre, d. d., in svojem izrekel dr. Ivan Šmon. Nagrade je označil kot potrditev njihovega dosedanjega dela, hkrati pa kot spodbudo za nadaljnje delo. Izrazil je upanje, da se bo sodelovanje s podjetjem Iskra, d. d., nadaljevalo tudi v prihodnje. Po besedah Dušana Šešoka je nenehno izobraževanje jamstvo za uspeh podjetja in tudi motivacija mladega raziskovalca. Spodbujanje inovativnosti pri mladih vodi v razvoj in ne nazadnje v uspeh.

Andreja Zdravje

PIMS & CO. VIZUALNE KOMUNIKACIJE

PIMS & CO. VAM ŽELI VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO 2007

- Projektiranje
- Inženiring
- Meritve
- Svetovanje

PIMS & CO. d.o.o.
Zvezda 12, 1210 Ljubljana - Šentvid
Telefon: + 386 1 510 37 20
Telefax: + 386 1 510 37 25
Gsm: + 386 41 499 800
E-mail: pims@pims-co.si

Eles odločno stopa naprej

V Unionski dvorani Grand Hotela Union v Ljubljani je 28. novembra potekalo poslovno družabno srečanje Eles 2006, ki se ga je udeležilo več kot šeststo zaposlenih, nekdanjih zaposlenih in gostov edinega slovenskega prenosnega podjetja. Pred prireditvijo je potekala tudi novinarska konferenca, na kateri je direktor Elesu mag. Vitoslav Türk zbranim podrobneje predstavil letošnje naložbene dosežke in osrednje razvojne projekte podjetja.

Vitoslav Türk je uvodoma poudaril, da je bilo na začetku tega leta ključnega pomena, da je Elesu s sklenitvijo sporazuma s sosednjimi operaterji uspelo omejiti nekontrolirane pretoke električne energije po slovenskem prenosnem omrežju, katerega zanesljivost je bila zaradi tega že močno ogrožena. Nujnost in koristnost takega dogovora se je v tem letu že nekajkrat potrdila, zadnjič novembra, ko je zaradi motenj v nemškem elektroenergetskem sistemu grozil razpad celotnega evropskega elektroenergetskega omrežja. Sicer pa je po besedah mag. Vitoslava Türka naslednji in edini učinkovit korak v smeri zagotovitve popolnega nadzora nad dogajanjem

in v slovenskem omrežju postavitve prečnega transformatorja v Divači, s katerim bi zagotovili tehnološko obvladovanje sistema tudi ob morebitnih primerih kršitev sklenjenega dogovora o še dopustnih pretokih električne energije po našem omrežju. Za zagotovitev večje zanesljivosti dobave oziroma oskrbe slovenskih odjemalcev z električno energijo je Eles letos pospešeno začel tudi z izvajanjem in pripravami na izvedbo nekaterih nujnih investicij, ki bodo prispevale k odpravi najbolj kritičnih točk v sistemu, pri čemer gre še posebej omeniti dograditev ljubljanske 110 kV zanke oziroma povezave Toplarna–RTP Polje–RTP Beričevo (ta naj bi bila dokončana še letos), dograditev transformacije v RTP Okroglo (projekt je tudi že v sklepni fazi), posodobitev RTP Koper (ta je bila končana spomladi) ter zgraditev ključne notranje 400 kV daljnovidne povezave Beričevo–Krško (v fazi pospešene priprave in pridobivanja dokumentov za izdajo gradbenega dovoljenja). Med večjimi mednarodnimi projekti pa gre omeniti še načrtovani 400 kV povezavi Cirkovce–Pince in Okroglo–Udine, s katerima bo Slovenija še bolj utrdila svoj položaj in vpetost v evropsko elektroenergetsko omrežje.

Direktor Elesu mag. Vitoslav Türk je v pozdravnem govoru poudaril, da prenosno omrežje ni le slovensko, ampak tudi del skupnega evropskega.

Potrjena nova organiziranost podjetja

Kot je v nadaljevanju povedal mag. Vitoslav Türk, je bila poleg obvladovanja pretokov druga večja naloga, ki se je je v zadnjem letu lotilo vodstvo družbe, vzpostavitev novega organizacijskega modela. Tako je bila imenovana skupina, ki je temeljito proučila modele organiziranosti prenosnih podjetij v drugih evropskih državah in v sklepni fazi predlagala tudi model, ki naj bi najbolje zadostil dejavnostim

in dejanskim potrebam slovenskega sistemkega operaterja. Tako trenutno poteka nadaljnja faza reorganizacije, to je sistematizacija delovnih mest, ki naj bi bila končana v prvih mesecih prihodnjega leta. Ključno vodilo pri oblikovanju nove organiziranosti podjetja pa je, da naj bi zaposleni dobili tudi vse potrebne kompetence, povezane z njihovim delovnim mestom, ter tudi potrebna pooblastila za učinkovito in enakopravno sodelovanje v številnih evropskih strokovnih organizacijah in delovnih telesih.

Zavedati se namreč moramo, je dejal mag. Vitoslav Türk, da elektroenergetsko prenosno omrežje, za katerega skrbi Eles, ni le slovensko, ampak tudi del širšega skupnega evropskega omrežja.

Najzaslužnejšim zaposlenim podeljene plakete in priznanja

V okviru poslovno-družabnega srečanja, ki so ga v kulturnem delu prireditve popestrili Mariborski oktet in svetovno znani tenorist Janez Lotrič v duetu z Nušo Derendo, so bila najzaslužnejšim zaposlenim podeljene tudi plakete in priznanja. Zlato plaketo za življenjsko delo so tako prejeli Srečko Kolenc, Marijan Kaluder, Franc Mandelc, Jože Vrečko in Vojko Sanič.

Srečko Kolenc iz Elektroprenosa Primorska, oddelka Divača, se je po končanem šolanju za obratnega električarja na Elektrogospodarskem šolskem centru v Novi Gorici zaposlil v hidroelektrarni Doblar. Od tam je bil štiri leta pozneje premeščen za stikalca v RTP Koper. Ob ustanovitvi Elektra-Slovenije je prešel v novo nastalo podjetje, kjer je nadzoroval razdelilne transformatorske postaje. V zadnjih letih je pokazal vse svoje

S pomočjo meddržavnega dogovora o obvladovanju pretokov je Elesu letos uspelo preprečiti najhujše.

Najzaslužnejšim Elesovcem so bile na slovesnosti podeljene plakete in priznanja.

Duet Nuše Derende in Janeza Lotriča je očaral vse obiskovalce.

Po uradnem delu prireditve je sledil še družabni del s pogostitvijo in priložnostjo za številne pogovore.

delovne sposobnosti in strokovno znanje pri rekonstrukciji 110 kV stikališča v RTP Koper. Od trenutka imenovanja projektne skupine za izvedbo omenjene rekonstrukcije pa do njenega konca je deloval navdušeno in si želel, da bi Koper še v času njegovega službovanja, tik pred upokojitvijo, dobil nekaj novega. Pregovorno znana je tudi njegova gospodarnost, predvsem pa skrb za naprave in varen potek del. Vzorno je tudi njegovo sodelovanje z izvajalci del, predvsem zaradi njegovega dobrega poznavanja objektov in pripravljenosti za pomoč pri delu. Med gradnjo koprškega stikališča je velikokrat skrbel tako za gradbeni kot elektro nadzor. Srečko Kolenc ima pomembne zasluge tudi za to, da je bilo prvo oklopljeno stikališče v Elesu zgrajeno predčasno in uspešno vključeno v omrežje.

Marjan Kaluder iz Elektroprenosa Podlog se je znanja o elektro stroki naučil pri Komunalnem podjetju Laško. Pozneje je uspešno končal elektrodolovodsko šolo v Celju. V Podlogu se je zaposlil jeseni leta 1973 kot vodilni monter za daljnovode. Svoje delovne izkušnje je nabiral tudi pri vzdrževanju visokonapetostnih naprav in v vzdrževalni skupini RTP Laško. Sredi devetdesetih let je bil prerazporejen na delovno mesto nadzornika v RTP Laško, kjer dela še danes. V več kot tridesetletnem delu v elektrogospodarstvu je lahko vzor sodelavcem in mlajšim delavcem. Vedno je pripravljen priskočiti na pomoč, priljubljen je v kolektivu in med prijatelji, s katerimi se povesele na obronku laških gričev na svojem posestvu. Omeniti je treba še njegov pomemben prispevek pri soustvarjanju muzeja elektroprenosa »Fala-Laško« pri RTP Laško.

Diplomirani inženir elektrotehnike **Franc Mandelc** je prišel v Elesov sektor za poslovno informatiko iz Računalniškega centra Univerze, kjer se je obogaten s širokim teoretičnim znanjem tudi kot praktik uveljavil na pomembnih projektih, med katerimi je bil največji postavitev kompleksnega računalniškega sistema ljubljanske univerze, ki se je takrat z njim uvrstila na svetovno raven.

Tako uveljavljenega strokovnjaka je Eles potreboval za vzpostavitev sodobnega poslovnega informacijskega sistema mladega podjetja. Franc Mandelc je nasledil skromno kadrovsko in tehnološko bazo, praktično je moral začeti na novo, z novimi celovitim konceptom poslovne informatike, z zaposlovanjem novih sodelavcev in šolanjem uporabnikov. Dela se je lotil z veliko vnemo in naredil velike premike, čeprav ni imel vselej pravega razumevanja in podpore pri srednjem in višjem menedžmentu. Že tri leta po njegovem prihodu je bil Eles med najbolj naprednimi v poslovni informatiki v Sloveniji. Od takrat so Elesovi delavci tudi med najbolj šolanimi uporabniki informacijske tehnologije, Eles pa ima zanesljiv informacijski poslovni sistem.

Jože Vrečko, diplomirani inženir matematike, je pred prihodom v Elesovo poslovno informatiko ves čas delal na ljubljanski univerzi na različnih projektih, od poslovnih obdelav in podpore delovnim procesom za potrebe univerze in njenih članic, do nabave, standardizacije in vzdrževanja programskih paketov za potrebe raziskav v različnih okoljih. Elesovim informatikom se je pridružil, ko so začeli vzpostavljati nov poslovni informacijski sistem, in s svojimi izkušnjami ter dobrim poznavanjem tujih in domačih dobaviteljev bistveno vplival na izbor in standardizacijo delovnih postaj ter programske opreme. Čas, ko je še bil v Elesu, je bil izredno razvojno intenziven, dobili smo slovenske operacijske programe, internet, intranet. Jože Vrečko je oblikoval ekipo, ki tvori današnje jedro Elesovih strokovnjakov in skrbi za nemoteno delovanje Elesovega informacijskega sistema.

Vojko Sanič dela kot operater v službi za vodenje Upravljanje prenosnega omrežja. V elektrogospodarstvu je zaposlen več kot štirideset let. Kljub številnim soočanjem z zahtevnimi obratovalnimi situacijami, spremembami in reorganizacijami, ki so ga spremljale v poklicni karieri, je ostal zvest delavec elektrogospodarstva. Pri svojem delu je pri reševanju šte-

Za razigrano vzdušje so poskrbela tudi dekleta iz plesne skupine Mojce Horvat.

vilnih izrednih obratovalnih dogodkov pokazal visoko strokovno znanje in samozavest. Rešitve nekaterih primerov še danes služijo kot zgledi dobre prakse pri usposabljanju mlajših generacij operativnega osebja. S svojim strokovnim delom in korektnim odnosom do sodelavcev je tako vidno prispeval k izboljšanju procesa vodenja prenosnega elektroenergetskega omrežja Slovenije, predvsem na območju območnega centra vodenja v Novi Gorici, kjer vseskozi dela. Poleg strokovnega dela ne gre zanemariti tudi njegovega prispevka k promociji pripadnosti podjetju in dvigu morale sodelavcev.

Javne pisne pohvale za prizadevno delo so prejeli **Julijan Mally**, **Vla-**

dimir Leva, **Marta Dolar**, **Slavko Sedminek**, **Miran Kocjančič**, **Minče Mandelj**, **Sonja Dolenc**, **Helena Dolinar**, **Marija Mrzel Ljubič**, **Boris Lagler** in **Marjan Smolič**. Pohvalo za izstopajoče delovne dosežke pa so dobili **Emil Cek** in **Boštjan Rošar**, **Robert Seme** ter skupina, ki je izpeljala projekt rekonstrukcije 110/10 kV RTP Kidričevo.

Brane Janjič

Izjemen uspeh projektov Robos in Robdor

V prostorih podjetja Elektro-Slovenija v Ljubljani je 28. novembra potekala sklepna slovesnost ob izteku projekta Robos, enega največjih projektov računalniškega opismenjevanja brezposelnih v okviru Donacijske sheme Phare 2003 v Sloveniji.

*i*zobraževalni center energetskega sistema (ICES) je skupaj s svojimi partnerji BBJ, B2 in ISA-IT konec novembra preteklega leta z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve podpisal pogodbo o sodelovanju v okviru programa Phare 2003 (o tem smo na straneh Našega stika že pisali). V okviru projekta Robos – »Računalniško Opismenjevanje Brezposelnih v Osrednji Sloveniji« se je s tem konzorcij omenjenih partnerjev zavezal usposobiti in računalniško opismeniti večje število brezposelnih udeležencev v zadnjem tovrstnem programu Phare za Slovenijo, ki je bil po številu vključenih udeležencev hkrati tudi največji izvedeni program pomoči na območju Evrope doslej. Brezposelni so bili pri tem kot ciljna skupina v ta in še v drugih 32 projektov v okviru Phare 2003 izbrani in vključeni zato, ker sestavljajo populacijo, ki lahko ob uvajanju pridobitev informacijske

družbe statistično najbolj zaostane in hkrati računalniško pismena za vstop na trg dela največ pridobi.

Sledeč tej usmeritvi je bil tudi cilj projekta Robos vsem v projekt vključenim udeležencem posredovati osnovna računalniška znanja in jih v nadaljevanju pripraviti na opravljanje izpitov, s katerimi se je nato izkazovalo njihovo funkcionalno obvladovanje dela z računalnikom. V roku enega leta od podpisa pogodbe je tako usposabljanje v sklopih A, B in C uspešno končalo 489 udeležencev. Usposabljanje zanje je bilo organizirano v smeri čim večje osamosvojitve pri delu z računalnikom. Prvi del je potekal v obliki klasičnega računalniškega tečaja. Temu je sledilo vođeno spletno izobraževanje, v okviru katerega so se udeleženci v računalniški učilnici izobraževali po danih navodilih vse bolj samostojno, pri čemer so ob pomoči predavatelja oziroma asistentov dostopali do spletnega portala in učnih vsebin na njem ter jih postopno predelovali. Tretji del, samostojno spletno učenje, je potekalo popolnoma neodvisno od predavateljev in asistentov, kljub temu pa so njihovi mentorji posredno spremljali napredek udeležencev na osnovi predelanih spletnih učnih vsebin.

Na ta način je bila po besedah vodje

projekta in slavnostnega govornika, **mag. Mateja Strahovnika** v okviru projekta Robos dosežena maksimalna učinkovitost v izobraževanju in hkrati v praksi preverjena ena najsodobnejših učnih praks, s katero je nasploh odgovornost za lastne rezultate prenešana na učečega se posameznika. Na ta način ta postane bolj odgovoren in skupaj s posredovalci znanja bolj soodgovoren za lasten uspeh. Obenem pa kot povsem enakovreden partner v procesu pridobivanja znanja ob novih znanjih in spretnostih veliko pridobi predvsem na svoji samozavesti, da zna pridobljeno znanje poslej tudi izkazati ob pravem trenutku in na pravem mestu. S tem se je v projektu Robos izkazala vsa celovitost in pestrost takšnega načina računalniškega usposabljanja. Zavoljo tega je bila prireditev ob izteku projekta, ki se je končala s podelitvijo spričeval o izkazani računalniški pismenosti, še toliko slovesnejša. Ob povabljenih iz vrst partnerskih ustanov, najodgovornejših za izvedbo projekta ter predstavnikov sedme sile se je slovesnosti udeležila množica slavljencev, ki so prejeli začetne oziroma popolne certifikate ECDL. Na projektu Robos je namreč začetne certifikate ECDL prejelo skupaj 233 udeležencev ter 10 mediatorjev usposabljanja. Poleg njih je popolne certifikate ECDL prejelo še 37 udeležencev in 10 mediatorjev. Če ob tem izpostavimo še dejstvo, da je bilo na projektu skupaj izvedenih 1565 izpitov, je bilo po besedah **Irene Kvaternik**, slavnostne govornice s strani Zavoda RS za zaposlovanje na področju računalniškega opismenjevanja brezposelnih v osrednji Sloveniji (na področju enot Zavoda RS za zaposlovanje Ljubljana, Kamnik

in Domžale) v okviru projekta Robos opravljeno zares veliko delo. Ob tem pa so bile v okviru Phare 2003, Donacijske sheme z naslovom Izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih pridobljene tudi dragocene izkušnje, ki bodo po izjavah predstavnikov partnerjev vsem sodelujočim pri tem projektu v prihodnje omogočile še kakovostnejše izvajanje računalniških izobraževanj.

Robdor

Le nekaj ur po slavnostnem zaključku projekta Robos in podelitvi certifikatov ECDL udeležencem so certifikate ECDL prejeli tudi udeleženci projekta Robdor. Na projektu Robdor – ime projekta pomeni kratico za »Računalniško Opismenjevanje Brezposelnih v Dolenjski Regiji« - je ICES v okviru Phare 2003 izvajal program računalniškega usposabljanja posebej za brezposelne na območju Dolenjske in Ljubljane. Ta sicer manjši projekt po obsegu vanj vključenih udeležencev (skupaj 194) je bil po besedah vodje projekta mag. Mateja Strahovnika organizacijsko še veliko zahtevnejši, saj je hkrati potekal na dveh lokacijah, v Ljubljani in v Novem mestu, kjer je usposabljanje potekalo skupaj s partnerjem, novomeškim Razvojno izobraževalnim centrom. Po oblikah in metodah usposabljanja je izvajanje projekta Robdor potekalo podobno kot v drugem že omenjenem in primerljivo precej večjem ICES-ovem projektu Robos. Usposabljanje je bilo izvedeno ciklično, v obliki kombiniranega izobraževanja na daljavo: začetnemu klasičnemu izobraževanju v okviru računalniškega tečaja je sledilo vodeno

spletno izobraževanje, temu pa v nadaljevanju samostojno spletno učenje. Ob koncu usposabljanja za vsak posamezen modul oziroma predelan računalniški program iz nabora osnovnih računalniških programov (MS Office) je sledil izpit po metodologiji ECDL. Podobno kot pri drugih projektih v okviru Phare 2003 Donacijske sheme Izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih je bil torej tudi cilj projekta Robdor funkcionalno računalniško opismeniti kar največje število brezposelnih oseb, kar je izvajalcem po mnenju Vesne Dular, direktorice RIC-NM, tudi uspelo.

V tem za Slovenijo manjšem projektu je tako v okviru Phare 2003 začetne certifikate ECDL prejelo skupaj 47 udeležencev (med njimi štirje mediatorji). Popolni certifikat ECDL pa so prejeli štirje mediatorji, ki so skozi projekt in z delom z udeleženci pridobivali pomembne dodatne izkušnje iz računalniškega opismenjevanja tudi za delo v prihodnje. Pri tem je bilo skupaj izvedenih kar 364 izpitov. Z njihovim številom, kakor tudi po številu opravljenih izpitov na podobnem večjem ICES-ovem projektu in sploh v okviru preostalih projektov donacijske sheme Phare 2003, je Slovenija kot nova pridružena članica Evropske Unije v celoti dokazala, da dejavno izpolnjuje direktive »e-Europe«, ki kot enega ključnih dejavnikov vstopanja v informacijsko družbo predpostavlja računalniško pismenost in spodbuja tovrstno opismenjevanje, zlasti še v okviru pridobivanja mednarodnega spričevala računalniške pismenosti, bolj znanega kot ECDL.

Prejemnikom pridobljenih certifikatov ECDL in tudi vsem drugim udeležencem usposabljanja kaže pri tem le še čestitati in jim želeči, da bi znali pridobljeno znanje na pravi način uporabiti in čim boljše tudi unovčiti. Ne nazadnje jih niso pridobili zato, da bi krasili zidove doma, temveč da bi si z osvojenim znanjem odprli nove zaposlitvene poti. V tem smislu je bil iztekajoči se program Phare 2003 za večino udeležencev res program pomoči: z njegovo pomočjo so reševali težave in postajali del rešitve. Zato jim gredo vse naše čestitke.

Mag. Matej Strahovnik

Foto arhiv ICES

Sklepni del obeh zanimivih projektov je bila podelitev ceretifikatov.

ICES pridobil novi poklicni kvalifikaciji

Z odločbo Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve RS je Izobraževalni center energetskega sistema (ICES) 27. septembra pridobil dovoljenje za vpis v register izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij Vodja projekta in Vodja projektne naloge.

i CES je na ta način pred širšo in ne le energetske javnosti dokazal, da izpolnjuje predpisane materialne in kadrovske pogoje, določene s katalogi standardov strokovnih znanj in spretnosti za izvajanje navedenih postopkov za pridobitev obeh nacionalnih poklicnih kvalifikacij na področju projektnega opravljanja dela oziroma pro-

jektnega vodenja. Obenem je potrdil pravilnost dosedanjih usmeritev v energetske in še zlasti v elektroenergetskem okolju, ki v projektnem načinu dela in z njim povezanim projektnim vodenjem vse bolj odkriva svoje poslovne priložnosti na podlagi iskanja ter odkrivanja notranjih rezerv in potencialov z vidika organiziranosti in upravljanja človeških virov. S pridobitvijo licence za izvajalca postopkov za ugotavljanje in potrjevanje teh dveh nacionalnih poklicnih kvalifikacij pa je hkrati kronal tudi vsa dosedanja strokovna prizadevanja vseh tistih v Elesu in v elektrogospodarstvu delujočih projektnih strokovnjakov, ki so strokovno podpirali in sooblikovali večletni razvoj ter oblikovanje katalogov

standardov strokovnih znanj in spretnosti ter slednjič nastanek in sprejem obeh omenjenih nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Vpis v register izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij Vodja projekta in Vodja projektne naloge tako pomeni za ICES logično nadaljevanje vseh predhodnih z usposabljanjem na področju projektne dela in projektnega vodenja povezanih aktivnosti, katerih namen je usposobiti in certificirati ljudi, ki projektne znanja potrebujejo.

V ta namen predstavljata obe nacionalni poklicni kvalifikaciji javno listino, ki jo bo moč poslej pridobiti v ICES-u na podlagi preverjanja projektne znanj in veščin. Projektno usposabljanje, ki ga v ICES-u sicer že nekaj časa izvajamo, pomeni zato dobro osnovo za pridobitev obeh nacionalnih poklicnih kvalifikacij. S tem razlogom lahko že v bližnji prihodnosti pričakujemo, da bodo vsi tisti, ki so v preteklih letih na ICES-u projektno usposabljanje že končali, uspešno prestali tudi postopek ugotavljanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij Vodja projekta oziroma Vodja projektne naloge, ter eno od obeh nacionalnih poklicnih kvalifikacij tudi pridobili.

Mag. Matej Strahovnik

Foto Dušan Jez

Računalniški namigi

Ko računalnik prikazuje nenavadno obvestilo

Morda vam je računalnik že kdaj prikazal kako obvestilo, ki je bilo napisano v tako čudnem jeziku, da si ga je bilo nemogoče zapomniti ali prepisati. Ko ste želeli napako prijaviti, pa so vas računalnikarji spraševali, kaj je v tem obvestilu sploh pisalo. Primer, kakšno je videti nevsakdanje obvestilo:

Rešitev v takih primerih je zelo enostavna.

1. Korak

Ko se vam pojavi tako sumljivo obvestilo, pritisnite najprej na tipko Alt - in medtem ko jo držite - pritisnite še na tipko PrtScr, nato pa obe tipki spustite. Poskusite zapreti obvestilo.

2. Korak

Odprite MS Word ali pa kak drug program Windowsa, denimo Slikarja, Excel, Outlook ali PowerPoint. Potem držite pritisnjeno tipko Ctrl, dokler ne pritisnete še na tipko V, nato pa obe tipki spustite - s čimer izvršite ukaz za lepljenje vsebine odložišča (clipboard).

Tako si lahko v Wordu shranite sličico obvestila, ki ga potem natisnete ali shranite. Še najbolj modro pa je, če ga takoj pošljete kot prijavo okvare svojemu računalniškemu mojstru. Tudi vzdrževalec bo imel v takem primeru precej lažje delo, saj bo vedel, kje napaka sploh iskati. Če mu namreč pošljete izvirno obvestilo, vam ne bo treba odgovarjati na njegovo neprijetno vprašanje, češ, kaj naj bi sploh pisalo na zaslonu.

Upam, da boste ta nasvet čim redkeje uporabljali. Ker pa si tega nasveta verjetno tako ali tako ne boste zapomnili, je najboljša, da ta prispevek kar takoj izrežete in si ga prilepite v bližino računalnika.

Mitja Guzej

Najpomembnejši kapital so naše stranke

V Ljubljani je 21. novembra 2006 SRC.SI v sodelovanju s partnerskimi podjetji organiziral posvetovanje z naslovom Popolna poslovna črna knjižica - Go relate! Živite odnose s strankami. Predstavili so pomen odnosov s strankami na vse zahtevnejšem trgu, strategijo upravljanja odnosov s strankam (CRM), novo različico programske rešitve za pripravo tovrstnih strategij in primere slovenskih podjetij, ki ju že uporabljajo.

*g*lobalizacija povečuje konkurenčni pritisk v boju za kupce v vseh panogah. Pri tem si podjetja zastavljajo vprašanje, kako naj si zagotovijo vodilno mesto med konkurenčnimi tekmeci. Odgovor na to vprašanje se skriva v odnosih s strankami. Stranke so najpomembnejši kapital, okoli njih se vse vrti, saj odločajo o uspešnosti našega poslovanja. Podjetje brez strank je zapisano propadu. Za doseganje odličnosti je ključnega pomena, da dobro poznamo svoje stranke, saj le tako lahko odkrivamo njihovo vrednost, se hitro odzivamo, sprejemamo prave odločitve in ponudbo prilagajamo njihovim željam. Na ta način lahko pridobivamo in ohranjamo zadovoljne stranke, ki niso le naj-

bolj lojalne, ampak tudi najbolj dobičkonosne. Lojalne stranke lahko namreč prinesejo tudi do dvakrat več dobička kot novi kupci, verjetnost za ponovni nakup pa je pri njih tudi do desetkrat večja. Obstoječe stranke načeloma s časom poslovnega sodelovanja porabijo tudi vedno več denarja za izdelke in storitve določenega ponudnika, saj se na podlagi predhodnih pozitivnih izkušenj tveganje nakupa zmanjša. Poleg tega je cena pridobivanja novih strank na ostrem konkurenčnem trgu precej višja od cene ohranjanja obstoječih. Usmerjenost v stranko je na trgu z veliko in konkurenčno ponudbo v primerjavi z usmerjenostjo v blagovno znamko finančno sprejemljivejša in lažje obvladljiva. In, kako naj podjetje prepozna dobičkonosne stranke in jih s primernim odnosom tudi zadrži?

Prvi korak je zbiranje informacij

Eno od rešitev ponuja družba SRC.SI, in sicer Upravljanje odnosov s strankami (CRM) – uskladitev poslovnih strategij, organizacijske strukture in kulture podjetja ter informacij o strankah in informacijske tehnologije. Cilj CRM-ja je zadovoljiti potrebe strank in tako vzpostaviti trajne in kakovostne

odnose z njimi, kar je osnova za obojestransko koristno in dolgoročno poslovno sodelovanje. **Dr. Nenad Filipović** iz poslovne šole Bled je ob tem opozoril, da CRM ni le tehnologija za delo s podatki, ampak usmerjenost v odnose, stranke in menadžment. Naloga slednjega naj bi bila vzpostavitev poslovnega modela, ki pomaga ustvariti vrednost pridobljenim podatkom in posledično tudi vrednost za stranko. Informacijska tehnologija je le orodje za uresničevanje ciljev. Omogoča nam hitro pridobivanje in obvladovanje velikih količin informacij o trgu in strankah. S pomočjo teh informacij lahko naredimo analize dobičkonosnosti in se na njihovi podlagi lažje osredotočimo na stranke, ki nam prinašajo dobiček, in se izognimo tistim, ki nam prinašajo izgubo. Dobičkonosnim in hkrati najzahtevnejšim strankam se med drugimi prednostno posvečajo v hotelih Hilton, kjer samo en odstotek gostov podjetju prinese 28 odstotkov dobička.

S konsistentnimi in popolnimi podatki lahko stranko prepoznavamo kot posameznika in lažje povečamo njihov delež porabe. Ne smemo pa seveda pozabiti, da so za pridobivanje ustreznih informacij o stranki potrebna velika vlaganja. Ponekod v tujini se tega zavedajo, zato podjetja iz iste branže delijo podatke o strankah, tekmujejo pa na naslednji stopnji, to je uporabi podatkov. Pri nas bo takšen miselni preskok

še potreben. Današnja tehnologija nam omogoča tudi celo vrsto upravljanje stikov s strankami prek sodobnih komunikacijskih kanalov (telefon, e-pošta, internet, prodajni obiski), pri čemer se vsaka interakcija s stranko tudi evidentira, kar poveča učinkovitost komunikacije s stranko in sledljivost dogodkov znotraj podjetja.

Zaposleni ključ do dobrih odnosov s strankami

V celotnem procesu pa ima še vedno zelo pomembno vlogo človeški dejavnik. Brez ljudi namreč informacije ne bodo prišle v sistem niti bile uporabljene. Pomembno vlogo nosijo zaposleni, ki neposredno vstopajo v stik s strankami, zato je pomembno, da imamo izobražene kadre, ki stranko »čutijo«, razumejo njene potrebe in obvladujejo informacijsko tehnologijo, hkrati pa so motivirani za zbiranje in organizacijo podatkov. Za uresničevanje vizije je potreben angažiran odnos do informacij in strank s strani vseh zaposlenih. Odnos je namreč tisti, ki nam pove, kako daleč bomo prišli. (Attitude defines altitude.). Poleg kompetentnega kadra so za ustvarjanje dobrih odnosov s strankami potrebne tudi jasne odločitve in konsistentno delovanje. Jasno si moramo načrtovati cilje (kakšni želimo biti v očeh naše stranke), določiti sredstva in tehnologije, bistveno pa je spremljanje učinkov tržnih in pro-

dajnih dejavnosti ter tudi nagrajevanje rezultatov. O uvajanju sistema v Bank Austria Creditanstalt d.d., kjer so CRM začeli uporabljati letos marca, je spregovoril **Mauricio Olenik**. Dejal je, da je CRM usojen finančnemu podjetništvu. Iz izkušenj je potegnile sklepe, da :

- brez dobrih ključnih uporabnikov sistema ni možno uvesti,
- je treba spodbujati motiviranost uporabnikov in hkrati na mehak način omejevati njihova pričakovanja,
- sistem CRM ne more nadomestiti sistema za podporo procesov, dela z dokumenti in vodenja dnevne podpore strankam (help desk), je pa nujen za njihovo uporabo.

Božo Černila, direktor marketinga in prodaje v Lafarge Cement d.d., je izpostavil možnost uporabe CRM-ja ne terenu. Če zaposleni večino časa preživijo na terenu, to namreč še ne pomeni, da nimajo na voljo dovolj informacij za odločanje. Mobilni CRM ima prednosti, da so informacije dostopne brez povezave z omrežjem, informacije lahko vnašamo med sestankom, kar zmanjša možnost pozabljanja informacij ter nam prihrani čas potreben za prepisovanje podatkov. Povezava mobilnega CRM je varna, omogoča pa nam tudi dostop do informacij drugih zaposlenih.

Strategija upravljanja s strankami ponuja idejno in tehnološko dobro podprto rešitev za boljše poznavanje strank, interakcijo z njimi in odziv na njihove želje, kar načeloma dolgoročno ustvarja dobiček. Vsekakor pa mora vsako podjetje najprej ugotoviti, če je takšna strategija zanje rentabilna. Če se zanjo odločite, pa vam pri njegovi implementaciji lahko pomaga tudi SRC.SI, ki je pri nas eden vodilnih ponudnikov tovrstnih storitev.

Na vseh področjih delovanja postajajo stranke središče pozornosti.

Foto Helena Klobučar

40 let RTP Cirkovce in 30 let RTP Maribor

Letošnji december je za slovensko elektrogospodarstvo zaznamovan z dvema pomembnima jubilejema, saj mineva 40 let od vzpostavitve 200 kV napetostnega omrežja in hkrati tudi 30 let od zgraditve 400 kV mreže.

decembra se izteka 40 let dograditve razdelilne transformatorske postaje 220/110 kV Cirkovce in 30 let obratovanja 400/110 kV RTP Maribor-Dogoše. Prva postaja je bila poskusno postavljena pod nazivno napetost 220 kV preko 220 kV daljnovoda Mraclin-Cirkovce 12. decembra 1966 ob 12. uri, druga pa deset let pozneje, 29. decembra 1976, ob 13. uri preko transformacije od 110 kV na 400 kV z napajanjem enega generatorja HE Mariborski otok po 110 kV daljnovodu od HE Mariborski otok preko Peker do RTP Maribor. Gre za pomembne časovne mejnike ne samo za ožjo geografsko območje, temveč za elektrogospodarstvo nasploh oziroma za celotno slovensko gospodarstvo.

Uvajanje 220 kV napetostnega nivoja pri nas

Začetek uvajanja napetostnega nivoja 220 kV v nekdanji Jugoslaviji sega v

leto 1956, ko so bili sprejeti prvi razvojni programi uvajanja višjega 220 kV napetostnega nivoja kot nadgradnje obstoječemu 110 kV napetostnemu nivoju. Prvi postroj 220 kV napetostnega nivoja v nekdanji Jugoslaviji je bil vključen leta 1960, in sicer z vključitvijo 220/110 kV RTP Beograd III-Jajinci in 220 kV daljnovoda Beograd III-Bajina Bašta. Gradnja prenosnih objektov 220 kV v okviru superponiranega omrežja se je v nekdanji Jugoslaviji praktično že končala do leta 1962.

V Sloveniji so študijske raziskave v obdobju 1960-1962 dozorele do te meje, da je bilo leto 1964 prelomno leto za začetek gradnje 220 kV superponiranega prenosnega omrežja, in sicer z lokacijo v Cirkovcih za severovzhodno Slovenijo, nekoliko pozneje pa še z lokacijo v Klečah za osrednjo Slovenijo in z lokacijo v Divači za celotno primorsko območje. Prej je bil v obdobju 1961-1962 zgrajen 220 kV daljnovod Mraclin-Kidričevo (v začetku je obratoval z napetostjo 110 kV za potrebe TGA Kidričevo od 1963 do 1966) in nato leta 1966 še podaljšek 220 kV daljnovoda od Kidričevega do nove 220/110 kV RTP Cirkovce. Dvanajstega decembra 1966 točno ob 12. uri je Slovenija prvič dobila napetost 220 kV po daljnovodu

Vse foto arhiv dr. Franca Jakla

Ekipa sodelujočih nadzornikov pri izgradnji objekta, 1966.

220 kV Mračin–Cirkovce od sosednje Hrvaške. V Sloveniji so bili za 220 kV omrežje takrat izbrani standardni vodniki Al/Je 490/65 v nasprotju z drugimi republikami, kjer je bil uporabljen vodnik Al/Je 360/60.

Zanka 220 kV daljnovodov od Mracina–Cirkovcev–Podloga do Kleč na eni strani in od Mraclina–Brinja–Matulj (Pehlina)–Divače do Kleč na drugi strani je povezala glavne proizvodne in odjemne točke tega območja. Zanka je bila sestavni del jugoslovanskega 220 kV omrežja in kot taka tudi pozneje vključena v zanko Sudel med Avstrijo, Italijo in Slovenijo, ki je takrat še bila pod okriljem nekdanje Jugoslavije.

Gradnja 220 kV daljnovodov v Sloveniji

Spomladi leta 1967 se je začela gradnja prvega odseka 220 kV daljnovodov Cirkovce–Podlog–Kleče. Gradbeno so bili navedeni odseki daljnovodov končani še isto leto. Prvi odsek Cirkovce–Podlog je bil poskusno dan pod nazivno napetostjo 220 kV iz RTP 220/110 kV Cirkovce 1. julija 1968 ob 15.30, drugi odsek od Podloga do Kleč pa 25. septembra 1968 ob 14.57. Časovna razlika dokončanja vozlišča v Cirkovcih in v Klečah gre na račun obsežne raz-

širitve obstoječega 110 kV stikališča v Klečah še na 220 kV stikališče. Delo na rekonstrukciji je bilo zahtevno zaradi varnostnih ukrepov pri izvajanju del v neposredni bližini naprav, ki so bile pod napetostjo, pri čemer je bilo med rekonstrukcijskimi deli zagotovljeno nemoteno obratovanje elektroenergetskih naprav. Stikališče 220 kV v 220/110 kV RTP Kleče je bilo dograjeno leta 1967, vgradnja transformatorjev 220/110 kV moči 150 MVA pa novembra 1968. Vzporedno obratovanje transformacije 220/110 kV v RTP Kleče s transformacijo v 220/110 kV RTP Cirkovce je bilo udejanjeno 22. oktobra 1968 ob 18.49. To je bil začetek napajanja Ljubljane in njene širše okolice preko 220 kV omrežja.

Z zgraditvijo 220 kV daljnovodov Kleče–Divača, Divača–Padriče (Italija) in Divača–Pehlin (Hrvaška) skupaj z 220 kV razdelilno postajo Divača se je nadaljevala etapna gradnja slovenske 220 kV superponirane mreže. Gradnja 220 kV daljnovoda od Kleč do Divače je potekala od 27. avgusta 1968 do 8. avgusta 1969 s prvim stavljanjem v poskusno obratovanje 23. septembra 1969.

Gradnja 220 kV RP Divača se je začela septembra 1968, gradbeno končala avgusta 1969, konec elektromontažnih

del s prvim poskusnim obratovanjem je bil 6. oktobra 1970 ob 13.17, redno obratovanje pa se je začelo 22. decembra 1970.

Zasnova gradnje RTP 220/110 kV Cirkovce

Zasnova transformatorske razdelilne postaje 220/110 kV RTP Cirkovce je bila klasične izvedbe (odgovorni projektant pri IBE Ljubljana ing. Alojz Gregorčič) z dvojnimi zbiralkami 110 kV in v prvi fazi z enojnimi zbiralkami 220 kV ter transformacijo 220/110 kV s tremi monofaznimi transformatorji po 50 MVA skupne moči 150 MVA v sredini med obema zbiralničnima sistemoma. Navezava je bila s 110 kV daljnovodi iz smeri Peker pri Mariboru in naprej proti Kidričevem in HE Zlatoličje, na 220 kV strani pa proti Mraclinu na Hrvaškem in proti Podlogu in Klečam pri Ljubljani in naprej za Divačo. Objekt je bil pozneje v več etapah dograjevan in moderniziran. Leta 1974 je bil dograjen še drugi zbiralnični sistem 220 kV z vgradnjo ustreznih stikalnih naprav in aparatov zveznega in merilnega polja 220 kV. V obdobju 1974–75 je bila opravljena še vgradnja druge enote transformacije 150 MVA s tremi

monofaznimi transformatorji 50 MVA. Na ta način je ta prenosni objekt edini v Sloveniji opremljen s 6+1 monofaznimi transformatorskimi enotami moči po 50 MVA z ustrezno dokaj zahtevno in zapleteno zbiralnično povezavo na terciarni strani transformatorjev.

Gradnja 220/110 kV RTP Cirkovce je potekala v zelo težkih gospodarskih razmerah in je bila zaradi kroničnega primanjkovanja finančnih sredstev tudi večkrat prekinjena. Začetek gradbenih del je bil 20. maja 1964, glavni izvajalec gradbenih del je bilo splošno gradbeno podjetje Drava Ptuj z odgovornim vodjem Viktorjem Krajncem in prizadevnim vodjem gradbišča Fran-

cem Klincom. Elektromontažna dela je izvajalo podejtte Hidromontaža Maribor, investicijski nadzor pa nadzorna služba investicijskega sektorja pooblaščenega investitorja DEM Maribor.

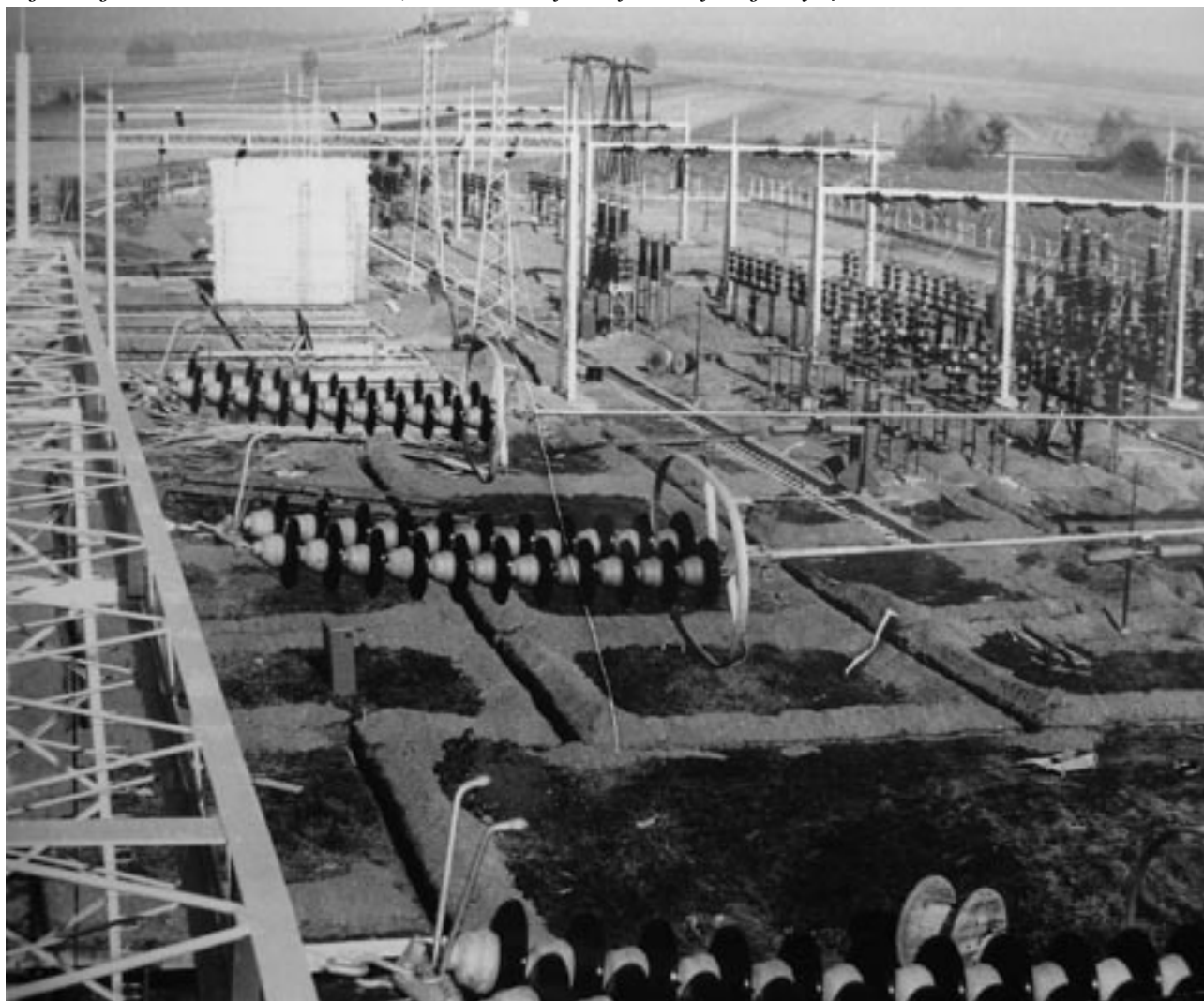
Po nekajmesečnem trdem delu in mnogih neprespanih nočeh je po predhodnem uspešnem tehničnem pregledu, ki ga je vodil prvi mož takratnega republiškega elektroenergetskega inšpektorata inž. Zdenko Rogel s svojimi pomočniki, in ob asistenci strokovnjakov Elektroinštituta Milana Vidmarja iz Ljubljane pod vodstvom inž. Edvarda Höflerja, bil objekt RTP Cirkovce prvič priključen pod nazivno napetost že omenjenega 12. decem-

bra 1966 ob 12. uri. S tem dejanjem je dobila Slovenija prvič v svoji zgodovini napetost 220 kV, najprej z vklopom daljnovoda iz Mraclina v prazni tek. S tem je prvič prispela napetost 220 kV na naše visokonapetostne naprave na odvodnem polju 220 kV Mraclin. Po celodnevni in nočni preizkušnji vseh signalnih, krmilnih, zaščitnih in merilnih naprav je sledila še vključitev v paralelno obratovanje 110 kV prenosnega sistema Slovenije preko transformacije 220/110 kV s sosednjo Hrvaško ob 4.02 zgodaj zjutraj naslednjega dne. Zaradi takratnega izrednega kritičnega energetskega stanja v slovenskem energetskega sistemu je bil transformator moči 150 MVA že v samem začetku obremenjen »do vrha«, energetska pomoč od sosednje Hrvaške pa več kot dobrodošla.

Slavnostno odprtje

Slavnostno odprtje 220/110 kV RTP Cirkovce je sledilo mesec dni zatem,

Pogled na gradbišče stikališča 110 in 220 kV, na sredini temelji transformatorjev v gradnji 1966.

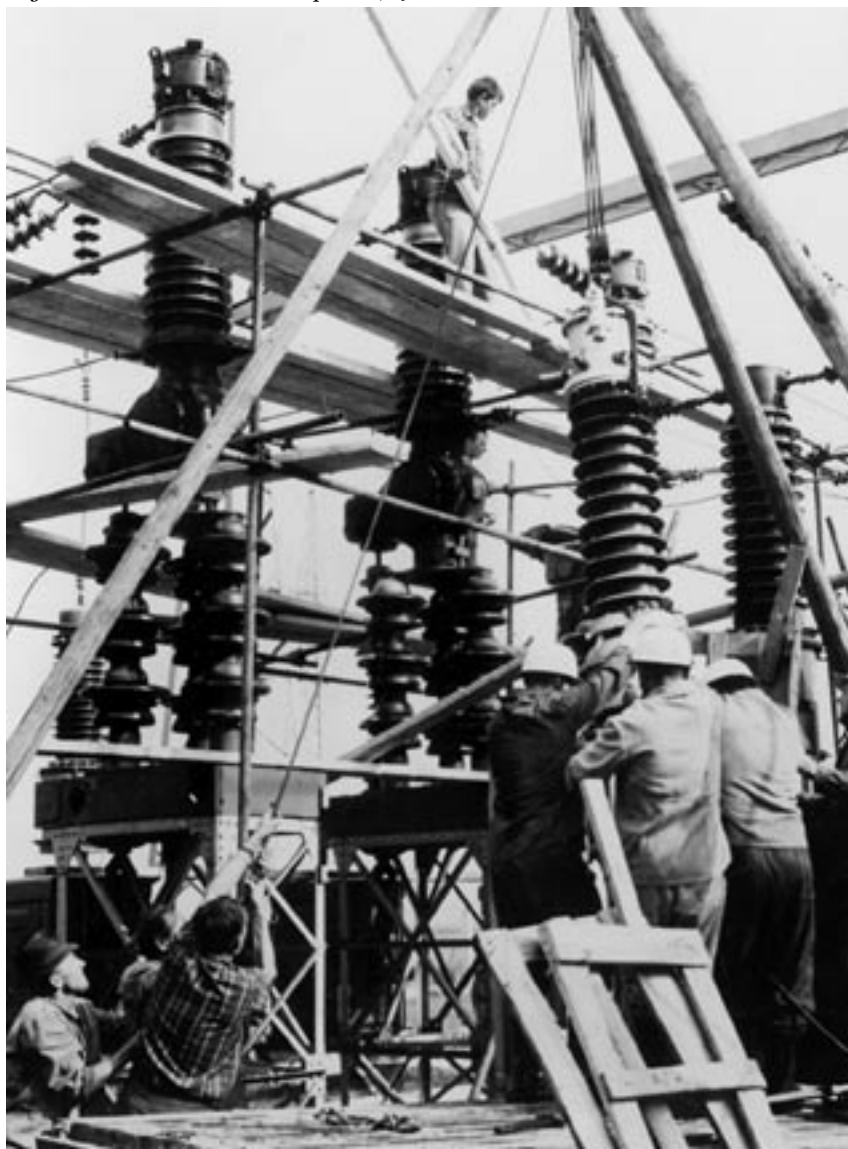
14. januarja 1967, ob sicer mrzlem zimskem vremenu z nekaj stopinj pod ničlo in obilico snega. Slovesnost je začel predsednik upravnega odbora DEM Albert Verdnik, slavnostni govornik pa je bil takratni direktor DEM Štefan Pavšič. Simbolično je objekt odprl takratni generalni direktor Jugela iz Beograda inž. Radi-voje Marković ob navzočnosti številnih gostov iz vrst sodelujočih podjetij in domačih sodelavcev. Žal je nekaj njih že pokojnih, nekaj jih je že v zaslužnem pokoju, nekaj mlajših iz tedanjega obdobja pa je še vedno dejavnih. Eden teh je tudi Drago Lepšina, ki je začel svojo poklicno službeno pot prav na tem objektu in ki je v poznejšem obdobju tudi uspešno vodil zahtevna dela na daljinskem vodenju tega objekta in sosednje 110/10 kV RTP Kidričevo iz nadrejenega centra vodenja, sedaj pa je na delovnem mestu vodje enote prenosa Pekre. Ob priložnostnem srečanju dejavnih članov kolektiva Eles EP Pekre, njihovih upokoјencev in takrat-

Pogled na montažo 110 kV odklopnikov, 1966.

nega odgovornega vodje gradnje tega objekta Franca Jakla 13. decembra letos so se ob prikazu arhivskih posnetkov z gradnje tega in drugih prenosnih objektov na tem območju obudili številni utrinki. Vsi smo si bili enotni, da je bilo delo zanimivo in kljub mnogim objektivnim težavam vendarle prijetno.

Točno deset let potem smo v Sloveniji dobili še višji napetostni nivo 400 kV. Več o tem pa v naslednji številki Našega stika.

Prof. dr. Franc Jakl

Kulturni utrinki

ŽELJA

Rad bi bil ena v neskončni vrsti
neonskih luči
nad betonom
med brenčanjem človeških hrepenenj
ali morda
veter v plašču materinske zemlje
in pel z gozdovi
ali šum v školjki in šumel
o brezmejnosti oceana
ali praprot v globeli
ali tančica na deviškem telesu.

Rad bi bil jedro močno,
v katero se upirajo pod oblakih vetrovi
ali morda
papir
zmečkan in umazan
nošen ali brcan
po ulicah zemeljskega mesta
Rad bi bil...

Lojze Bratina

SEN

Dovoli vendar,
žarku večnosti sonca,
zemlji da lice obsije!
Ah!
Čari mamljivi,
biserje zemlje,
zdrobile bi se v prah!
Kako tiho-
Nemir hrepenenj,
ves šum življenja,
bridkost trpljenja,
opojnost melodij-
v duši bi v mir se prelilo,
če večnosti sonce
na časek bi kratek svetilo! ...

Lojze Bratina

Silnost čustev in čustvena inteligenca

Odkar pomnimo, poročajo o silnem učinku glasbe; čudovitem, a tudi nevarnem. Prapodoba učinkov je svetopisemska pripoved, kako je Davidovo igranje na harfo pomirjevalno učinkovalo na judovskega kralja Savla. V zvezi s tem je zanimiva misel velikega glasbenega mojstra Carla Maria von Webra: »Pravi mojster mora obvladovati in usmerjati svoja čustva in čustva drugih!«

U Glasbenem leksikonu iz leta 1732 lahko preberemo: »Timotejeva pesem je Aleksandra Velikega tako pretresla, da je kot brez uma planil izza mize in zgrabil orožje, zato je glasbenik spremenil napev, s katerim je tako blagodejno vplival na kraljevo razpoloženje, da se je ta popolnoma pomiril. Ludwig Van Beethoven: »Glasba navdušuje, ker v sebi nosi skrivnost harmonije, ki je struga čustev.« Jim Morrison je zagotavljal, da lahko štirje, ki so pravilno razporejeni na odru, ljudi zdravijo, se z njimi ljubijo, lahko pa povzročijo, da množica podivja.

Ray Manzarek, klaviaturist, skupine The Doors, je pripovedoval, kako so člani skupine z glasbenimi sredstvi vplivali na svojega frontmana Jima Morris-

sona: »Včasih ni bil sposoben doseči stanja transa, zato smo mu pomagali z zvokom – skozi orgle sem mu poslal zvočni šok, isto je lahko napravil bobnar z udarci na bobne. Bruce Springsteen: »Rokenrol je zasnovan na potrebi, da bi bili ljudje nekako presenečeni in vznemirjeni. Včasih na koncertih izbruhne na dan norost.« (čustveni izbruh evforije, besa). Iggy Pop je svoj odrski nastop stopnjeval do brezumnega besnila: na odru je bruhal, se valjal po črepinjah, provociral in psoval poslušalce, se metal z odra ... Svoje doživljanje glasbe je opisal z besedami: »Glasba me dvigne do stropa, obstaja samo občutenje glasbe, razpoloženje. To je podobno tistemu, kar se zgodi ljudem pri verskih plesih ali obredih – nekaj podobnega transu.« Znani raziskovalec glasbenih učinkov in vplivov na človeka Bob Larson je doživetje ritualnega plesa iz Singapurja opisal takole: »V hinduističnem obredu samopoškodovanja (thaipusam) – ta traja ure in ure – se hindusi prebadajo z noži, iglami, kopji in kljukami. Ritem glasbe ima podoben pulzirajoči tempo, kot ga slišimo v modernih zvrsteh glasbe.

Carl Maria von Weber je bil prepričan, da je skrivnost glasbe v njeni izrazni moči; hladno, medlo ali ravnodušno

občinstvo je treba ogreti do stopnje sodoživljanja. Glasba je namreč najboljši medij za izražanje in prenos čustev s človeka na človeka. Navedeni primeri jasno pokažejo vso intenzivnost in različnost doživljanja čustev. V njih se namreč skriva silna moč; to je pravo bogastvo človeka, ki zahteva varovanje in samooblikovanje; zane-marjena in podivjana čustva človeka kaj hitro potegnejo v pekleni metež slabih medsebojnih odnosov.

Sicer pa veljavnost že uvodoma citirane ugotovitve Carla Maria von Webra ugotavljamo danes na vseh področjih človekovega življenja, še posebej na področju komunikacije med ljudmi.

Čustveni um

Znanstvene raziskave v zadnjih letih dokazujejo obstoj t.i. čustvenega uma, ki nam v nekaj tisočinkah sekunde sporoči, kakšno naj bo naše razpoloženje do nekega pojava, dogodka, osebe ali situacije. Omogoča nam bliskovito reakcijo, ker obide zavestno razumsko presojo. Najbolj jasno se to izrazi, ko pride do afekta, močnega čustvenega preboja, ki človeka prisili, da kot vulkan izbruha iz sebe vsa do tega trenutka zadrževana čustva. Z vso silo se nas polastijo; ugrabijo nas zelo močni prvinski impulzi, ki jih pozneje lahko obžalujemo; včasih pa v kočljivi situaciji edino tako pravilno reagiramo. Večkrat nam le pod vplivom močnih čustev uspe izraziti svoje mnenje, ki bi drugače ostalo prikrito pod skorjo sramežljivosti, žalosti ali prizadetosti zaradi malomarnega ali brezobzirnega odnosa drugih do nas. Čustvena ugrabitev se zgodi tudi v primerih evforičnega navdušenja obiskovalcev koncertov ali čredne nasilnosti nogometnih navijačev.

Vendar v vsakdanji sivini življenja občutja v nas bolj ali manj trajno valovijo, nas neopazno prežemajo in v nas ustvarijo bolj ali manj trajno razpoloženje ter se z naraščajočo intenzivnostjo jasno izrazijo kot bolj ali manj ugodna čustva veselja, žalosti, strahu, jeze, sprejemanja in zavračanja, ljubezni in sovraštva, ponosa, občutkov manjvrednosti, večvrednosti, krivde ali sramu, zavisti, ljubosumja ...

Če se nekdo od vodstvenih delavcev v podjetju ali eden od staršev do otrok ali učitelj do učencev in dijakov ali predsednik vlade do svojih ministrov vede čustveno hladno, neprijazno, arogantno, poniževalno, grobo, brezobzirno, se bo v podzavesti nagovorjenih bliskovito porajal vrtinec odpora, brezvoljnosti, strahu, pomešanega z jezo, lahko tudi s sovraštvom. Posebno kočljiva situacija nastane, če iz podzavesti nenadoma vzniknejo potlačene, navidezno pozabljene zamere. Te že ob najmanjšem dotiku bolečega mesta v mejnem območju med zavestjo in podzavestjo sprožijo alarm, ki zablokira razumni, razmišljajoči um, čustveni um pa popolnoma prevzame pobudo. To se še posebej jasno izrazi pri ljudeh, ki so nagnjeni k hitrim in burnim čustvenim odzivom in si ne znajo prav pomagati pri njihovem obvladovanju in usmerjanju. Tako nastajajo trajna čustvena pogorišča; pari se v sovraštvu razhajajo, ustvarjajo se predsodki, skupine razpadajo, začne se besedno in fizično nasilje, zgodijo se genocidi, razbesnijo se vojne.

Temelji čustvene inteligence

Kako si lahko človek, včasih tako zvezan s svojimi slabostmi, sploh lahko pomaga? Otrok se s posnemanjem svojih staršev, bratov in sester, sorodnikov, sošolcev, prijateljev in medijskih herojev »naleze« zaupanja ali nezaupanja, izražanja jeze in napadalnosti, izražanja prijaznosti in mirne odločnosti ali pa brezobzirnega vdiranja v območje drugega človeka. Lahko pa se nauči tudi empatije – vživljanja v položaj drugega – in s tem povezanega sočustvovanja.

Čustveno visoko inteligenten človek pozna svoja čustva, namene, zaveda se svojih odzivov in vedenj; pozna svoje močne in šibke točke. Njegova močna področja se napajajo v vedrem razpoloženju, ki izhaja iz veselja nad majhnimi stvarmi in čisto vsakdanjimi človeškimi odnosi med ljudmi. Tak človek lažje obvladuje in usmerja svoja čustva, ker zaupa sebi in ljudem in je pretežno optimističen; sebe in druge realno ceni in spoštuje, zna uveljaviti svoja sta-

lišča, vendar tega ne stori na račun drugih, je lažje strpen, obziren, pogumen pri odločanju, jasen v medsebojnih odnosih, zna sodelovati, poslušati druge in druge tudi čustveno usmerjati. Možnosti uporabe čustvene inteligentnosti v vseh življenjskih položajih so skoraj neomejene. Na delovnem mestu nam pomaga pri reševanju težav z neprijetnim sodelavcem ali šefom, sklepanju pogodbe s težavno stranko, pri konstruktivni kritiki vodstva ali podrejenih, pri vztrajanju izvajanja dolgotrajne, zoprne, zahtevne naloge, skratka pri obnašanju v zelo kočljivi, nevarni ali za nas na kakršen koli način usodni situaciji ...

Če se ponovno zamislimo ob zgoraj navedenih primerih iz glasbenega sveta, lahko enostavno ugotovimo: čustveno bogat človek ni nujno tudi čustveno inteligenten!

Najmočnejši temeljni kamen čustvene inteligentnosti pa je ena najbolj izjemnih človeških sposobnosti prilagajanja življenju: to je sposobnost resničnega oproščanja drugim. Magister klinične psihologije, filozofije in vzgojnih znanosti na univerzi v Ottawi, Jean Monbourquette, v svoji knjigi *Kako odpustiti* napiše: »Če komu oprostiš, nisi več priklenjen na svojo rano, ampak se lahko zazreš v prihodnost boljšega odnosa celo s svojim žalivcem in s tem nadomestiš primanjkljaj, ki ga je ta vnesel v tvoj odnos. Oprostiti nekomu ne pomeni pozabiti ali zanikati svojih pravic in vrednot, ne pomeni opravičevanja dejanja, ne pomeni moralne večvrednosti. Znati oprostiti pomeni osvoboditi se tesnobnega nemira, ki ga prinašajo zamere, in narediti odpuščanje za izvor in sredstvo psihološke in duhovne rasti človeka.«

Odpuščanje je pri roki, toda mnogo-krat pozabljeno. Ali kot poje Aleksander Mežek v svoji pesmi *Prijatelju*:

Če b' tisoč let
na svetu preživela,
premalo bi bilo,
in tisoč pesmi
o sreči še zložila,
mar b' je za vse ljudi
dovolj bilo?

Janez Kokalj, univ. dipl. psih.

V deželi vzhajajočega sonca

Svet je globalna vas. To je oguljena fraza, ki pa v sebi skriva tudi nekaj resnice. Še posebej sedaj, ko se lahko s klikom miške v trenutku povežemo s partnerjem na drugi strani zemeljske oble, sklenemo dogovor in prijazno pokramljamo. Kljub tehničnemu napredku pa stik prek elektronskih medijev le ni dovolj, in oddaljene kraje je treba obiskati, pa četudi samo v času svetovnega prvenstva v košarki.

Če se na pot odpravimo prvič, je običajno prvi korak še toliko bolj poln neznank, drugačni lokalni običaji, logistične težave, kot je, kako najhitreje priti z letališča v središče mesta, iskanje primerne hotela, pomislek, kako izrabiti čas med bivanjem v tujini. Skratka, množica vprašanj in ugank, ki pa jih lahko po internetu prej dodobra uredimo ter tako prihranimo precej denarja, ki ga sicer zaračunavajo turistične agencije. Tako smo štirje prijatelji tudi storili in se podali na potovanje v deželo vzhajajočega sonca.

Tokio, mesto za iznajdljive

Dvanajstmilijonska prestolnica Tokio danes, v času globoke japonske recesije, morda ne vliva tolikšnega ekonomskega strahospoštovanja, kot ga je v 80. letih prejšnjega stoletja, pa vendar s svojo velikostjo, prebujajočo se finančno močjo in novimi naložbami v poslovne nebotičnike kot zunanja znamenja moči, sodi na vrh med azijskimi poslovnimi prestolnicami. Če ne drugo, o tem prišleka prepričajo skorajda kaotična gneča in visoke cene, ki jim ni enakih v drugih delih sveta. Tokio je na vrhu med najdražjimi prestolnicami sveta, in ko

po dobrih enajstih urah poleta pristanete na letališču Narita (iz Tokia je oddaljeno 65 kilometrov), vam je to jasno že na prvem koraku. Taksi, hotel, večerja ipd. dobijo na Japonskem drugačno, višjo vrednost. Namesto taksija, za katerega morate za dve- do triurno vožnjo do središča mesta plačati tudi dobrih 25.000 jenov (skoraj 200 evrov), je na primer boljša izbira vlak Narita Express, do katerega vas pripeljejo kažipoti (napisani v zahodni pisavi) na letališču. Za dobro uro vožnje boste z Expressom odšteli »le« slabih 3.000 jenov (okrog 25 evrov). Ko boste prispeli na glavno tokijsko železniško postajo Shinjuku Station in se boste ob pomanjkanju »evropskih« znakov prebili do izhoda, pa vam kljub temu ne bo prizaneseno s taksijem, ki vas bo popeljal do hotela (na primer za enoposteljno sobo brez zajtrka boste v hotelu Royal Park v središču Tokia vnaprej plačali 195 evrov). Kakor je nam Evropejem tuja japonsčina, tako je Japoncem tuja angleščina. To boste zelo hitro odkrili že v taksiju. Zato morda ni odveč nasvet: preden se odpravite na pot, si z interneta prekopirajte zemljevid ali vsaj natančen naslov (v japonskih pismenkah!), s katerim si boste pomagali pri taksistih. Nekaj glavnih japonskih fraz, ki se jih naučite, preden greste na Japonsko, vam bo prišlo povsod zelo prav.

Pogled na tipično japonsko mesto.

Japonska

Japonska leži v vzhodni Aziji, na več kot 2500 kilometrov dolgem nizu otokov, ki so v resnici vrhovi velikega podmorskega gorovja. Od celine jo ločita Japonsko morje in do 200 kilometrov širok Korejski preliv. Otoški niz sestavljajo štirje veliki otoki, Hokkaido, Honšu, Kjušu in Šikoku, ter več kot 500 manjših otokov. Leži v zahodnem delu tihooceanskega ognjenega obroča, na tektonsko izredno dinamičnem stičišču Evrazijske, Tihooceanske in Filipinske plošče. Slednji dve se od vzhoda in juga podrivata pod Evrazijsko ploščo, posledica tega pa je živahna tektonska dejavnost. Tako so v tej državi med vsemi na svetu potresi najbolj pogosti. Državna seizmografska zveza zazna približno 7000 potresov na leto, samo na območju Tokia pa se tla tresejo vsak teden (potres v Tokiu je leta 1923 zahteval 150.000 žrtev). Kadar je epicenter potresa pod morskim dnom, nastanejo tudi tako imenovani cunamiji, ki poplavijo in rušijo vse pred sabo. Za Japonsko je značilno izrazito nasprotje med zelo razčlenjenim gorskim svetom in izredno gosto poseljenimi ravninami ob obali. Gorski svet je sestavljen iz številnih neizrazitih gorskih

hrbtov in od vseh strani zajedenih dolin, nad njimi pa se dviga več kot 600 ognjenikov, katerih ima Japonska največ na svetu, najvišji med njimi je Fuji-san (3776 m). Ognjeniški izbruhi so v davni preteklosti pustili za sabo rodovitno zemljo, mlajši izbruhi pa puščajo za sabo golo in pusto zemljo. Reke so večinoma kratke, z velikimi strmci in največjimi pretoki jeseni. Največje so Tone, Shimano in Kioso. Na zahodu Honšuja leži jezero Biwa (675 km²). Veliko je vročih termalnih izvirov, zlasti na severu Kjušuja (Beppu).

Nekako dve tretjini države prekriva gozd, pri čemer so najpogostejša bambusova drevesa, katerih vršički in korenine so užitni, dvatisočletne japonske cedre, bukve, breze, hrasti, sahalinske smreke in jelke ter modre jelke. Na najvišjih rastiščih se gozd umakne grmičevju, krmežljivim borovcem in visokogorskim cveticami. Med drevjem Japonci še posebej cenijo lepoto cvetočih češenj, ki jo opevajo pesniki in barvito upodabljajo slikarji. Češnje sadijo povsod, v gorah pa rastejo divje. Na gozdnatem višavju v notranjosti živi veliko različnih živali, kot so: divje svinje, medvedi in enoki (rakunji ali kunji pes) zajci, srnjad, antilope in opice makok, obilo plazilcev in dvoživk, med njimi so kuščarji, želve in kače, japonski

Rikše kot turistična zanimivost.

močerad, ki živi na Honšuju ter Kjušuju in lahko zraste do pol drugega metra velikosti. Vode vzhodno od rta Inulo so med najbogatejšimi ribjimi lovišči na svetu, tam živijo trske, lososi in številni lupinarji.

Prebivalstvo

Prvotni prebivalci so bili Ainuji, ki so se razselili iz osrednje Japonske. Imajo značilne poteze obraza. Prebivalstvo je v letih

Vsakdanji utrip z ulice.

1870-1970 naraščalo zelo hitro (1870 - 30 milijonov; 1935 - 68,7 milijona, 1966- 92,2 milijona; 2006 - 127 milijonov), saj je bila rodnost visoka, smrtnost pa se je zelo zmanjšala (rodnost leta 1950: 28,1 ‰; 1975: 17,1 ‰; 1985: 11,9 ‰). Zaradi zniževanja rodnosti in daljšanja življenjske dobe narašča delež ljudi starejših od 65 let (1950: 5 ‰; 1990: 12 ‰; 2020: 23-24 ‰), to pa že ima opazne ekonomske in socialne posledice. Po verski pripadnosti so Japonci večinoma hkrati šintoisti in budisti. Poleg njih je še okrog milijon protestantov in 400.000 katoličanov. Šintoizem (tradicionalna poletestična vera: verovanje v duhove - kami je in neposredna povezava cesarske rodbine z božanstvi) in budizem sta sestavni del japonske kulture. Za budizem so značilne številne sekte (zen budizem, nichiren, jodo-shinshu), precej so razširjena tudi različna novo verska gibanja (sokka gakkai, tenrikjō, konkōkyō idr.). Velike razlike so med redko poseljenim hribovjem v notranjosti otokov in zelo gosto poseljenimi ravninami ob ustjih večjih rek (90 ‰ prebivalcev na 20 ‰ površine). Najgostejše so poseljene ravnine na tihooceanski strani Honšuja, med Tokiom in Kobejem (gostota okoli 1200 preb./km²). Hitra industrializacija v 20 stoletju, posebno po 1945, je sprožila množičen odhod podeželskega prebivalstva v mesta, to je zelo razbremenilo večinoma majhne kmetije in povzročilo hitro rast mest. Najmočnejša urbanizacija je na tihooceanski strani Honšuja, zlasti v treh največjih aglomeracijah (Tokio-Jokohama, Nagoja, Osaka-Kjoto-Kobe).

Japonska je parlamentarna monarhija. V veljavi je ustava, ki

je bila izdelana po tako imenovanih Mac Arthurhjevih načelih in jo je 3. novembra 1946 sprejel novoizvoljeni parlament ter potrdil cesar Hirohito. Sprejeta je bila na pritisk zmagovitih zaveznikov iz 2. svetovne vojne in je nasledila ustavo Meiji iz leta 1889, po kateri je bil cesar (tenno) najvišji nosilec državne oblasti in je imel tudi zakonodajno oblast. Državljeni so bili njegovi podložniki, cesar pa jim je jamčil različne pravice.

Industrija

Razvoj Japonske kot gospodarske velesile se je začel z industrializacijo v času Meiji restavracije (1868). 1870-1937 je bila gospodarska rast v povprečju hitrejša kot v večini drugih držav, porazu v 2. svetovni vojni pa je sledilo obdobje še hitrejša, več kot 10-odstotne letne rasti BDP, in trajalo vse do naftne krize v 70. letih. Med glavnimi razlogi za uspešnost japonskega gospodarstva navajajo velik delež sredstev za naložbe (okrog 20 odstotkov BDP), hitro sprejemanje in uporabo novih tehnologij, visoko kvalificirano in izobraženo delovno silo, stabilne odnose med delodajalci in delojemalci (dosmrtna zaposlitev), zelo liberalno delovno zakonodajo in bančništvo, nizko stopnjo inflacije, zelo razširjeno varčevanje prebivalcev (do 20 odstotkov osebnih prejemkov) in majhne izdatke za vojaške potrebe. Druga značilnost japonskega gospodarstva je zelo redko neposredno poseganje države v gospodarsko ureditev. V 90. letih so privatizirali še velik del storitvenih dejavnosti, na primer železnice, letalski promet in telekomunikacije, pri čemer je tudi zakonodaja s tega področja bistveno bolj liberalna kot drugod po svetu. Japonska je ob Kitajski druga najpomembnejša ribiška velesila na svetu (ulov 6,76 milijona ton), tudi poraba rib in druge morske hrane na prebivalca je med najvišjimi na svetu. Zelo pomembno je gojenje morskih in sladkovodnih rib, rakov in mehkužcev. Japonska ima malo rudnega bogastva in fosilnih energijskih virov. Pomembnejše je le pridobivanje cinkove (Kamioka) in srebrove rude (na Hokaidu) (Kushiro, Ishikari) in Kjušuju (Miike), v ravnini okrog Niigate pa pridobivajo nekaj nafte in zemeljskega plina.

Instalirana moč vseh elektrarn je 220.743 MW, po čemer je Japonska druga, po proizvodnji električne energije pa četrta na svetu, in sicer za ZDA, Kitajsko in Rusijo. Petinšestdeset odstotkov električne energije pridobivajo v termoelektrarnah - večinoma na uvoženo nafto in deloma premog - 7,8 odstotka v hidroelektrarnah - predvsem na rekah Shinamo, Tenryu, Tone in Kiso -, drugo v 46 reaktorjih 19 jedrskih elektrarn s skupno instalirano močjo 39.893 MW, kar Japonsko postavlja v svetu na tretje mesto. Gradijo še osem jedrskih elektrarn.

Japonska je poleg ZDA druga največja industrijska velesila na svetu, v industriji je zaposlenih 21,5 odstotka delovne sile, ki prispeva 24,7 odstotka BDP. Industrijo obvladujejo orjaški konzorciji (keiretsu), ki jih sestavljajo številne multi nacionalne družbe s sedežem v Tokiu ali Osaki in podružnicami po vsem svetu, ter najrazličnejša mešana podjetja. Med 25 podjetji, ki po ustvarjenem prihodku sodijo med največja na svetu, so Toyota (avtomobili), Hitachi, Matsushita, Toshiba in Sony (elektronska in elektrotehnična industrija), Nissan Motor (avto-

Na tržnici je vedno živahno.

mobili) in NEC (elektrogospodarstvo). Poleg njih deluje še veliko manjših industrijskih podjetij, večinoma v družinski lasti, ki so pretežno dobavitelji sestavnih delov za velike družbe ali njihovi podizvajalci.

O vtisih o ljudeh, o njihovih navadah, odnosu do turistov, o japonski kulinariki, pa tudi o zakulisju svetovnega prvenstva v košarki pa boste lahko prebrali v prihodnji številki Našega stika.

Mag. Srečko Lesjak

Primer japonskega priključka na omrežje.

Čez Pohorje do kralja Matjaža

O Zvonku Mezgi iz Elektra Maribor smo doslej na naših straneh pisali že dvakrat, vsakič v povezavi z izjemnimi gorsko tekaškimi podvigi, s katerimi se je zagotovo zapisal med ekstremne športnike ne le pri nas, temveč tudi na svetovni ravni.

tokrat smo ga obiskali še tretjič, ker nam je sporočil, da mu je po dveh letošnjih neuspešnih poskusih vendarle uspelo izpeljati za nas navadne »smrtnike« praktično nemogoče. V samo 34 urah mu je namreč uspelo v kombinaciji hoje in teka premagati 135 kilometrov dolgo pot s skupno višinsko razliko 7.900 metrov iz Maribora čez Pohorje do Črne na Koroškem. Koroški planinci »častijo« svoje planine z znanim pohodom K-24 oziroma bolj znanim kot koroških 24 ur. V 24 urah je treba osvojiti 12 največjih koroških planinskih vrhov, med drugim Uršljo goro, Smrekovec, Krnes, Travnik, Jankovec, Raduho, Olšavo in Peco - če naštejemo le večje.

Dolžina poti je 80 kilometrov s skupno višinsko razliko 5500 metrov, začne in konča pa se v Črni na Koroškem. In Zvonko Mezga ne bi bil to, kar je, če se ne bi odločil, da jubilejni deseti naskok na K-24 (samo letos je to pot opravil že štirikrat) opravi nekoliko dru-

gače in ob še večjem izzivu, tako da ga začne v Mariboru - čez Pohorje do Slovenj Gradca, potem na Uršljo goro in naprej po poti K-24 - Sleme, Smrekovško pogorje, Raduho, Olšavo, Peco in v Črno na Koroškem.

In kako mu je uspelo pot, za katero bi drugi potrebovali pet ali celo več dni, strniti v samo 34 urah. Kot je dejal, je bil tokratni recept kombinacija ugodne vremenske napovedi, lahkega nahrbtnika, pohodnih palic, tekaških copatov, čelne svetilke, dobrega poznavanja poti, dobre telesne in psihične pripravljenosti, izkušenj in veliko, res veliko, sreče.

Kot že rečeno, je načrtovano pot začel v Mariboru, v petek, ob 12. uri. »Načrt je bil,« pravi Zvonko Mezga, »da čim manj utrujen in poškodovan pridem v Slovenj Gradec in da v soboto, še pred temo, čez Smrekovško pogorje, Raduho in Olšavo dosežem tudi Peco in nato Črno na Koroškem. Izšlo se mi je več kot idealno. Pot sem dobro poznal, tako da ni bilo »napačnih odločitev in nejevolje«. Čez meni dobro znano in priljubljeno Pohorje je šlo brez večjih težav. Noč me je ujela na Lovrenških jezerih. Čudovit sončni zahod in pogled na obrise Grintavcev mi je le pospešil korak. Nočni tek po grebenih Ribniškega Pohorja in Kop je, ob jasni noči, s pogledom v osvet-

Profil premagane proge, ki nazorno pokaže njeno zahtevnost.

ljena naselja v dolini bil kot naročen za »dvig morale«. Nekoliko težji je bil zahteven spust s Kremžerjevega vrha v Slovenj Gradec. Pod listjem so se skrivale pasti in prsti so spoznali marsikateri kamen, korenino ali štor. V Slovenj Gradec (center) sem prišel ob 23. uri. Po

Del pogleda s poti.

polurnem počitku za prigrizek sem optimistično začel težji del poti: Koroških 24 ur. Pred mano je bila znana pot, ki sem jo doslej premagal že devetkrat. To je tako bila moja, deseta jubilejna izvedba, in »spodrsjlaja« si nisem smel privoščiti. Nočna pot na Uršljo goro se je precej vlekla, a je bil toliko lažji potem spust proti Slemenu in vzpon na Smrekovec.

Jutranji tek po grebenih Smrekovskega pogorja ob čudovitem pogledu na s soncem obsijane Grintavce, Julijce in ne nazadnje bližnje Raduho, Olšavo in Peco je bil en sam užitek, tako da sem, kar svež, presenetljivo hitro pritekel do kočice na Loki. Sledil je prigrizek. Pred mano so ostali še trije največji - kraljevski vrhovi: Raduha, Olšava in Peca. Vzpon na Raduho mi ni delal težav. Pričakovani pogled z vrha me je vseskozi priganjal, veličastni pogled na vrhu Raduhe proti Grintovcem, Julijcem in bližnji Olšavi in Peci pa me je še dodatno motiviral. Takrat sem že bil prepričan o svoji zmagi, le poškodovati se nisem smel. Sledil je hiter spust po zavarovani poti proti Grohatu. Tam me je že čakal prijatelj Rudi in mi ponudil družbo. Tako sva jo skupaj mahnila na Olšavo. Strmina Olšave naju je nekoliko ustavila, spet toliko lažji je bil nato tek po grebenu proti vrhu.

Kaj lepšega: levo Raduha in Grintavci,

Zvonko Mezga je znan ljubitelj ekstremnih podvigov.

pred nama Julijci, desno mogočna Peca. Tako blizu, a tako daleč. Tu me je Rudi zapustil z obljubo, da me počaka pri Kumru in »pomaga še na Peco«.

Tekaški spust in tek do Kumra sta minila mimogrede. Noge so me še vedno presenetljivo dobro ubogale. Pri Kumru me je že čakal Rudi. Bližala se je tema in ni bilo izbire: še pred temo na vrh Pece. Bal sem se megle in otežene orientacije na vrhu. Pred leti sem tam v temi in megli s kolegom izgubil več kot dve uri časa za par sto metrov poti. Na srečo megle tokrat ni bilo. Skoraj brez ustavljanja, v nekaj več kot v dveh urah, nama je uspelo doseči vrh.

Zdaj sem že lahko slavil zmago, saj je bil premagan zadnji vzpon, in spust v dolino se, kljub njegovi zahtevnosti, ni zdel več nikakršen problem. Tu se nam je pridružil še prijatelj Stanko, ki nam je prišel nasproti iz Črne. Zelo zahteven nočni tekaški spust z vrha Pece do Črne je bil v prijetni družbi pika na i celotnega podviga. V Črno smo prišli še pred 22. uro in zastavljeni cilj je bil dosežen.

Kaj naj rečem po vsem? Vsekakor nepozabno. Upam, da bom še kdaj imel priložnost, da opravi s to prelepo in zahtevno potjo.«

Brane Janjč

Vitamini preženejo utrujenost

Vsakdanje premagovanje težav je pogosto odvisno od počutja, na katerega vpliva tudi ravnovesje vitaminov in mineralov v telesu. Že manjše pomanjkanje namreč lahko povzroči neprijetno utrujenost, brezvoljnost, pomanjkanje energije in zbranosti. Katere in koliko vitaminov in mineralov torej potrebuje naše telo?

Vitamini so organske snovi, ki jih potrebujemo za normalno delovanje telesa, uravnavanje presnovnih procesov ter za rast, razmnoževanje in delovanje tkiv in organov. Vsak opravlja v telesu svojo vlogo in noben ne more nadomestiti drugega ali katerega koli hranila, zato življenja ni mogoče vzdrževati brez osnovnih vitaminov. O tem pove veliko že sama razlaga imena: v besedi vitamin se namreč skrivata latinska izraza vita (življenje) in amin (vsebujoč dušik).

Ker telo ne more sintetizirati vseh vitaminov, ki jih potrebuje, oziroma tega ne more narediti v zadostnih količinah, mu moramo tiste, ki jih nima, vnesti s hrano ali vitaminskimi dopolnili. Gre predvsem za vitamine A, E, C, B1, B2, B6, B12 ter folno in pantotenska kislino; tvorbo vitamina D v koži denimo pospešujejo sončni žarki, v črevesju pa nastajajo bakterije, ki ustvarjajo vitamin K in biotin.

Minerali pa so snovi anorganskega izvora in so največkrat v obliki soli. Imajo predvsem strukturno (gradnja kosti in zob) in regulatorno vlogo (pri delovanju encimov, hormonov, transportnih spojin, vitaminov). Tvorijo približno štiri odstotke mase odraslega človeka. V prehranskih dopolnilih najdemo v kombinaciji z vitamini predvsem kalcij, magnezij, železo, cink, mangan, selen.

Najpomembnejši viri vitaminov so različna hrana. Vitamin A se skriva v korenju, paradižniku in drugi zelenjavi, sadju, margarini, jajcih, jetrih, ribjem olju, mleku in mlečnih izdelkih, različne oblike vitamina B v žitih, ribah, zelenjavi, pustem mesu, vitamin C znova v sadju in zelenjavi, D v ribah ter mleku in mlečnih izdelkih, E v žitih, K v zelenjavi, sojinem in ribjem olju ..., če jih naštejemo le nekaj.

Pomembni vitamini so še biotin (kvas,

mleko, sojina moka, neglazirani riž, arašidno maslostročnice, goveja jetra, jajčni rumenjaki), pantotenska kislina (zelenja zelenjava, otrobi, žitni kalčki, polnovredna žita, oreški, kvas, meso, drobovina) in folati, ki se nahajajo v različnem sadju in zelenjavi, kvasu, polnovredni pšenici, jajčnem rumenjaku, jetrih, ledvicah ...

Viri mineralov pa so pretežno meso, žita, jajca, mleko ter nekatero sadje in zelenjava. Cink na primer vsebuje meso, fosfor je v ribah in perutnini in prav tako mesu, jod v morski hrani, kalcij v mleku in mlečnih izdelkih ter mineralnih vodah, magnezij v neoluščnem zrnju, figah, mandeljnih, oreških, selen v tuni, otrobih, rjavem rižu, železo pa med drugim v rdečem mesu.

Ljudje, ki uživajo raznoliko hrano, težav s pomanjkanjem vitaminov in mineralov ne bi smeli imeti (koliko jih potrebujejo v različni starosti in koliko moški in ženske lahko preverite na spletni strani www.ezdravje.com/si/vitmin/vitamini).

Večje odmerke potrebujejo otroci v dobi odraščanja, starejši, ljudje s srčno-žilnimi obolenji, ljudje, ki jemljejo nekatera zdravila, vsi, ki kadijo ali pijejo alkoholne pijače, ki so telesno zelo dejavni (predvsem športniki), ki se prehranjujejo enolično (vegetarijanci) ali neredno (denimo otroci in mladostniki), ter nosečnice in doječe matere. Čeprav so vitamini nujni za življenje, pa z njimi vendarle ne kaže pretiravati. Prevelika količina v telesu namreč povzroči hipervitaminozo, ki jo povzročajo tisti vitamini, ki se topijo v maščobah, zlasti A in D. Vitamini, ki so topni v vodi, pa se hitro presnavljajo, zato ostanejo v telesu le kratek čas in ne pomenijo nevarnosti za hipervitaminozo.

Simona Bandur

www.ezdravje.com/si

Čez žlihe

Iz množice letošnjih tur je kar težko izbrati zadnjo, decembrsko, recimo praznično. Kje vse se letos nisem klatil in koliko tur se je nabralo? Vsepovsod in veliko. Poleg gorsko reševalnih akcij in vaj, alpinističnih aktivnosti, tečajev za planince, vodenih tur in vodniških izpopolnjevanj je ostalo dovolj časa in priložnosti tudi za »moje« ture.

Letošnje leto sem posvetil novemu vodniku po naših gorah, ki bo, upam, naslednje leto prišel med vas. Seveda je bilo jedro raziskovanja posvečeno turam iz tega vodnika, zato je bilo bolj malo tujine in plezarij, nekaj več pa brezpotij, ki jih imam na zrela leta čedalje raje. Nekaj od teh tur smo v Našem stiku že predstavili, vseh seveda ne moremo. V tem letu so nam prostor še dodatno omejili, zato pridejo v poštev le skrajšane miniaturre, in ne več temeljito in podrobno opisovanje ...

Tur po zelenih terenih ne morem več opisovati, saj je gore že pobelil sneg. V čem vidim čar zimskih potepanj? V svobodi gibanja. Lahko se giblješ skorajda povsod, kjer teren dopušča. Nič več nisi vezan na poti, ki se izgubijo. In tako je bilo tudi v lanski zimi ...

Že vse od rudnika naprej gazimo do onemoglosti. Snega je toliko, da široke poti, ki toč vodi, niti ne slutimo. Mahamo jo kar naravnost gor. Južni sneg je težak za gaziti, zato se izmenjujemo. Kelly je najtežji, zato zahteva pedantno utiranje gazi. Meni se ga ne da »ubogat«, zato jo potegnem gor, kolikor se da hitro brez teptanja (hahaha). Pri preži se končno

prebijemo nad gozdno mejo. Nad nami so skalni skoki in vse polno zanimivih grap. Izberemo najširšo. Prečimo strmo v levo in končno stopimo v trdo grapo, kjer se je že splazilo. Opremimo se. Kelly je najhitrejši, ostali trije mu sledimo. Pot nas po trdem snegu vodi le strmo navzgor po južnih pobočjih, kjer našiga sonce, vse do Knipsovega sedla. No, zdaj pa že veste, kje smo – spet na Peci! Na vrhu je lepo, razgledno, a tako piha, da zebe do kosti, in se ne obiramo. Prečimo proti vrhu Kordeževe glave. Kar naenkrat se stemni, nad nami se pojavijo gosti temni oblaki, iz katerih se usuje snežna ploha. Iščemo ne pretežko grapo, po kateri bi sestopili. Od zgoraj se ne da videti, ali so kje skoki. Cincamo in cincamo, potem pa se Kelly zapodi v eno. Strmo je in zožuje se ... Kako bo nižje? Pa se le odpre in odkrije se možnost izteka. Noge trpijo, obračamo se levo, pa desno, vmes počivamo in končno strmina pojenja. Za skalnim skokom razvežemo dereze. Zdaj pa juhej: vržemo se na zadnjo plat in po njej odbrzimo vse do doline! Ponekod gre prav noro hitro, a sneg je svež in veliko ga je, tako da ni težav. Zaklju-

čimo v potoku precej nižje od avta. A že prvi prijazni Korošec nas zapelje nazaj pod goro. Tu, v Topli, so res ustrezljivi. Prespali smo v kmečkem turizmu pod Olševo, naslednji dan pa splezali dva ledna slapova potoka Ivovec. Pester konec tedna! Lepo, da smo bili s Tjašo skupaj, ki danes, po slabem letu, že ziblje hčerko ...

Smer, po kateri smo sestopili, se imenuje Žlih skozi Vrata. Sicer je teh »žlihov« tu v Peci cela vrsta. Če se prav spomnim, pomeni to »grapa«, »žleb«. Poleti sem jo še enkrat ubral tja gor, tokrat po plezalni smeri Novna čez Špičasto peč. Lepa, lahka in razgledna plezalna smer – saj imaš »naš« Žlih prav pred nosom!

Ob koncu leta vam tudi jaz želim veliko lepih tur po gorah in da bi se srečno vrnili nazaj.

Vladimir Habjan

Foto Vladimir Habjan

GESLO JE NA POLJU S STEVILKAMI	EKONOMIST	PROSTOR, KJER SE IZPOSODJA	STVAR, KI PRINAŠA NESREČO	SVOJAT, SODRGA	ANTON ASKERC	MESTO V UKRAJINI	PISA-TELJICA VASTE	PTIČ SEVERNIM MORSKIM, ALK	SESEK, SESANJE	TRINITRO-TOLUOL	UTA, NAREJENA IZ VEJ	STROKOV- NJAK ZA NAUK O OCEANIH
LASTNOST GIZDA- LINSKEGA ČLOVEKA			14									6
KDOR JE OZDRAV- LJEN							4					
HITENJE, NAGLICA (ZASTAR.)					SKELET							
VEČJI KOS PAPIRJA	11				FR. DE- PARTMA IRSKA (PEŠNIŠKO)				ORIENT. SLAŠČICA, RATLUK	NATRIJ PEŠČENA OBREZNA RAVNICA		
NAŠ PALE- ONTOLOG (FRANČ)						SRBSKI PEŠNIK SANTIC	LEVSTIKOV LITERARNI JUNAK (MARTIN)	15				
DAVID DUJSTRAH			STROG, TRDO VZGOJEN ČLOVEK	RADIJ PRILJUB- LJENA POPEVKA			FINSKI ARHITEKT (ALVAR)					
UTEME- LJITELJ GRŠKE TRAGEDIJE			3				BRITAN. PEVEC STEVENS	NIZOZEM. MESTO S SEDEŽEM VLADE				
RASTLINA Z RDEČK. CVETI V KOŠKIH								VEZEN MREŽAST OKRAS (ZUMITELJ)		7		
GOST NA SVATBI					SKLADBA ZA SOLI- STE, ZBOR, ORKESTER							
HIMALAJ- SKA KOZA				ORIENT. RIZEVO ZGANJE	SLOG BENETKE		16				ANATOLE FRANCE MEJNA VREDNOST	
REKA SKOZI PRAGO							DEBELA PALICA MOŽNOST				VLADARICA	STARI SLOVANI
FINSKO JEZERO, INARI		10					MOKA (PO- MANJSEV) POJAV NA VODI					
IGRALKA IVANIC					PRO- STORNINA	1						
TELUČEK					NEPOROČEN MOŠKI AM. PISAT. (SYLVIA)					8		
SL. MA- TEMATIK (MILAN)				OGRAJA IZ KOLOV LEŠENO PIHALO						NAROD NA TAJSKEM KIRURŠKA PREČEPKA		
ISTA STEVILKA POMENI ISTO ČRKO	HUDA JEZA, SRO	PRITOK DONAVE V ROMUNIJI	PIJAČA STARIH SLOVANOV TISINA			SVEDER ZA VRTANJE ČEPNIH LUKENJ	9					PLEVEL
TELO, NA- POLNJENO Z RAZ- STRELIVOM				5		ARISTO- FANOVA KOMEDIJA				IVA ZUPANČIČ NIKO TOŠ		
ANGLEŠKI PEŠNIK (THOMAS STEARNS)						KRAJ PRI CELJU						2
BOJAZEN			12			KEMIČNA PRVINA (ZNAK Ta)		13				
ZELIMO VAM	1	2	3	2	4	2	5	6	7	8	9	
10	2	11	12	13	14	10	8	15	2	8	10	3
12	2	9	10	6	10	6	1	6	4	2	16	6

Novoletna nagradna križanka

Geslo s pripisom novoletna nagradna križanka pričakujemo na naslov uredništva najpozneje **do 19. januarja 2007.**

Za tri najsrečnejše izžrebance smo pripravili lepe praktične nagrade, zato se tokrat še posebej splača potruditi.

*Z vami smo, ko staro leto zapira vrata za seboj
in se odprejo čudovite priložnosti, ki nam jih obeta novo.
Hvala za sodelovanje v preteklem in izzive v novem.*

*Naj bo srečno in uspešno,
naj bo najboljše doslej!
Skupaj bomo premagovali
ovire in našli poti.*

ELEKTROSERVISI

Novo leto je prehod
iz veš od kod
v ne veš kam.

Niko Brumen

